

DIAGNOZA

SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY PURDA



ZLECENIODAWCA:

GMINA PURDA
PURDA 19
11-030 PURDA



OPRACOWANIE:

EKOD URBANISTYKA ŁUKASZ KOWALSKI
www.dokumentyginne.pl



- SPIS TREŚCI -

WSTĘP	5
1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH	6
1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM	6
1.2. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU KRAJU	10
1.3. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	16
1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKcjONALNYCH	20
2 POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ	23
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE	23
2.2. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE	24
2.3. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	25
2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA	25
2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA	31
2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA	31
2.3.4. TRANSPORT ZBIOROWY	32
2.3.5. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM	34
2.3.6. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ	36
2.3.7. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO	37
2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET	38
2.5. WNIOŚKI	39
3 LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE	40
3.1. STAN LUDNOŚCI	40
3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZAŁUDNIENIA	40
3.1.2. STRUKTURA PŁCI	41
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI	42
3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE	42
3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI	42
3.2.2. MIGRACJE	43
3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI	44
3.3. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA	45
3.4. WNIOŚKI	48
4 ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY	49
4.1. ROLNICTWO	49
4.2. PODMIOTY GOSPODARSTWA	50
4.2.1. LICZEBNOŚĆ	50
4.2.2. RODZAJ	53
4.2.3. WIELKOŚĆ	56
4.3. RYNEK PRACY	56
4.3.1. PRACUJĄCY	56
4.3.2. BEZROBOCIE	57
4.4. TERENY INWESTYCYJNE	58
4.5. WNIOŚKI	58
5 ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA	59
5.1. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE	59
5.1.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU	59
5.1.2. LITOSFERA I GLEBY	61
5.1.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	61
5.1.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN	63
5.1.5. ZASOBY LEŚNE I SZATA ROŚLINNA	63
5.1.6. ŚWIAT ZWIERZĘCY	65
5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW	65
5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY	67
5.3.1. USTANOWIONE FORMY OCHRONY PRZYRODY	67
5.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	69
5.4.1. INFRASTRUKTURA WODOCIAŁOWA	69
5.4.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA	70
5.4.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA	71
5.4.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA	71
5.4.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	71
5.4.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA	72
5.4.7. GOSPODARKA ODPADAMI	72
5.5. WNIOŚKI	74
6 KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	75

6.1.	ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	75
6.1.1.	OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW	75
6.1.2.	OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW	78
6.1.3.	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	78
6.1.4.	ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	78
6.2.	INSTYTUCJE KULTURY	79
6.3.	LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE	80
6.4.	WNIOSKI	80
7	SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA	81
7.1.	INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE	81
7.2.	ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA	81
7.2.1.	WALORY PRZYRODNICZE	81
7.2.2.	WALORY ANTROPOGENICZNE	82
7.2.3.	BAZA MATERIALNA TURYSTYKI	82
7.3.	WNIOSKI	83
8	PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	84
8.1.	PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE	84
8.1.1.	STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	84
8.1.2.	MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	85
8.1.3.	DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO	90
8.2.	STRUKTURA OSADNICZA	90
8.3.	REWITALIZACJA	91
8.4.	OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA	91
8.5.	OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU PONAREGIONALNYM	92
8.6.	OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	94
8.7.	WNIOSKI	94
9	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	95
9.1.	PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA	95
9.2.	PRZESTĘPCZOŚĆ	95
9.3.	ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO	96
9.3.1.	ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	96
9.3.2.	ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU	97
9.3.3.	ZAGROŻENIE ZALEWOWE	98
9.3.4.	ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI	99
9.3.5.	ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE	100
9.3.6.	ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ	101
9.4.	WNIOSKI	102
10	POLITYKA SPOŁECZNA	103
10.1.	OCHRONA ZDROWIA	103
10.2.	POMOC SPOŁECZNA	104
10.3.	MIESZKAŁNICTWO	105
10.4.	WNIOSKI	109
11	EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY	110
11.1.	PLACÓWKI OŚWIATOWE	110
11.2.	LICZBA UCZNIÓW, WYNIKI EZGAMINÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI	110
11.3.	KAPITAŁ SPOŁECZNY	112
11.3.1.	ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA	112
11.3.2.	AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH	113
11.4.	WNIOSKI	114
12	FINANSE SAMORZĄDOWE	115
12.1.	DOCHODY GMINY	115
12.2.	WYDATKI GMINY	119
12.3.	ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA	121
12.4.	WNIOSKI	121
13	PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO	122
	MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	128

WSTĘP

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy. Zawarte opisy i analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków i ocen oraz zidentyfikowanie najważniejszych trendów rozwojowych gminy Purda oraz potencjalnych kierunków rozwoju w przyszłości.

Diagnozę sporządzono na początku 2024 r., w związku z czym większość analizowanych wskaźników dotyczy roku 2022 (najnowsze, możliwe na ten czas dane do pozyskania za pełny rok sprawozdawczy¹), który nierzadko przedstawiany jest w zestawieniu z latami poprzedzającymi.

Zakres diagnozy oparto o wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny”, 2021) oraz wymagania ustawowe. Zidentyfikowano najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Określono główne szanse i bariery oraz potencjał Gminy, nawiązujący do posiadanych zasobów i lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego. W diagnozie zawarto zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Ponadto, analizy dokonywane były z uwzględnieniem otoczenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, w tym zastosowano metodę porównawczą charakteryzowanych zjawisk.

Poza diagnozą sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w tym środowiskowym, dokonano opisu uwarunkowań wynikających z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych. Szczegółowo omówiono także wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Efektem końcowym diagnozy są wnioski, sformułowane w formie analizy SWOT, stanowiące jeden z początkowych rozdziałów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy.

¹ Dotyczyło to większości baz danych, w tym w szczególności danych GUS, dane pochodzących z Raportu o stanie Gminy itd.

1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH

Stosownie do Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Art. 10e, ust. 2): *Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.*

Ponadto, cele i działania określone w strategiach rozwoju gmin powinny być skoordynowane z założeniami dokumentów programowo-strategicznych i planistycznych szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

W niniejszym rozdziale dokonano syntezy założeń najważniejszych polityk i dokumentów strategicznych opracowanych na poszczególnych szczeblach terytorialnych.

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM

KONTEKST AKTUALNEJ POLITYKI UNII EUROPEJSKIEJ

Unia Europejska liczy obecnie 26 państw² i stanowi jednolity rynek, o ogromnym potencjale. Unia, która na początku była wyłącznie wspólnotą gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia, po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i kwestie migracyjne. Obecnie Unia stanowi unię gospodarczą i polityczną, której Polska jest jej członkiem od 1 maja 2004 r.

Założenia rozwojowe Unii Europejskiej na przestrzeni lat stale ewoluują. Wpływ na politykę UE wywierają nie tylko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze poszczególnych krajów Wspólnoty, ale także dynamiczna sytuacja geopolityczna świata i związane z nią liczne wyzwania, przed jakim staje „stary kontynent”.

Po wyborach do Parlamentu Europejskiego w maju 2019 roku, Rada Europejska określiła **program strategiczny dla UE na lata 2019-2024**, obejmujący cztery obszary priorytetowe³:

- **Ochrona obywateli i swobód** – zapewnienie skutecznej kontroli granic zewnętrznych Unii oraz dalszy rozwój kompleksowej polityki migracyjnej. Zwalczanie terroryzmu i przestępczości transgranicznej i internetowej, zwiększenie odporności UE na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez działalność człowieka.
- **Rozwijanie silnej i prężnej bazy gospodarczej** – budowanie odpornej gospodarki poprzez pogłębienie unii gospodarczej i walutowej, utworzenie unijnych rynków bankowych i kapitałowych, wzmocnienie międzynarodowej roli wspólnej waluty, inwestowanie w umiejętności i edukację, wspieranie europejskich przedsiębiorstw, uwzględnienie transformacji cyfrowej oraz opracowanie solidnej polityki przemysłowej.
- **Budowanie neutralnej klimatycznie, ekologicznej, sprawiedliwej i socjalnej Europy** – inwestowanie w ekologiczne inicjatywy, które poprawiają jakość powietrza i wody, promują zrównoważone rolnictwo oraz chronią systemy środowiskowe i różnorodność biologiczną. Stworzenie wydajnej gospodarki o obiegu zamkniętym (trwałość produktów, energooszczędność wielokrotność użytku, recykling) oraz dobrze funkcjonującego unijnego rynku energii, zapewniającego zrównoważoną, bezpieczną i przystępną cenowo energię. Szybsze przejście na

² Po opuszczeniu przez Wielką Brytanię struktur unijnych.

³ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_pl

odnawialne źródła energii i efektywność energetyczną, przy jednoczesnym ograniczeniu zależności UE od zewnętrznych źródeł energii. Wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych.

- **Promowanie europejskich interesów i wartości na scenie światowej** – budowa solidnej polityki zagranicznej w ramach ambitnej polityki sąsiedztwa z 16 najbliższymi sąsiadami na wschodzie i południu, a także kompleksowego partnerstwa z Afryką. Propagowanie pokoju, stabilności, demokracji i praw człowieka na świecie. Zapewnienie solidnej polityki handlowej zgodnie z multilateralizmem i światowym międzynarodowym porządkiem opartym na zasadach. Większa odpowiedzialność za bezpieczeństwo i obronę, przy ścisłej współpracy z NATO.

Konsekwentnie, opierając się na strategicznym programie Rady Europejskiej i wynikach dyskusji z grupami politycznymi Parlamentu Europejskiego, w 2019 roku przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) określiła **sześć priorytetów politycznych KE**, do których zaliczono⁴:

- **Europejski Zielony Ład** – przekształcenie UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę, przy jednoczesnej ochronie środowiska, przeciwdziałaniu zmianie klimatu oraz zwiększaniu neutralności względem emisji dwutlenku węgla i zasobooszczędności do roku 2050.
- **Europa na miarę ery cyfrowej** – wspieranie transformacji cyfrowej poprzez inwestowanie w przedsiębiorstwa, badania naukowe i innowacje, reformę ochrony danych, wyposażenie obywateli w umiejętności niezbędne do obsługi technologii nowej generacji i opracowanie odpowiednich przepisów.
- **Gospodarka służąca ludziom** – wzmocnienie unijnej gospodarki, a jednocześnie zapewnienie miejsc pracy i zmniejszenie nierówności, wspieranie przedsiębiorstw, pogłębienie unii gospodarczej i walutowej oraz dokończenie budowy unii bankowej i unii rynków kapitałowych.
- **Silniejsza pozycja Europy na świecie** – wzmocnienie UE na arenie międzynarodowej poprzez poprawę jej pozycji jako lidera silnego, otwartego i sprawiedliwego handlu, multilateralizmu i ładu światowego opartego na zasadach. Zacieśnienie stosunków z krajami sąsiadującymi i partnerami, a także zwiększenie zdolności UE do zarządzania kryzysami w oparciu o jej zdolności cywilne i wojskowe.
- **Promowanie naszego europejskiego stylu życia** – poszanowanie praw podstawowych i praworządności jako ości równości, tolerancji i sprawiedliwości społecznej. Uwzględnienie zagrożeń dla bezpieczeństwa, ochrona konsumentów i wzmocnienie ich pozycji, a także opracowanie systemu legalnych i bezpiecznych kanałów migracji przy jednoczesnym skutecznym zarządzaniu zewnętrznymi granicami UE, modernizacji unijnego systemu azylowego oraz ścisłej współpracy z krajami partnerskimi.
- **Nowy impuls dla demokracji europejskiej** – wzmocnienie procesów demokratycznych w Europie poprzez zacieśnienie stosunków z Parlamentem Europejskim i parlamentami krajowymi, ochrona demokracji w UE przed ingerencją z zewnątrz, zapewnienie przejrzystości i integralności całego procesu legislacyjnego, a także szersze zaangażowanie Europejczyków w kształtowanie przyszłości UE.

Zaistniała w 2020 roku pandemia COVID-19 i związane z nią nowe zagrożenia i wyzwania spowodowały konieczność weryfikacji polityki wspólnotowej, w tym fiskalnej. Odpowiedzią Unii Europejskiej na pandemię stał się **Plan odbudowy dla Europy**. Został on oparty na największym długoterminowym budżecie w historii UE oraz na tzw. **Funduszu Odbudowy** (ang.: *Next Generation EU*) o wartości ponad 700 mld euro⁵. Ma na celu on złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zapewnienie zrównoważonej gospodarki przygotowanej na wyzwania i możliwości związane z transformacją ekologiczną i cyfrową.

⁴ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_pl

⁵ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl

Najważniejsze elementy porozumienia w ramach Funduszu Odbudowy⁶:

- badania naukowe i innowacje z wykorzystaniem programu „Horyzont Europa”,
- sprawiedliwa transformacja klimatyczna i cyfrowa z wykorzystaniem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i programu „Cyfrowa Europa”,
- gotowość, odbudowa i odporność na kryzysy, finansowane za pomocą Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, *rescEU* i nowego programu działań w dziedzinie zdrowia – UE dla zdrowia,
- modernizację realizowanych od dawna polityk, takich jak polityka spójności i wspólna polityka rolna, aby zmaksymalizować ich wkład w realizację priorytetów Unii,
- walkę ze zmianą klimatu – 30 proc. środków unijnych, czyli dotychczas największy odsetek na ten cel w europejskim budżecie,
- ochronę różnorodności biologicznej i równouprawnienie płci.

W konsekwencji przyjętego projektu budżetu UE na lata 2021-2027 i Funduszu Odbudowy (*Next Generation EU*), stanowiący Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*), dla Polski przypadać ma ok. 23,9 mld euro dotacji i ok. 11,5 mld euro pożyczek (w cenach bieżących)⁷. Korzystanie z w/w funduszy poszczególnych krajów członkowskich opiera się na tzw. Krajowych Planach Odbudowy, które są przełożeniem wsparcia finansowego na konkretne reformy, programy i inwestycje.

Wydarzenia zapoczątkowane w lutym 2022 r. (pełnoskalowa agresja militarna Federacji Rosyjskiej na Ukrainę), z pewnością doprowadzą do kolejnej rewizji unijnej polityki fiskalnej. W wielu aspektach zmiany mogą być fundamentalne. Prawdopodobnie nowego wymiaru nabierze polityka energetyczna, polityka spójności i współpraca międzynarodowa.

KRAJOWY PLAN ODBUDOWY I ZWIĘKSZANIA ODPORNOŚCI⁸

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) został zaakceptowany w czerwcu 2022 roku przez Komisję Europejską i Radę UE, a następnie zmieniony pod koniec 2023 r. KPO jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje, w horyzoncie czasowym do 2026 r. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*).

(KPO) koncentruje się na interwencjach, które przyczyniać się będą do pobudzenia gospodarki, inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Zaplanowano realizację reform i inwestycji w tych obszarach, które są najbardziej istotne z punktu widzenia konieczności odbudowy gospodarki, ale także w tych, które tworzą trwałe podwaliny pod budowę gospodarki odpornej na kolejne wstrząsy.

W ujęciu generalnym KPO skupia się na wsparciu pięciu komponentach:

- 1) **Odporność i konkurencyjność gospodarki;**
- 2) **Zielona energia i zmniejszenie energochłonności.**
- 3) **Transformacja cyfrowa.**
- 4) **Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia.**
- 5) **Zielona, inteligentna mobilność.**

⁶ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl#najwikszy-w-historii-pakiet-rodkw-na-rzecz-oywienia-gospodarki

⁷ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-poland_pl

⁸ Materiał źródłowy: <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo>

Wokół w/w komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów – adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Adresatami proponowanych działań w ramach KPO są: obywatele, przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, samorządy terytorialne, instytucje publiczne oraz podmioty spoza systemu administracji publicznej (np. podmioty społeczne, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe).

Krajowy Plan Odbudowy objęty jest **zasadą do no significant harm (DNSH) – niewyrządzania znaczącej szkody środowisku**.

Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*) większość środków należy przeznaczyć na działania w obszarze związanym z realizacją **celów klimatycznych** oraz na **transformację cyfrową**. Do KPO mogą być włączone reformy i inwestycje, które rozpoczęły się 1 lutego 2020 r., jednak ich realizacja musi się zakończyć w sierpniu 2026 r. (płatności mogą być dokonywane do końca 2026 r.).

POLITYKA SPÓJNOŚCI⁹

Polityka spójności w latach 2021-2027 ma zadanie wdrażanie dwóch celów traktatowych UE: **inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu** oraz **Europejską Współpracę Terytorialną** (Interreg). Wyodrębniono także pięć dodatkowych celów polityki spójności:

- 1) **Bardziej konkurencyjna i inteligenta Europa,**
- 2) **Zielona, nisko-emisyjna, zmierzająca w kierunku zero-emisyjności Europa,**
- 3) **Bardziej skomunikowana Europa,**
- 4) **Europa społeczna i włączająca społecznie,**
- 5) **Europa bliska obywatelom.**

Podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP) – uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy unijnych.

Polityka spójności na lata 2021-27 obejmuje następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.
- **Fundusz Spójności** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).
- **Europejski Fundusz Społeczny+** – służy zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).
- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.

⁹ Materiał źródłowy: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027>

- **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury** - służy unijnej polityce morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest szeroko rozumiane wsparcie społeczności nadmorskich, w tym m.in. wspieranie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo czy finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie.

Do realizacji założeń Umowy Partnerstwa służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (perspektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

1.2. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU KRAJU

Podstawowe (nadrzędne) uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju Polski w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w horyzoncie czasu dziesięcio-piętnastoletnim oraz podstawowe działania na okres czterech lat, określa średniookresowa strategia rozwoju kraju. Obecnie jest nią, uchwalona przez Radę Ministrów w 2017 roku, Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r.

Dokument powyższy realizowany jest przez inne strategie odnoszące się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego (opisane w tabeli poniżej) oraz przez strategię rozwoju województwa (opisaną w rozdz. 1.3.).

Tab. 1 Główne założenia najważniejszych dokumentów strategicznych szczebla krajowego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)	SOR jest obowiązującym, kluczowym dokumentem kraju w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Przedstawia model rozwoju kraju, jako rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Przyjęty model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki. Celem głównym SOR jest: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności, w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym i terytorialnym. Wyszczególniono także cele szczegółowe: - Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE); oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)	KSRR 2030 określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. KSRR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów, jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju. Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej). Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa. W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki. W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnym.
Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040)	PEP 2040 wskazuje ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Stanowi wkład w realizację Porozumienia Paryskiego z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. PEP2040 stanowi krajową kontrybucję w realizację polityki klimatyczno-energetycznej UE. Polityka uwzględnia skalę wyzwań związanych z dostosowaniem krajowej gospodarki do uwarunkowań regulacyjnych UE związanych z celami klimatyczno-energetycznymi na 2030 r., Europejskim Zielonym Ładem, planem odbudowy gospodarczej po pandemii COVID i dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej zgodnie z krajowymi możliwościami, jako wkładu w realizację Porozumienia Paryskiego. Niskoemisyjna transformacja energetyczna przewidziana w PEP2040 inicjować będzie szersze zmiany modernizacyjne całej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych. Zgodnie z PEP 2040 celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych. Cele szczegółowe PEP 2040 to: 1) Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych. 2) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej. 3) Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej oraz paliw ciekłych. 4) Rozwój rynków energii. 5) Wdrożenie energetyki jądrowej. 6) Rozwój odnawialnych źródeł energii. 7) Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji. 8) Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Polityka ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030)	Rolą PEP 2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. PEP2030 ma stanowić podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030. Celem głównym PEP 2030 jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który został przeniesiony wprost z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP 2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji. PEP 2030 wyznacza następujące cele środowiskowe, które są wspierane przez cele horyzontalne: – Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; – Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; – Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; – Cel horyzontalny 1: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa; – Cel horyzontalny 2: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.
Strategia Produktywności 2030 (SP 2030)	Głównym celem SP 2030 jest: wzrost produktywności w warunkach gospodarki niskoemisyjnej, o obiegu zamkniętym i opartej na danych. Strategia przewiduje działania w ramach siedmiu obszarów interwencji, wraz z przypisanymi do nich celami: – Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; – Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby scyfryzowanej gospodarki; – Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; – Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; – Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce; – Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych; – Obszar VII. Umiędzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)	Celem głównym SRKL 2030 jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza ponadto cztery cele szczegółowe: – Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; – Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; – Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; – Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030)	Głównym celem SRKS 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja niniejszego celu jest oparta na trzech celach szczegółowych: – Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; – Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; – Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030)	Celem głównym SSiNP 2030 jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce. Do jego osiągnięcia w perspektywie do 2030 r. przyczyniać się będzie 5 celów szczegółowych – Cel szczegółowy I: Lepsze prawo. – Cel szczegółowy II: Sprawne instytucje państwa. – Cel szczegółowy III: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia. – Cel szczegółowy IV: Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych. – Cel szczegółowy V: Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWiR 2030)	Głównym celem niniejszej Strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe: – Cel szczegółowy I: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej; – Cel szczegółowy II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska; – Cel szczegółowy III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. Obszarami wpływającymi na realizację celów strategii to: sprawne zarządzanie rozwojem, stabilne finansowanie rozwoju, trwała zdolność kreacji i uczenia się.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (SZRT2030)	Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego oraz utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Realizacja wyżej opisanego celu jest związana z wdrażaniem 6 kierunków interwencji dla każdej z gałęzi transportu tj.: – Kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. – Kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. – Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. – Kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. – Kierunek interwencji 5: ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. – Kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z ustaleń Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej aktualizacji planów gospodarowania wodami, a także umożliwia dopełnienie zobowiązań raportowych do Komisji Europejskiej. Priorytetem Planu gospodarowania wodami jest stworzenie w ekosystemach wodnych i od wód zależnych warunków, określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, sprzyjających osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych dla poszczególnych jednolitych części wód oraz dla obszarów chronionych. W dokumencie tym zawarto również wykaz inwestycji koniecznych do osiągnięcia założonych celów środowiskowych (dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych). W kontekście opracowania strategii rozwoju gminy Purda istotne są następujące działania: – Ocena wpływu budowli poprzecznych na ciągłość biologiczną i cele środowiskowe jcwp; – Analiza możliwości przebudowy budowli piętrzących w zakresie zapewniającym ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych; – Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń; – Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta; – Monitoring skuteczności istniejących urządzeń do migracji ryb;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– Realizacja wybranego wariantu udrożnienia cieku - działanie inwestycyjne; – Opracowanie wariantowej analizy sposobu udrożnienia budowli piętrzących na cieku wraz ze wskazaniem wariantu do realizacji oraz opracowaniem dokumentacji projektowej.
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Pregoty	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Predoty stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z ustaleń Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej aktualizacji planów gospodarowania wodami, a także umożliwia dopełnienie zobowiązań raportowych do Komisji Europejskiej. Dokument ten służy również koordynowaniu działań mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wód zależnych, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód, zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji mogących negatywnie oddziaływać na wody. W dokumencie tym zawarto również wykaz inwestycji koniecznych do osiągnięcia założonych celów środowiskowych (dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych). W kontekście opracowania strategii rozwoju gminy Purda istotna jest budowa przepławki, przywrócenie drożności odcinków rzek w ramach zadania „Udrożnienie biologiczne rzeki Wardęga poprzez budowę przepławki wraz z przebudową jazomostu.
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	Aktualny Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (2022), stanowi aktualizację PZRP dla OD Wisły przyjętego do realizacji w 2016 r. Dokument ten, zgodnie z ustaleniami art. 173 ust. 21 Ustawy Prawo Wodne zawiera: – wszelkie zmiany lub uaktualnienia dotyczące tych planów, wraz z podsumowaniem przeglądów wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego; – ocenę postępów w realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis i wyjaśnienie przyczyn niezrealizowania zaplanowanych działań zmierzających do osiągnięcia celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis działań podjętych, a niezaplanowanych w tych planach; – możliwy wpływ zmian klimatu na występowanie powodzi. Nadrzędnym i podstawowym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego a także działalności gospodarczej. W ramach wdrażania założeń Planu wskazano następujące cele główne, którym przyporządkowano cele szczegółowe: – Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi, - Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP; – Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi, - Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP, - Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP; – Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym; - Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych, - Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych, - Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi, - Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności, - Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe, - Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoły	Aktualny Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoły (2022), stanowi aktualizację PZRP dla OD Pregoły przyjętego do realizacji w 2016 r. Dokument ten, zgodnie z ustaleniami art. 173 ust. 21 Ustawy Prawo Wodne zawiera: – wszelkie zmiany lub uaktualnienia dotyczące tych planów, wraz z podsumowaniem przeglądów wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego; – ocenę postępów w realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis i wyjaśnienie przyczyn niezrealizowania zaplanowanych działań zmierzających do osiągnięcia celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis działań podjętych, a niezaplanowanych w tych planach; – możliwy wpływ zmian klimatu na występowanie powodzi. Nadrzędnym i podstawowym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego a także działalności gospodarczej. W ramach wdrażania założeń Planu wskazano następujące cele główne, którym przyporządkowano cele szczegółowe: – Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi, - Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP; – Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi, - Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP, - Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP; – Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym; - Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych, - Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych, - Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi, - Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności, - Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe, - Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.
Plan przeciwdziałania skutkom suszy	Dokument ten sporządzony został na okres sześcioletni (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej. Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje: – analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych; – propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych; – propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji; – działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy. Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Purda: – w stopniu „słabym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej; – w stopniu „umiarkowanym” oraz „bardzo zagrożonym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrologicznej; – w stopniu „słabym” narażona na ryzyko wystąpienia suszy hydrogeologicznej; – w stopniu „umiarkowanym” oraz „słabym” narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy. Zróżnicowanie to wynika przede wszystkim z aktualnej struktury użytkowania terenu. W zakresie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano następujący katalog działań do realizacji na poziomie lokalnym (w tym gminnym): – Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych; – Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych; – Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji; – Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy; – Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji; – Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększania retencji glebowej; – Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych; – Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych; – Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli; – Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów; – Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej; – Czasowe ograniczenie korzystania z wód; – Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód; – Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych; – Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach strategicznych oraz na: <https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe>

1.3. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami strategii rozwoju województwa, która stanowi punkt odniesienia oraz podstawowy dokument strategiczny określający długofalową wizję rozwoju województwa.

Dla województwa warmińsko-mazurskiego obowiązuje aktualnie dokument pn.: „Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego”, przyjęty Uchwałą Nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 roku.

Tab. 2 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA															
Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego	Strategia Warmińsko-Mazurskie 2030 stanowi odpowiedź na wyzwania rozwojowe województwa warmińsko-mazurskiego, które mają za zadanie podnieść jakość życia, ograniczyć wykluczenie społeczne i bezrobocie, realizować politykę spójności terytorialnej oraz politykę inteligentnego i zrównoważonego rozwoju. Istotą omawianej Strategii jest wskazanie wyzwań, przed którymi aktualnie stoi województwo oraz celów rozwoju, które te problemy pozwolą rozwiązać. W ramach Strategii sformułowano cel główny: „Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy”, gdzie poprawa spójności powinna być osiągnięta w kontekstach inteligentnych specjalizacji, regionalnym i bałtyckim. W Strategii wyznaczono cele strategiczne z szeregiem celów operacyjnych. Układ celów strategicznych prezentuje się następująco: – Kompetencje przyszłości (wyzwania rozwojowe, innowacyjność, oferta nowoczesnych usług sektora prywatnego i publicznego); – Inteligentna produktywność (działalność gospodarcza, podmiotem celu są firmy i instytucje otoczenia biznesu); – Kreatywna aktywność (wykorzystanie potencjału mieszkańców do wzmacniania innych zasobów regionu, w tym wzmacniania więzi społecznych); W Strategii Warmińsko-Mazurskie 2030 wyznaczono następujące obszary problemowe na obszarze Województwa, tj. tzw. obszary strategicznej interwencji (OSI): – Tygrys warmińsko-mazurski; – MOF Olsztyna; – MOF Elbląga; – MOF Ełku; – OF Wielkie Jeziora Mazurskie; – Niebieski Zachód; – Miasta CITTASLOW; – EGO; – Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze; – Obszary marginalizacji. Gmina Purda zakwalifikowana została do obszaru strategicznej interwencji – Tygrys warmińsko-mazurski. Tygrys warmińsko-mazurski stanowi w większości analizowanych wskaźników ponad 60% danego zjawiska w całym województwie. Wyjątkiem jest udział w wykorzystaniu środków z UE (nieco poniżej 50%). Jest to również obszar dynamicznych zmian w zakresie przedsiębiorczości, wzrostu zamożności gmin. Podkreślenia wymaga nieznaczny spadek potencjału ludnościowego oraz zmniejszenie liczby spółek z udziałem zagranicznym. Dla gminy Purda znaczenie mają przede wszystkim następujące cele strategiczne: CELE STRATEGICZNE A OSI TYGRYS WARMIŃSKO-MAZURSKI – PERSPEKTYWA 2030 <table><tr><th>CEL</th><th>OCZEKIWANE EFEKTY INTERWENCJI</th><th>OCZEKIWANA ZMIANA PRZESTRZENNA</th></tr><tr><td>Kompetencje przyszłości</td><td> – Rdzeń kompetencyjny regionu (3 główne ośrodki miejskie województwa). – Wzmocnienie kompetencyjne organizacji oddziałujących na cały region. </td><td> – Zapobieganie wymywaniu mieszkańców z województwa. </td></tr><tr><td>Inteligentna produktywność</td><td> – Rozwój inteligentnych specjalizacji. – Przygotowanie najlepszych terenów inwestycyjnych. </td><td> – Wzrost powiązań funkcjonalnych wewnątrz obszaru. </td></tr><tr><td>Kreatywna aktywność</td><td> – Współpraca sieciowa na arenie krajowej i międzynarodowej </td><td>---</td></tr><tr><td>Mocne fundamenty</td><td> – Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, głównie we wschodniej części. </td><td> – Spójność terytorialna regionu. </td></tr></table> Jednocześnie gmina Purda zakwalifikowana została do obszaru strategicznej interwencji – Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF) Olsztyna. MOF Olsztyna stanowi najsilniejszy gospodarczo obszar strategicznej interwencji. Znajdują się tutaj najzamożniejsze gminy w województwie. Jest to atrakcyjne miejsce do prowadzenia działalności gospodarczej, a jednocześnie występuje tutaj najwyższe nasycenie organizacjami społecznymi.	CEL	OCZEKIWANE EFEKTY INTERWENCJI	OCZEKIWANA ZMIANA PRZESTRZENNA	Kompetencje przyszłości	– Rdzeń kompetencyjny regionu (3 główne ośrodki miejskie województwa). – Wzmocnienie kompetencyjne organizacji oddziałujących na cały region.	– Zapobieganie wymywaniu mieszkańców z województwa.	Inteligentna produktywność	– Rozwój inteligentnych specjalizacji. – Przygotowanie najlepszych terenów inwestycyjnych.	– Wzrost powiązań funkcjonalnych wewnątrz obszaru.	Kreatywna aktywność	– Współpraca sieciowa na arenie krajowej i międzynarodowej	---	Mocne fundamenty	– Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, głównie we wschodniej części.	– Spójność terytorialna regionu.
CEL	OCZEKIWANE EFEKTY INTERWENCJI	OCZEKIWANA ZMIANA PRZESTRZENNA														
Kompetencje przyszłości	– Rdzeń kompetencyjny regionu (3 główne ośrodki miejskie województwa). – Wzmocnienie kompetencyjne organizacji oddziałujących na cały region.	– Zapobieganie wymywaniu mieszkańców z województwa.														
Inteligentna produktywność	– Rozwój inteligentnych specjalizacji. – Przygotowanie najlepszych terenów inwestycyjnych.	– Wzrost powiązań funkcjonalnych wewnątrz obszaru.														
Kreatywna aktywność	– Współpraca sieciowa na arenie krajowej i międzynarodowej	---														
Mocne fundamenty	– Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, głównie we wschodniej części.	– Spójność terytorialna regionu.														

Dla gminy Purda znaczenie mają przede wszystkim następujące cele strategiczne:

CELE STRATEGICZNE A OSI MOF OLSZTYNA – PERSPEKTYWA 2030

CEL	OCZEKIWANE EFEKTY INTERWENCJI	OCZEKIWANA ZMIANA PRZESTRZENNA
Kompetencje przyszłości	– Silna pozycja we wdrażaniu przemysłu 4.0. – Bardzo dobrze rozwinięte funkcje ośrodka akademickiego. – Liczne projekty współpracy sieciowe.	– Regionalne funkcje edukacyjne i wzmacniania zasobów pracy. – Zapobieganie emigracji mieszkańców z województwa poprzez konkurencyjną ofertę edukacyjną.
Inteligentna produktywność	– Silnie rozwinięte inteligentne specjalizacje (biznes, nauka i otoczenie biznesu). – Wysoka atrakcyjność zamieszkania w skali krajowej (praca, edukacja, możliwości wypoczynkowe). – Rozwinięta przedsiębiorczość kreatywnie wykorzystująca dziedzictwo gospodarcze wielokulturowej społeczności regionu.	– Rozwój powiązań funkcjonalnych w ramach MOF i z pozostałymi gminami powiatu olsztyńskiego. – Zapobieganie emigracji mieszkańców z województwa poprzez konkurencyjną ofertę pracy.
Kreatywna aktywność	– Projekty społeczne w ramach np. ZIT będące inspiracją dla całego regionu. – Współpraca sieciowa na arenie krajowej i międzynarodowej.	– Zacieśnianie współpracy w ramach MOF. – Rozwój powiązań funkcjonalnych w ramach MOF i z pozostałymi gminami powiatu olsztyńskiego.
Mocne fundamenty	– Nowoczesna aglomeracyjna komunikacja publiczna.	– Wzrost wewnętrznej spójności komunikacyjnej MOF. – Poprawa połączeń z portem lotniczym Olsztyn-Mazury.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w dokumencie.

Poza Strategią Rozwoju Województwa, do istotnych dokumentów regionalnych, kierujących ogólne założenia rozwojowe województwa i gmin należą m.in.:

Tab. 3 Główne założenia pozostałych dokumentów szczebla regionalnego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Aktualnie obowiązujący Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego przyjęto uchwałą nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. Celem głównym obowiązującego Planu jest ład przestrzenny i zrównoważony rozwój jako podstawa kształtowania polityki przestrzennej województwa. Dla realizacji założonych celów polityki przestrzennej województwa służą przyjęte kierunki, zasady i działania zagospodarowania przestrzennego. Do głównych kierunków, zasad i działań w kontekście gminy Purda, należą m.in.: – Tworzenie warunków dla rozwijania wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej; – Osiągnięcie spójności systemu transportowego regionu w celu zwiększenia dostępności zewnętrznej i wewnętrznej oraz zmniejszenia kosztów transportu, w tym kształtowanie spójnego systemu drogowych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych, rozwój sieci drogowej: – Droga krajowa nr 58, odcinek: Olsztynek (węzeł „Olsztynek Wschód”) – Zgniłochy – Jedwabno – Szczytno – Babięta – Ruciane-Nida – Pisz – Biała Piska – gr. woj. (klasa G), postulowana do podniesienia do klasy GP; W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa określono również rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, w tym odnoszące się do gminy Purda w zakresie*: – Infrastruktury drogowej:

- Budowa obwodnicy Olsztyna w ciągu drogi krajowej nr 16 [przedsięwzięcie zrealizowane];
- Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej/ekologicznego transportu;
- Zwiększenie dostępności komunikacyjnej ośrodków gminnych zlokalizowanych przy drogach powiatowych.
- Infrastruktury technicznej:
 - Budowa gazociągów wysokiego ciśnienia relacji Bartąg – Grądek – Wadąg (obwodnica Olsztyna);
 - Modernizacja linii 110 kV Olsztyn1 – Korpele;
 - Budowa, przebudowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej;
 - Wsparcie selektywne przedsięwzięć dotyczących sieci ciepłowniczych i chłodniczych;
 - Wsparcie działań z zakresu efektywności energetycznej zgodnie z podziałem interwencji pomiędzy programami krajowymi i regionalnymi;
- Ochrony środowiska:
 - Rozbudowa Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK);
 - Odtworzenie – kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta rzeki Wardęga w km 0+000 – 11+160;
 - Kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego Strugi Zgniłocha w km 3+143 - 6+640 w m. Zgniłocha;
 - Ochrona zasobów przyrodniczych wybranych alei województwa warmińsko-mazurskiego poprzez poprawę stanu istniejących siedlisk i wykonanie nasadzeń w ramach działań ZIELONA DROGA (WB); Ochrona i zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych pachnicy dębowej oraz siedlisk chronionych gatunków porostów w obrębie cennych przyrodniczo alei na wybranych odcinkach dróg wojewódzkich województwa warmińsko-mazurskiego;
- Infrastruktury społecznej:
 - Wsparcie obszaru kultury w województwie warmińsko-mazurskim poprzez realizację projektów infrastrukturalnych kluczowych dla rozwoju regionu i państwa, służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego;
 - Rozwój klastrow energii w województwie warmińsko-mazurskim poprzez realizację projektów służących rozwojowi energetyki na poziomie lokalnym;
- Infrastruktury komunikacyjnej:
 - Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej – promocja (WB). Wykreowanie markowego produktu turystycznego Trasy Rowerowej Polski Wschodniej oraz stworzenie wizerunku województwa, jako miejsca atrakcyjnego dla turystów zainteresowanych wypoczynkiem aktywnym, zwłaszcza turystyką rowerową.

Jednocześnie gmina Purda włączona została do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Olsztyna. MOF OW Olsztyna obejmuje swym zasięgiem rdzeń, który stanowi miasto Olsztyn, a także strefy zewnętrzne tj. gminy bezpośrednio z nim sąsiadujące, w tym gmina Purda.

* część z inwestycji została już zrealizowana.

Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030	Program wskazuje cele w zakresie ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego. Określono obszary (dziedziny) interwencji, dla których przyjęto zadania w ramach poniższych kierunków interwencji: – Ochrona klimatu i jakości powietrza: Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu; – Zagrożenia hałasem: Poprawa klimatu akustycznego w województwie warmińsko-mazurskim; – Pola elektromagnetyczne: Ochrona przed polami elektromagnetycznymi; – Gospodarowanie wodami: Osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) – rzecznych, jeziornych, przejściowych i jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), Ochrona przed niedoborami wody i powodzią poprzez zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wodnych i zmniejszenie ryzyka powodziowego; – Gospodarka wodno-ściekowa: Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej; – Zasoby geologiczne: Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi; – Gleby: Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu; – Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów: Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa warmińsko-mazurskiego; – Zasoby przyrodnicze: Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej, Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, Zwiększanie lesistości; – Zagrożenia poważnymi awariami: Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz minimalizacja ich skutków.
---	---

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach.

1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKcjONALNYCH

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami założeń dokumentów szczebla powiatowego oraz w odniesieniu do dokumentów strategicznych utworzonych w ramach partnerstw jednostek samorządu terytorialnego.

Na poziomie powiatu olsztyńskiego kierunki strategicznego rozwoju określa Strategia Rozwoju Olsztyńskiego na lata 2016-2025, przyjęta uchwałą Nr XXI/193/2017 Rady Powiatu w Olsztynie z dnia 27 stycznia 2017 r.

Ponadto gmina Purda włączona została do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna obejmującego miasto Olsztyn wraz z gminami ościennymi.

Aktualnie (stan na luty 2024 r.) trwają prace nad uchwaleniem Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna 2030+ - Nowe Wyzwania.

Tab. 4 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Powiatu Olsztyńskiego na lata 2016-2025 i Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Powiatu Olsztyńskiego na lata 2016-2025	Dokument sporządzony został w celu właściwego ukierunkowania polityki powiatu olsztyńskiego w zakresie zdynamizowania procesu rozwoju (w tym kapitału społecznego i modernizacji gospodarki), która prowadzi do poprawy warunków i jakości życia mieszkańców w perspektywie lat 2016-2025. Strategia stanowi przede wszystkim wieloletnie planowanie rozwoju obszaru w domenie zarówno gospodarczej, jak i społecznej. Strategia określa wizję powiatu olsztyńskiego w sposób następujący: <i>Powiat olsztyński atrakcyjnym miejscem zamieszkania i inwestowania w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem.</i> Wizja w syntetyczny sposób wskazuje kluczowe determinanty warunkujące rozwój gminy w perspektywie roku 2025. Cel główny niniejszej Strategii określono natomiast jako: <i>Wzrost atrakcyjności powiatu dla mieszkańców i inwestorów poprzez zrównoważony rozwój oparty o funkcjonalność przestrzenną.</i> Na etapie określania celów strategicznych wyodrębnia się tzw. domeny planowania Strategicznego tj.: – Infrastruktura i środowisko; – Gospodarka; – Usługi publiczne; – Aktywna wspólnota. W ramach wdrażania wskazanej wizji oraz celu głównego wyodrębniono następujące cele strategiczne: – Wysoka jakość życia i stworzenie warunków do inwestowania dzięki działaniom poprawiającym infrastrukturę techniczną oraz stan środowiska naturalnego; – Tworzenie i promowanie warunków dla rozwoju gospodarki z zachowaniem zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego; – Wzmocnienie systemu świadczenia usług publicznych oraz form spędzania czasu wolnego; – Inteligentny rozwój społeczny, wykorzystujący aktywność społeczną i ekonomiczną, dziedzictwo kulturowe oraz współpracę środowisk lokalnych.
Strategia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna (dotychczasowa)	Strategia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna stanowi odpowiedź samorządów lokalnych na wyzwania, jakie niosła za sobą perspektywa finansowa budżetu UE na lata 2014-2020. W niniejszej Strategii wskazano szereg koniecznych działań, aby Olsztyn wraz z całym obszarem funkcjonalnym stał się zarówno nowoczesnym miastem wojewódzkim o rozwiniętych funkcjach metropolitalnych, jak również był konkurencyjny z innymi miastami w Polsce i za granicą o miejsca pracy, turystów, a także przyciągał nowych mieszkańców. Wizja w niniejszej Strategii zdefiniowana została w sposób następujący: <i>Miejski Obszar Funkcjonalny Olsztyna jako zintegrowany i konkurencyjny krajowy ośrodek wzrostu gospodarczego opartego o wielopoziomą współpracę.</i> Cel główny z kolei określony został jako: <i>Wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności miejskiego obszaru funkcjonalnego Olsztyna.</i> W ramach wdrażania celu głównego konieczne była realizacja następujących celów strategicznych: – Ochrona i efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi; – Podniesienie jakości komunikacji zbiorowej i transportu drogowego; – Uporządkowanie przestrzeni publicznych dla podniesienia bezpieczeństwa, ładu przestrzennego i konkurencyjności; – Zwiększenie efektywności energetycznej; – Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności; – Wzrost jakości usług publicznych; – Budowa tożsamości miejskiego obszaru funkcjonalnego. Opisywana Strategia zostanie zastąpiona nową - Strategią Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna 2030+. Nowe Wyzwania, będąc obecnie na etapie projektowym – zob. opis poniżej.

Strategia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna 2030+ Nowe Wyzwania (aktualnie na etapie projektowym, stan na luty 2024 r.)	Dokument ten stanowi odpowiedź lokalnych samorządów na wyzwania, które niesie za sobą perspektywa finansowa UE na lata 2021-2027, a także jest istotnym instrumentem zarządzania rozwojem lokalnym. Projekt Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna stanowi także dokument wspierający działania poszczególnych samorządów w zakresie rozwiązywania ponadlokalnych problemów, a także budowie potencjału społeczno-gospodarczego obszaru wszystkich gmin należących do MOF Olsztyna. Wizja niniejszej Strategii została sformułowana następująco: <i>Miejski Obszar Funkcjonalny Olsztyna jako zintegrowany i konkurencyjny krajowy ośrodek wzrostu gospodarczego opartego o wielopoziomą współpracę, budujący tożsamość lokalną.</i> W związku z powyższym Miejski Obszar Funkcjonalny Olsztyna definiowany jest jako: – MOF zintegrowany; – MOF konkurencyjny (w wymiarze społecznym, gospodarczym i administracyjnym); – MOF współpracujący; – MOF tożsamy. Realizacja w/w wizji możliwa będzie poprzez wdrażanie następujących celów strategicznych, mających wymiar społeczny, gospodarczy i przestrzenny: – Zrównoważone korzystanie z zasobów środowiskowych; – Silne sieci powiązań życia społeczno-gospodarczego; – Nowoczesne usługi rozwojowe. W zakresie priorytetów rozwojowych o charakterze przestrzennym na obszarze MOF Olsztyna należy uznać: – ochronę i utrzymanie niezabudowanych terenów otwartych oraz istniejącego systemu terenów aktywnych przyrodniczych – lasów, jezior, dolin rzecznych; – dążenie do zwartości zabudowy i rozwoju lokalnych ośrodków osadniczych; – spójny rozwój terenów wokół obwodnicy pozwalający na prowadzenie zrównoważonej polityki transportowej. Z punktu widzenia jakości życia mieszkańców szczególnie istotne jest również zachowanie unikatowych walorów środowiskowych i przyrodniczych regionu. W związku z czym projekt Strategii postuluje o wyznaczenie tzw. zielonego pierścienia, czyli obszaru otwartego okalającego miasto Olsztyn, zapewniającego ekologiczną spójność i zachowanie ciągłości przestrzennej i przyrodniczej.
--	--

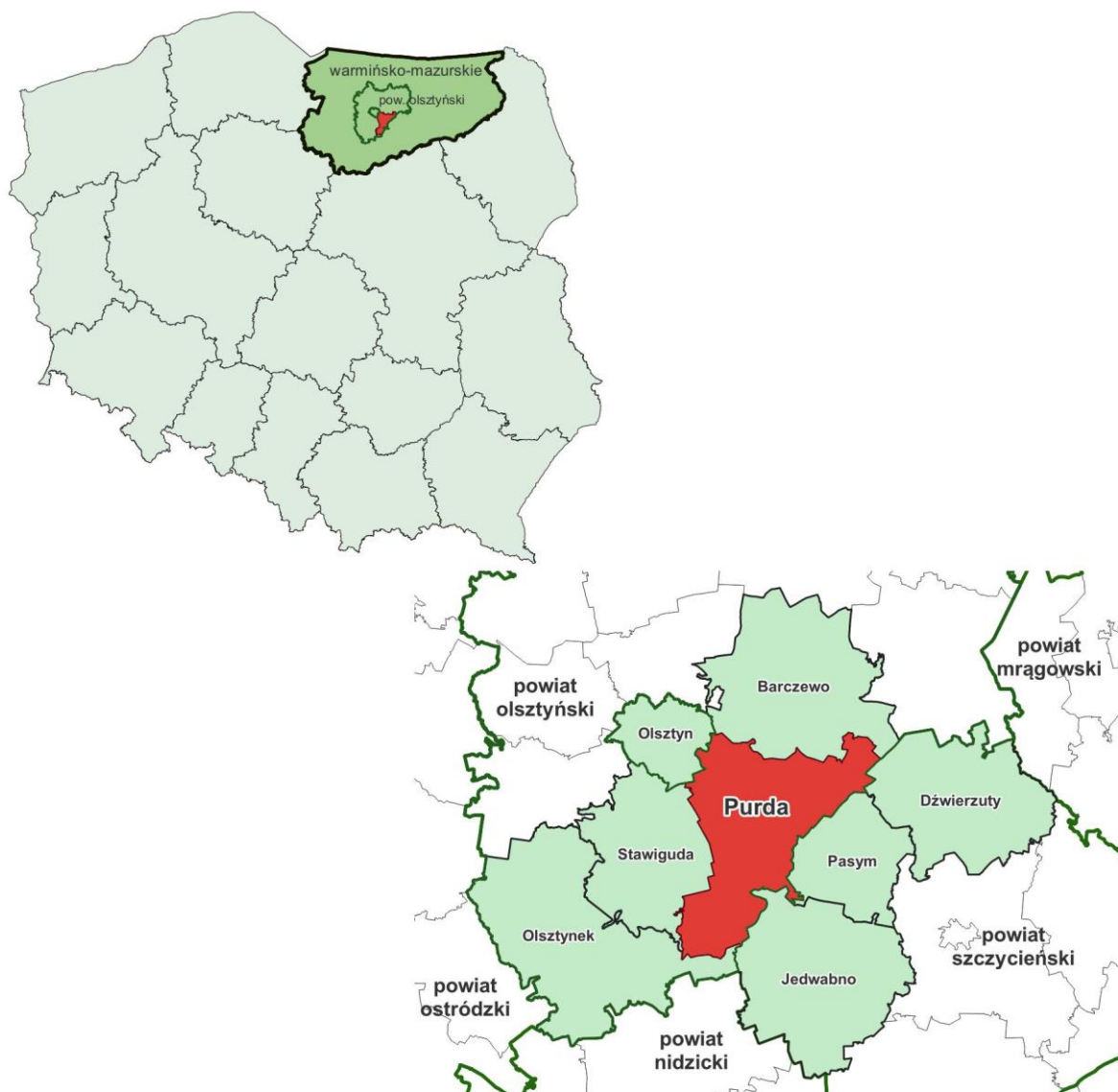
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opisywanym dokumencie.

2 POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

Gmina Purda jest gminą wiejską, zajmującą powierzchnię ok. 320 km². Położona jest w powiecie olsztyńskim, w centralnej części województwa warmińsko-mazurskiego i sąsiaduje:

- od północy z gminą Barczewo;
- od północnego-wschodu z gminą Dźwierzuty;
- od wschodu z gminą Pasym;
- od południowego wschodu z gminą Jedwabno;
- od wschodu z gminą Olsztynek;
- od zachodu z gminą Stawiguda;
- od północnego-zachodu z gminą miejską Olsztyn.



Ryc. 1 Położenie administracyjne Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

W skład Gminy wchodzi następujące miejscowości¹⁰: Bałdki Piec, Bałdy, Butryny, Pokrzywy, Chaberkowo, Stara Kaletka, Giławy, Gąsiorowo, Groszkowo, Nerwik, Zaborowo, Kaborno, Bruchwałd, Rykowiec, Wygoda, Klebark Mały, Klebark Wielki, Klewki, Biedówko, Wojtkowizna, Marcinkowo, Wyrandy, Nowa Kaletka, Nowa Wieś, Łajs, Nowy Ramuk, Ostrzeszewo, Pajtuny, Patryki, Prejłowo, Przykop, Kopanki, Nowy Przykop, Purda, Purdka, Kośno, Purda Leśna, Silice, Stary Olsztyn, Szczęśne, Trękus, Kołpaki, Linowo, Trękusek, Zgniłocha.

Podział na obręby ewidencyjne przedstawia się następująco:



Ryc. 2 Struktura jednostek podziału terytorialnego

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

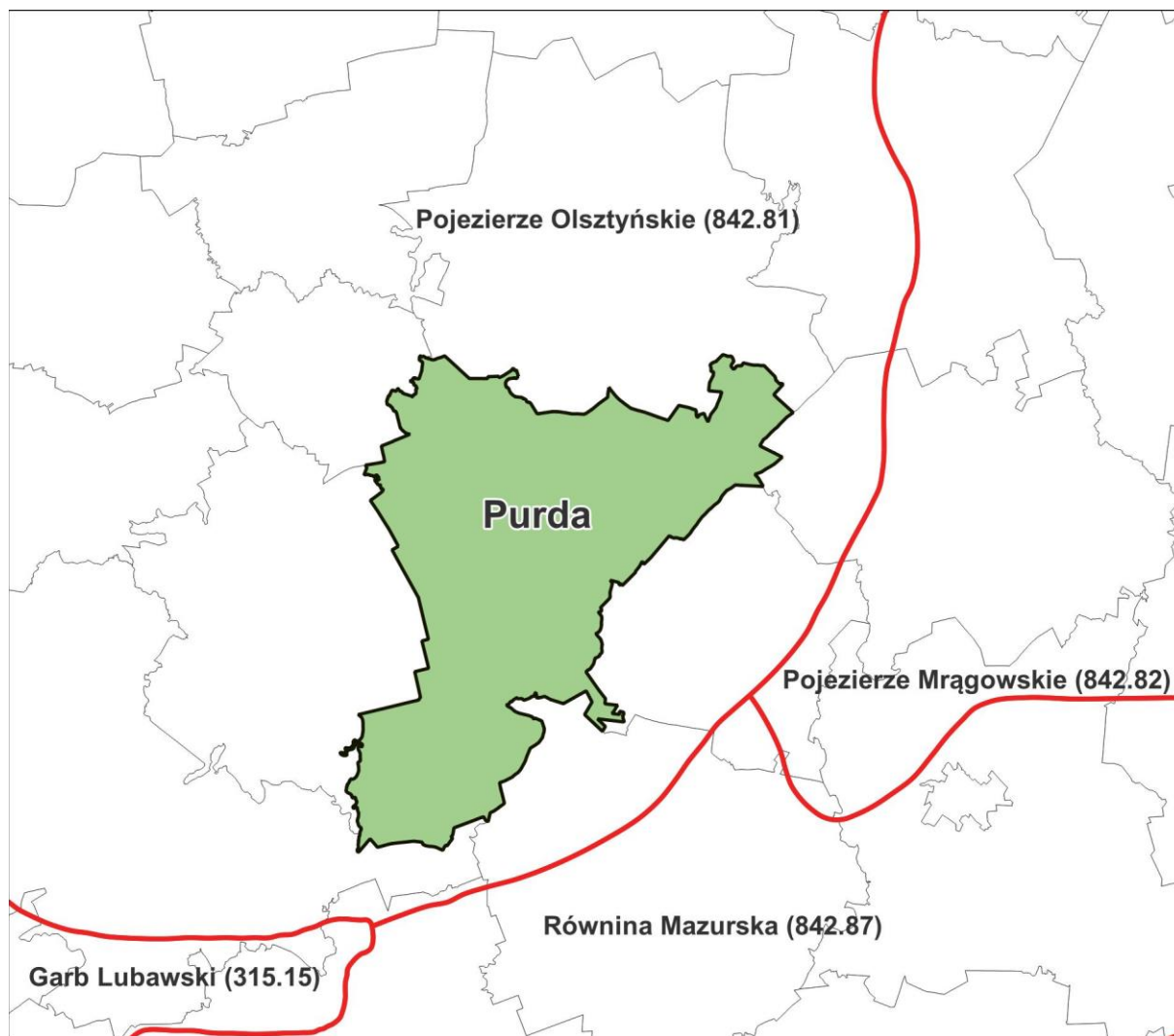
2.2. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

Pod względem fizycznogeograficznym obszar gminy Purda położony jest w zasięgu mezoregionu Pojezierza Olsztyńskiego (842.81).

Mezoregion Pojezierze Olsztyńskie zajmuje powierzchnię około 3 820 km² i stanowi zachodnią część Pojezierza Mazurskiego. Charakteryzuje się on znacznym, jednak nierównomiernym zajęzieniem, mniejszym w północnej części. Na północy przeważają tereny gliniastej moreny dennej, na południu piaski i żwiry porośnięte rozległymi lasami (Puszcza Nidzicka), a w zachodniej części piaski i żwiry porośnięte Lasami Taborskimi. Pojezierze Olsztyńskie od północy sąsiaduje z Równiną Ornecką,

¹⁰ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Purda.

Wzniesieniami Górowskimi i Równiną Sępolską, od wschodu z Pojezierzem Mrągowskim, od południa z Równiną Mazurską i Garbem Lubawskim, od zachodu z Pojezierzem Iławskim¹¹.



Ryc. 3 Położenie fizycznogeograficzne gminy Purda

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego.

2.3. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Układ komunikacji drogowej na terenie gminy Purda stanowią¹²:

układ nadrzędny:

- droga ekspresowa nr 16, relacji Grudziądz – Olsztyn – Augustów;
- droga krajowa nr 53, relacji Olsztyn – Szczytno – Ostrołęka;
- droga krajowa nr 58, relacji Olsztyn – Szczuczyn;
- droga wojewódzka nr 598, relacji Olsztyn – Butryny – Zgniłocha – Jedwabno – Wielbark;
- droga wojewódzka nr 660, łącząca drogę krajową nr 16 z drogą wojewódzką nr 527 w Olsztynie;

układ podstawowy:

- drogi powiatowe:

¹¹ Zarys ogólny mezoregionów według materiału źródłowego: Kondracki J., 2002, *Geografia regionalna Polski*, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

¹² Materiał źródłowy: Urząd Gminy Purda.

- 1374N – droga krajowa nr 51 – Bartąg – Szczęsne,
- 1463N – Klewki – Klebark Wielki – Klebark Mały – droga ekspresowa nr 16;
- 1464N – Klebark Wielki – Prejłowo – granica powiatu;
- 1467N – Barczewo – Silice;
- 1468N – Butryny – Purda – Prejłowo;
- 1470N – droga wojewódzka nr 598 – droga powiatowa 1468 N;
- 1473N – Podlasy – Jedzbark;
- 1994N – Prejłowo – Barczewo;
- 1995N – Olsztyn – obwodnica Klebarka Małego;

układ uzupełniający:

– drogi gminne (tab. poniżej):

Tab. 5 Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Purda (nr drogi, przebieg)

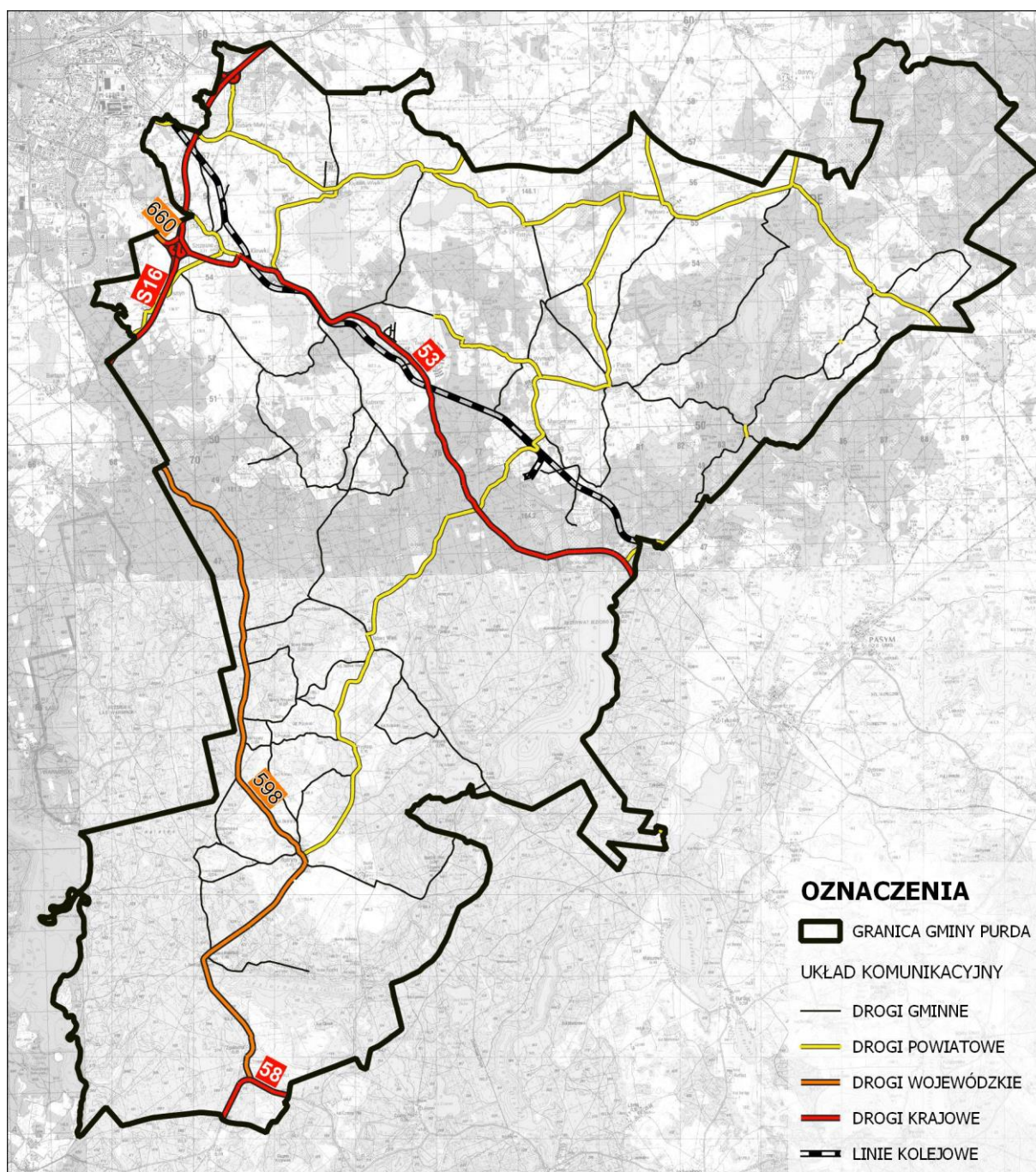
Lp.	NR DROGI GMINNEJ	PRZEBIEG DROGI/ULICA	DŁUGOŚĆ ODCINKA
1	-	Szczęsne droga gminna (dz. 262/4, 263/37, 266/12, 267/60)	0,550
2	-	Szczęsne droga gminna (dz. 262/4, 263/37, 266/12, 267/60)	0,247
3	-	Szczęsne droga gminna (dz. 262/4, 263/37, 266/12, 267/60)	0,039
4	-	Szczęsne droga gminna (dz. 262/4, 263/37, 266/12, 267/60)	0,040
5	-	Szczęsne droga gminna (dz. 262/4, 263/37, 266/12, 267/60)	0,057
6	-	Ostrzeszewo - Szczęsne	1,178
6a	-	Ostrzeszewo	0,37
7	-	Klebark Mały - droga krajowa K16	0,734
8	-	Klebark Wielki - Rejak (kierunek Bogdany)	3,496
9	-	Szczęsne - Klebark Mały	2,457
10	-	Szczęsne 43a (hotelik) - kierunek ferma	0,424
11	-	Szczęsne 43a (hotelik) - kierunek ferma	0,593
12	-	Trękusek - Kaborno	1,678
13	-	Marcinkowo - Kolonia Marcinkowo	1,135
14	-	Bałdy - Kolonia Bałdy - droga wojewódzka 598	2,819
15	-	Nowa Kaletka - Kolonia Nowa Kaletka (ośrodki wypoczynkowe)	2,940
15a	-	Szczęsne (przyszkole)	0,64
16	165002 N	Droga powiatowa nr 1464N - Szczęsne	1,460
17	165003 N	Klebark Wielki kol. - Klebark Wielki	2,407
18	165004 N	Silice - droga krajowa nr 53 (Wojtkowizna)	4,576

Lp.	NR DROGI GMINNEJ	PRZEBIEG DROGI/ULICA	DŁUGOŚĆ ODCINKA
19	165005 N	Droga krajowa nr 53 (Klewki) - droga powiatowa nr 1461 N (Kaborno)	2,791
20	165008 N	Droga wojewódzka nr 598 - Nowy Ramuk - droga powiatowa nr 1468 N	3,700
21	165008 N	Droga wojewódzka nr 598 - Nowy Ramuk - droga powiatowa nr 1468 N	0,724
22	165009 N	Droga wojewódzka nr 598 - droga powiatowa nr 1468 N (Nowa Wieś)	4,186
23	165009 N	Droga wojewódzka nr 598 - droga powiatowa nr 1468 N (Nowa Wieś)	0,328
24	165009 N	Droga wojewódzka nr 598 - droga powiatowa nr 1468 N (Nowa Wieś)	0,310
25	165009 N	Droga wojewódzka nr 598 - droga powiatowa nr 1468 N (Nowa Wieś)	0,352
26	165010 N	Droga gminna nr 165009 N - Butryny	3,510
27	165010 N	Butryny - Dziuchy	0,050
28	165010 N	Butryny - Dziuchy	0,426
29	165011 N	Przykop - Pokrzywy	1,943
30	165012 N	Przykop - Butryny	0,730
31	165013 N	Nowa Wieś - Kopanki	2,204
32	165014 N	Droga wojewódzka nr 598 - Chaberkowo - Stara Kaletka - Nowa Kaletka	5,454
33	165015 N	Chaberkowo - droga gminna nr 165016 N	1,056
34	165016 N	Stara Kaletka - Butryny	2,596
35	165017 N	Patryki - Purda	4,269
36	165018 N	Droga gminna nr 165017 N - Wyrandy	3,839
36a	165018.1N	Patryki	0,640
37	165019 N	Prejłowo - droga powiatowa nr 1468 N (Purda)	4,118
38	165019 N	Prejłowo - droga powiatowa nr 1468 N (Purda)	0,787
39	165020 N	Purda - Purdka - Marcinkowo	4,984
40	165020 N	Purda - Purdka - Marcinkowo	0,553
41	165021 N	Purdka - Purdka Leśna	2,259
41a	-	Purda (droga na bloki)	-
42	165022 N	Droga powiatowa nr 1464 N - Purda	5,203
43	165023 N	Droga powiatowa nr 1464 N - Nerwik - Giławy	2,393
44	165023 N	Droga powiatowa nr 1464 N - Nerwik - Giławy	2,235

Lp.	NR DROGI GMINNEJ	PRZEBIEG DROGI/ULICA	DŁUGOŚĆ ODCINKA
45	165023 N	Droga powiatowa nr 1464 N - Nerwik - Giławy	0,135
46	165024 N	Giławy - Zaborowo	3,162
47	165025 N	Droga gminna nr 165017 N - Pajtuny	4,222
48	165025 N	Droga gminna nr 165017 N - Pajtuny	0,193
49	165025 N	Droga gminna nr 165017 N - Pajtuny	0,069
50	165026 N	Droga powiatowa nr 1461 N (Kaborno) – Droga powiatowa nr 1459 N	0,541
51	165026 N	Droga powiatowa nr 1461 N (Kaborno) – Droga powiatowa nr 1459 N	0,337
52	165027 N	Droga powiatowa nr 1459 N - Rykowiec	1,279
53	165029 N	Szczęsne - Wygoda	9,030
54	165030 N	Trękusek - Wygoda	0,584
55	165030 N	Trękusek - Wygoda	1,481
56	165031 N	Purda - granica powiatu olsztyńskiego	4,357
57	165032 N	Droga wojewódzka nr 598 - Nowy Ramuk - Nowa Wieś - granica powiatu olsztyńskiego	5,002
58	165032 N	Droga wojewódzka nr 598 - Nowy Ramuk - Nowa Wieś - granica powiatu olsztyńskiego	0,598
59	165032 N	Droga wojewódzka nr 598 - Nowy Ramuk - Nowa Wieś - granica powiatu olsztyńskiego	0,365
60	165033 N	Droga wojewódzka nr 598 (Butryny) – granica powiatu olsztyńskiego, granica powiatu olsztyńskiego – Łajs (droga nr 1470 N)	5,064
61	165034 N	Giławy - Groszkowo - granica powiatu olsztyńskiego	3,802
62	165035 N	Droga krajowa nr 53 - Wyrandy - droga powiatowa nr 1468 N	4,163
63	165036 N	Od skrzyżowania z drogą powiatową Nr 1664 N- na całej długości (dz. nr: 98/3, 85, 26, 80, obręb 9 Klebark Wielki)	1,167
64	165036 N	Od skrzyżowania z drogą powiatową Nr 1664 N- na całej długości (dz. nr: 98/3, 85, 26, 80, obręb 9 Klebark Wielki)	0,256
65	165037 N	Od drogi krajowej nr 53 przez przejazd kolejowy zlokalizowany w km 6,383 linii kolejowej nr 219 Olsztyn – Ełk do końca drogi gminnej stanowiącej działkę o nr geodezyjnym 198 (dz. nr: 168/2, 168/1, 166/1, 154/11, 150, 198, obręb 27 Szczęsne)	1,376
66	165038 N	Droga do pól przez przejazd kolejowy zlokalizowany w km 17,704 linii kolejowej nr 219 Olsztyn – Ełk (dz. nr 66, obręb 24 Purdka)	0,649
67	165039 N	Trękusek (dz. nr 3/74, obręb 29 Trękusek)	0,507
68	165040 N	Trękusek, ul. Świerkowa (dz. nr 22/4, obręb 29 Trękusek)	0,456
69	165041 N	Trękusek, ul. Sosnowa (dz. nr 4/75, obręb 29 Trękusek)	0,316

Lp.	NR DROGI GMINNEJ	PRZEBIEG DROGI/ULICA	DŁUGOŚĆ ODCINKA
70	165041 N	Trękusek, ul. Sosnowa (dz. nr 4/75, obręb 29 Trękusek)	0,087
71	165042 N	Trękusek, ul. Dębowa, ul. Brzozowa (dz. nr 4/7, obręb 29 Trękusek)	0,535
72	165042 N	Trękusek, ul. Dębowa, ul. Brzozowa (dz. nr 4/7, obręb 29 Trękusek)	0,062
73	165043 N	Od przejazdu kolejowego zlokalizowanego w km 15,228 linii kolejowej nr 219 Olsztyn - Ełk do końca drogi gminnej stanowiącej działkę o nr geodezyjnym 176 (dz. nr 176, obręb Wyrandy)	1,410

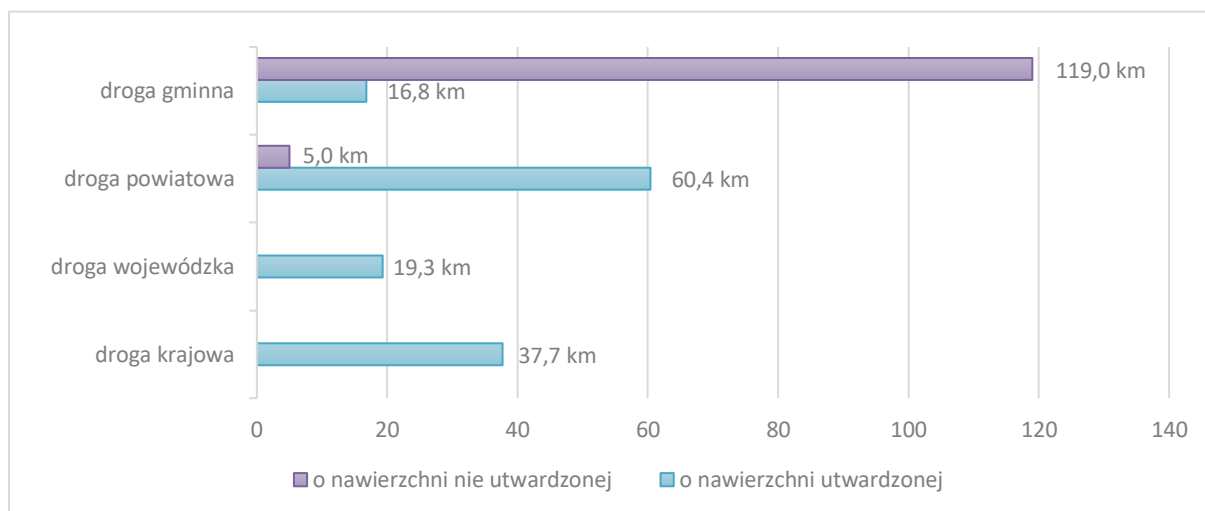
Materiał źródłowy: Urząd Gminy Purda.



Ryc. 4 Układ komunikacyjny nadrzędny i podstawowy Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Stan techniczny dróg jest zróżnicowany. W odniesieniu do dróg gminnych, przeważająca ich część posiada nawierzchnię nieutwardzoną¹³ (ok. 88%), a stan niektórych odcinków dróg utwardzonych wymaga zdecydowanej poprawy, natomiast w przypadku dróg powiatowych, ok. 92% posiada nawierzchnię utwardzoną. Pomimo poczynionych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną konieczne są dalsze, sukcesywne modernizacje i przebudowy oraz realizacje nowych odcinków dróg.

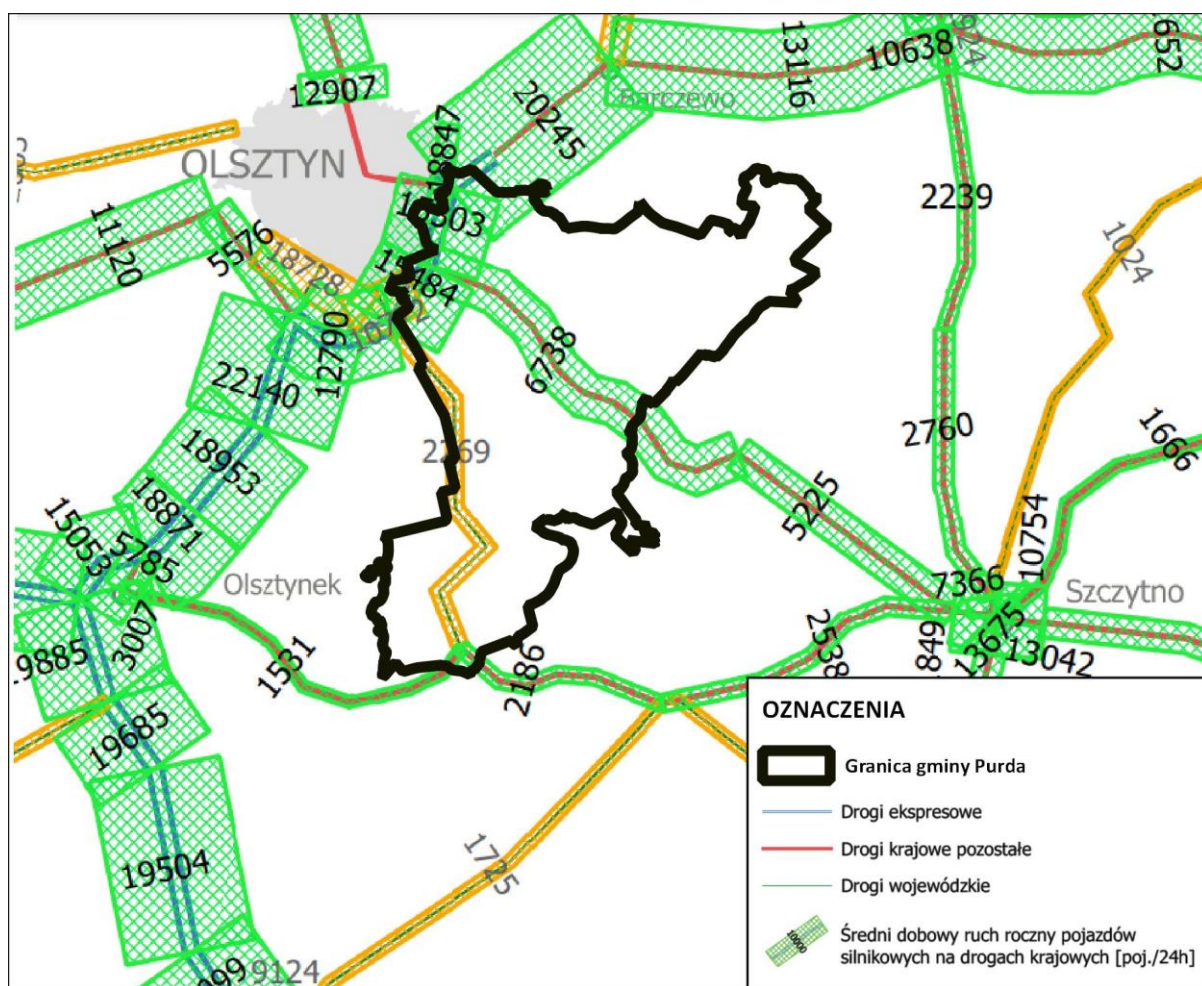


Ryc. 5 Długość dróg na terenie Gminy w podziale na drogi o nawierzchni utwardzonej i nieutwardzonej (w km)

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10K.

Spośród dróg przebiegających przez teren Gminy, badaniem natężenia ruchu objęte zostały: odcinek drogi ekspresowej nr 16, droga krajowa nr 53, odcinek drogi krajowej nr 58 i droga wojewódzka nr 598. Wyniki wspomnianych badań zobrazowano na rycinie poniżej. Wynika z nich, że na odcinkach przebiegających przez Gminę ruch samochodowy jest mniejszy w stosunku do odcinków znajdujących się m.in. w gminie Olsztynek oraz Barczewo, natomiast jest także nieco wyższyw porównaniu do gminy Dźwierzuty i Pasym.

¹³ Zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym: droga twarda to droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukownicowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m.



Ryc. 6 Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na drogach krajowych i wojewódzkich

Materiał źródłowy: Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021, GDDKiA.

2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

W granicach Gminy przebiega niezelektryfikowana, drugorzędna linia jednotorowa nr 219, relacji Olsztyn Główny – Szczytno – Pisz – Ełk oraz funkcjonują dwie stacje kolejowe: w Klewkach oraz w Marcinkowie. Na całej linii prowadzony jest zarówno ruch pociągów pasażerskich, jak i pociągów towarowych.

2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA

Na terenie gminy Purda zlokalizowane są drogi rowerowe¹⁴ o łącznej długości 2,2 km i przebiegające:

- w ciągu drogi powiatowej nr 1995N – od granic administracyjnych miasta Olsztyn, do okolic skrzyżowania z drogą powiatową nr 1463N,
- w ciągu drogi gminnej nr 165002N – od skrzyżowania z drogą powiatową nr 1995N do skrzyżowania z drogą powiatową nr 1464N.

¹⁴ Droga rowerowa określana jest jako droga lub jej część, przeznaczona dla ruchu rowerów, odpowiednio oznakowana, służąca głównie do celom komunikacyjnym, a nie turystycznym (w statystyce dróg rowerowych nie ujmuje się tzw. szlaków rowerowych, np. położonych w lesie).

W granicach Gminy funkcjonują także szlaki pieszo-rowerowe o randze międzynarodowej, ponadregionalnej oraz lokalnej. Przez Gminę przebiegają następujące trasy rowerowe:

- Szlak 35 (czarny) – Olsztyn - Ostrzeszewo - Klebark Mały - Klebark Wielki - Silice - Patryki - Prejłowo - Giławy - Gąsiorowo - Rusek Wielki – o długości 25,5 km (fragment trasy o znaczeniu ponadregionalnym);
- Szlak 36 (czerwony) – Szczęsne - Klewki - Klewki PKP - Kaborno - Nowa Wieś - Kopanki - Łajs – (Małszewo) – o długości 25,5 km (fragment trasy o znaczeniu międzynarodowym);
- Szlak 37 (żółty) – Olsztyn - Butryny - Nowa Kaletka – Zgniłocha – o długości 24,0 km;
- Szlak 38 (niebieski) – Olsztyn - Stary Olsztyn - Linowo - Trękus - Kaborno - Nowa Wieś - Przykop – Butryny – o długości 27,0 km;
- Szlak 39 (zielony I) – Butryny - Nowa Kaletka – Butryny – o długości 11,0 km;
- Szlak 40 (zielony II) – Marcinkowo - Purda – Marcinkowo – o długości 22,0 km;
- Szlak 41 (żółty II) – Kaborno – Marcinkowo – o długości 6,0 km;
- Szlak 42 (niebieski II) – Patryki - Purda – Giławy – o długości 13,5 km;
- Szlak (czerwony II) – rozpoczyna i kończy się w Purdzie – o długości 10,0 km;
- Szlak 43 (niebieski) – wokół jeziora Kośno w miejscowości Łajs – o długości 22,0 km¹⁵.

Na terenie Gminy pożądanym byłby rozwój infrastruktury rowerowej, zwłaszcza realizowanej w formie ciągów rowerowych, zwiększających bezpieczeństwo użytkowników (odseparowanie ruchu pojazdów silnikowych od rowerowego i pieszo-rowerowego). W miejscach o utrudnionych warunkach realizacji ciągów wskazane jest wyznaczenie i oznakowanie ścieżek w formie pasów lub kontrapasów. Natomiast na terenach o niskiej intensywności zabudowy lub terenach otwartych warto wprowadzić oznakowanie. Ukształtowana sieć powiązań rowerowych stanowiłaby zachętę do korzystania z alternatywnych środków transportu, jakim są pojazdy rowerowe.

Na terenie gminy Purda w ciągu drogi wojewódzkiej nr 598 planowana jest budowa ścieżki rowerowej, która połączy docelowo Olsztyn z miejscowością Szymany¹⁶.

2.3.4. TRANSPORT ZBIOROWY

Transport zbiorowy opiera się zarówno na transporcie autobusowym jak i kolejowym. Na terenie Gminy nie znajduje się żaden dworzec autobusowy, natomiast występuje 149 przystanków autobusowych¹⁷, które zlokalizowane są przede wszystkim wzdłuż drogi krajowej nr 53, drogi wojewódzkiej nr 598 oraz dróg powiatowych. Należy nadmienić, iż liczba przystanków autobusowych została podwojona na przestrzeni ostatnich 5 lat, a zatem ich dostępność dla mieszkańców została znacząco poprawiona¹⁸.

Z terenu gminy Purda realizowane są regularne połączenia autobusowe do Olsztyna oraz lokalne połączenia autobusowe zarówno w dni robocze oraz soboty. Usługi transportu zbiorowego świadczą autobusy Powiatowej Komunikacji Zbiorowej w Olsztynie oraz podmioty prywatne. Transport autobusowy obsługuje linie:

- nr 526 relacji Olsztyn – Dworzec Główny – Giławy Wieś, przechodząca przez wiele miejscowości w Gminie,
- nr 523 relacji Bartąg-Tęczowy Las – Zgniłocha,
- nr 573 relacji Purda – Bartąg-Tęczowy Las.

¹⁵ Materiał źródłowy: https://www.purda.pl/cms/21342/trasy_rowerowe_w_gminie_purda_

¹⁶ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.

¹⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS – transport i łączność: komunikacja miejska, stan na 31.12.2022 r.

¹⁸ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.

Funkcjonują tutaj także dwie czynne stacje kolejowe w miejscowości Klewki oraz Marcinkowo, obsługujące linię kolejową nr 219 relacji Olsztyn Główny – Ełk.

Obszar Gminy położony jest w bliskim sąsiedztwie Portu Lotniczego Olsztyn-Mazury, obsługującego cywilny ruch pasażerski. Dojazd transportem indywidualnym zajmuje tam średnio 30-40 min. Z lotniska realizowane są bezpośrednie loty pasażerskie do Turcji (Antalya), Wielkiej Brytanii (Londynu), Niemiec (Dortmundu), Tunezji (Enfidha), Wrocławia i Krakowa¹⁹.

2.3.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

Biorąc pod uwagę czynniki ekonomiczne, powierzchnię i zaludnienie Gminy, charakter występującej zabudowy, a także powszechny dostęp do prywatnych środków transportu, należy uznać, że na jej obszarze nie ma przesłanek do dodatkowego stworzenia publicznych, lokalnych połączeń autobusowych (nie licząc dowozów do szkoły).

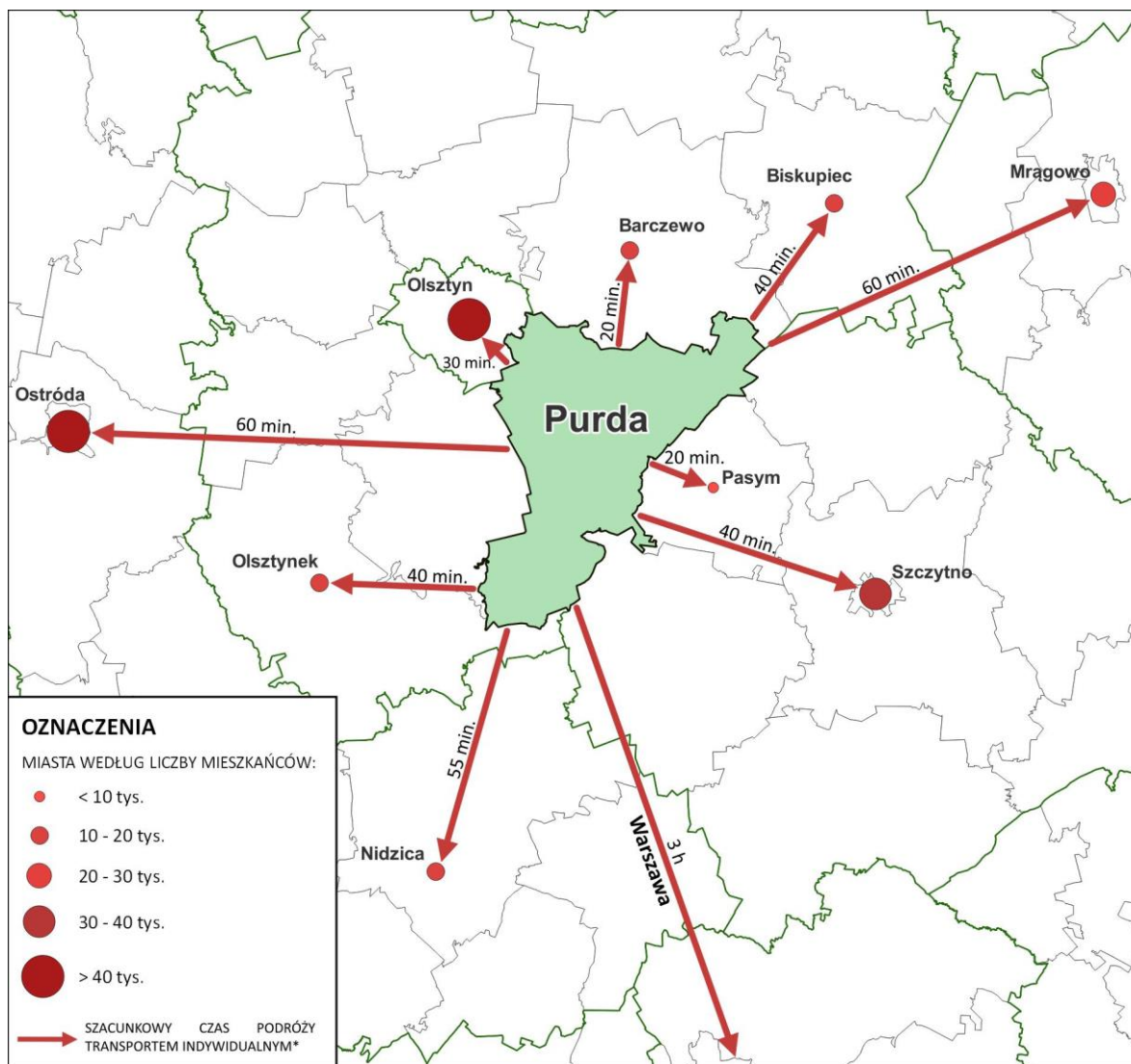
W odniesieniu do gminy Purda najbliższymi ośrodkami miejskimi są: Olsztyn, pełniący funkcję stolicy województwa warmińsko-mazurskiego oraz siedziby powiatu olsztyńskiego, znajdujący się w odległości ok. 23 km (odległość do centrum), Szczytno, będące siedzibą powiatu szczyńskiego, oddalone o ok. 37 km oraz Pasym i Barczewo, oddalone o ok. 20 km. Czas dojazdu transportem indywidualnym do tych ośrodków zajmuje średnio od 20 do 40 min²⁰.

Inne, ważne ośrodki miejskie z perspektywy gminy Purda to: Olsztynek, Biskupiec, Nidzica, Ostróda i Mrągowo, które zlokalizowane są w odległości od 40 km do 70 km, natomiast czas dojazdu transportem indywidualnym nie przekracza 1 godziny.

Warto nadmienić, że stolica kraju i województwa mazowieckiego – Warszawa, oddalona jest o ok. 210 km, a czas dojazdu zajmuje średnio ok. 3 godziny.

¹⁹ Materiał źródłowy: <https://mazuryairport.pl/>

²⁰ Odległość oraz czas dojazdu mierzona od siedziby gminy Purda oraz uśredniona na podstawie: <https://www.google.com/maps/>



Ryc. 7 Lokalizacja Gminy w stosunku do ośrodków miejskich oraz szacunkowy czas podróży transportem indywidualnym

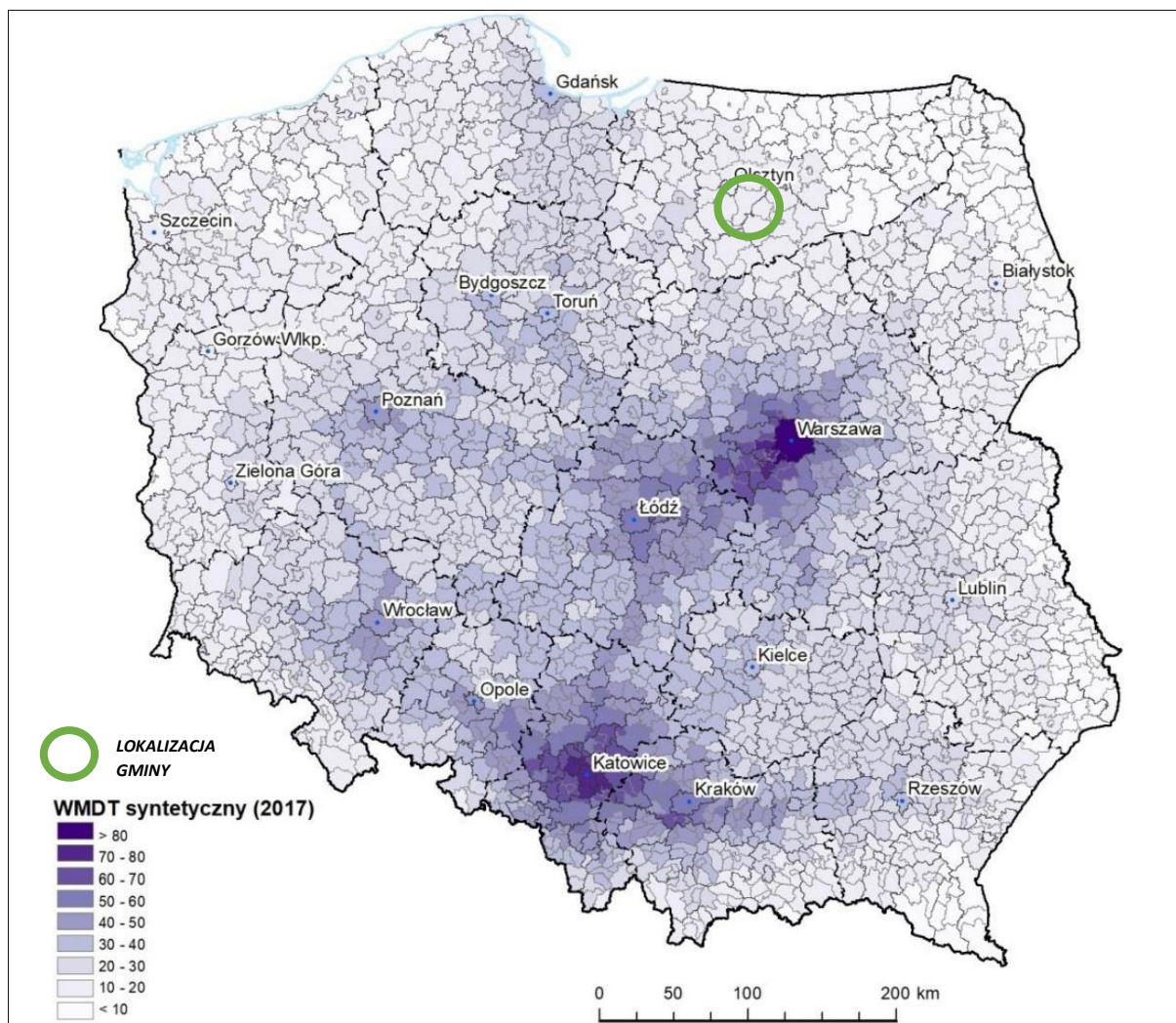
* szacunkowy czas liczony z miejscowości Purda do centrum poszczególnych miejscowości
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

2.3.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM

Dostępność transportową poszczególnych rejonów Polski można zobrazować za pomocą wskaźnika dostępności potencjałowej, czyli wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT), będącego wypadkową sytuacji w różnych gałęziach transportu²¹.

Jak wynika z poniższej ryciny, gmina Purda odznacza się stosunkowo niskim wskaźnikiem dostępności transportowej (WMDT: 10-20). Jest to charakterystyczne dla gmin z tego rejonu województwa warmińsko-mazurskiego, które cechuje zbliżona dostępność transportowa. Warto przy tym nadmienić, że powyższe dane obrazują stan z 2017 roku.

²¹ Wskaźnik stanowi syntetyczną miarę jakościową wzajemnej potencjalnej dostępności czasowej najważniejszych krajowych ośrodków osadniczych oraz węzłów transportowych (wewnętrznych i granicznych) uwzględniając wszystkie podstawowe rodzaje transportu (w proporcji do ich udziału w pracy przewozowej) oraz ważoną poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego (definicja według GUS). Dane gromadzone są nieregularnie, w zależności od przeprowadzonego badania. Źródłem danych są: Polska Akademia Nauk / Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

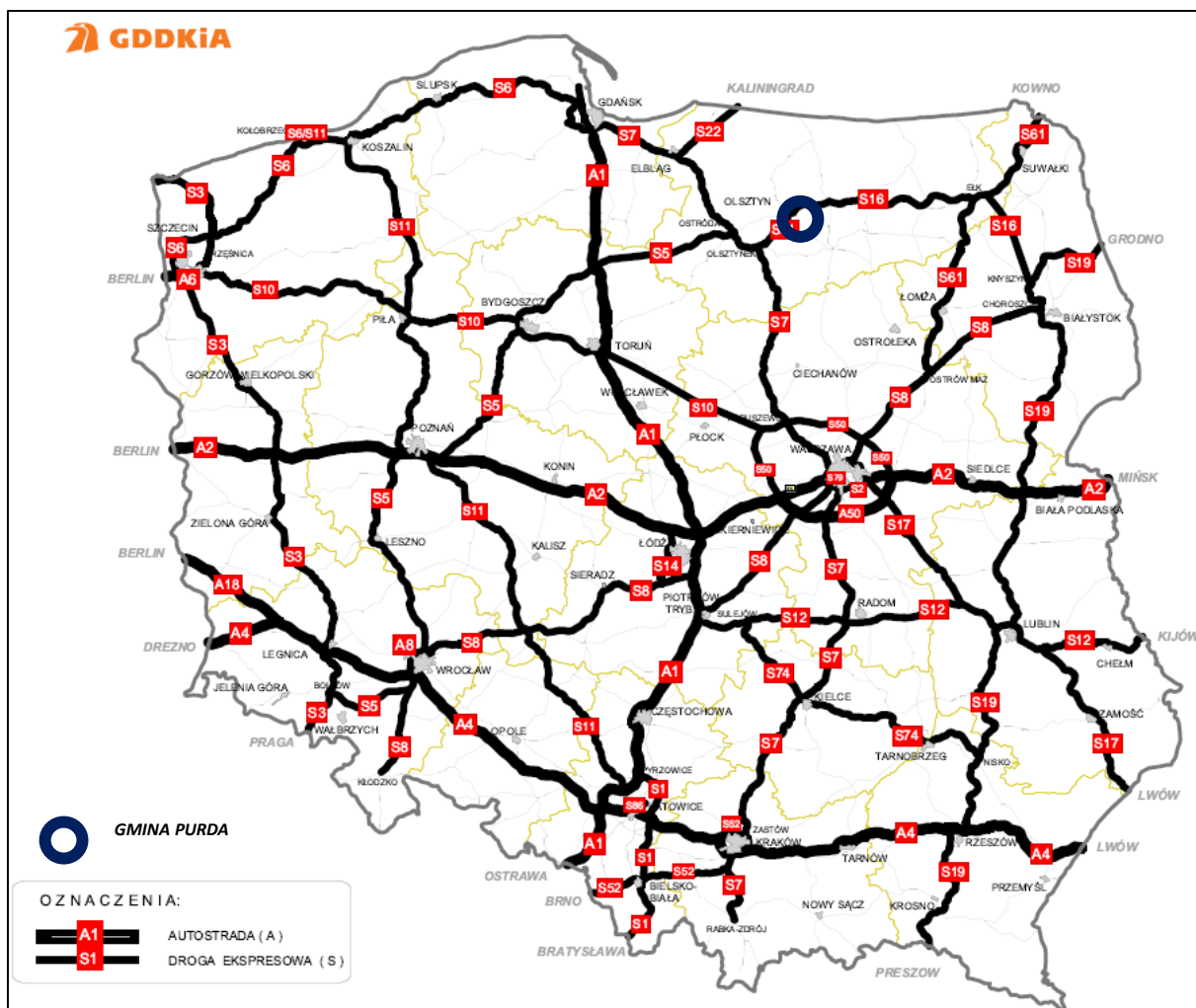


Ryc. 8 Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.

Materiał źródłowy: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (za: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja). 2017, Komornicki i in. IGIPZ PAN Warszawa).

Uwzględniając przyszłościowy, docelowy układ sieci dróg ekspresowych i autostrad²², gmina Purda odznacza się wysokim poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Przebiegają tutaj zarówno drogi publiczne o znaczeniu krajowym i regionalnym (tj. drogi krajowe oraz drogi wojewódzkie) jak i droga ekspresowa S16 wraz z węzłem Pieczewo, umożliwiającym bezpośrednie włączenie się do ruchu z drogi krajowej nr 53.

²² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.



Ryc. 9 Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce

Materiał źródłowy: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

2.3.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ

Zgodnie z ustaleniami dokumentów strategicznych szczebla wojewódzkiego i powiatowego na terenie gminy Purda planowane są następujące działania i plany inwestycyjne w zakresie rozwoju sieci transportowej²³:

— Infrastruktury drogowej:

- podniesienie rangi drogi krajowej nr 58 (z poziomu klasy G na klasę GP);
- kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej/ekologicznego transportu;
- zwiększenie dostępności komunikacyjnej ośrodków gminnych zlokalizowanych przy drogach powiatowych.

Na terenie Gminy planowany jest również nowy odcinek drogi krajowej nr 53, którego wariant przebiegu został ustalony w lutym 2024 roku²⁴. Jednocześnie zaznacza się, iż południowy odcinek obwodnicy Olsztyna w ciągu drogi krajowej nr 16 został oddany do ruchu od lipca 2019 roku, po realizacji dwóch etapów i przebiega przez gminy Olsztyn, Barczewo, Gietrzwałd, Purda i Stawiguda²⁵. W granicach gminy Purda zlokalizowany jest jeden z jej węzłów tj. węzeł Pieczewo.

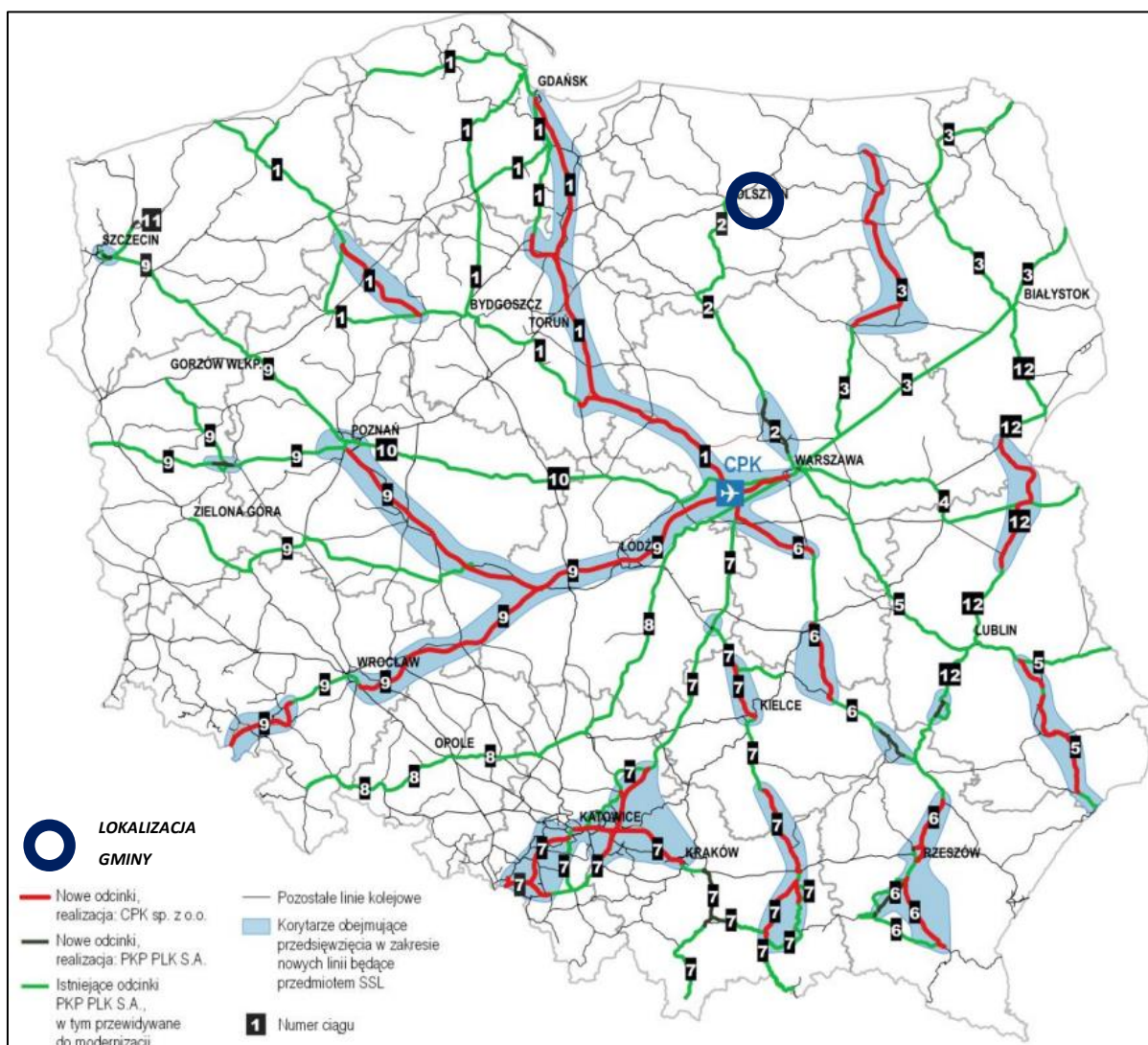
²³ W Planie wymieniono również budowę obwodnicy Olsztyna w ciągu drogi krajowej nr 16, przy czym przedsięwzięcie zostało już zrealizowane.

²⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.f

²⁵ Materiał źródłowy: <https://www.archiwum.gddkia.gov.pl/pl/>

2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO

Centralny Port Komunikacyjny stanowi szereg inwestycji infrastrukturalnych i otoczenia biznesu, które zintegrują transport lotniczy, kolejowy oraz drogowy na terenie całego kraju. Zgodnie z Koncepcją CPK realizacja przedsięwzięć składających się na komponent lotniskowy jest przewidziana do końca 2027 r. Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych składających się na komponent kolejowy ma nastąpić do końca 2034 r., obejmując dwie perspektywy finansowe UE. Ze względu na unikalny stopień skomplikowania przedsięwzięć zawartych w programie inwestycyjnym CPK, jego realizacja jest podzielona na etapy.



Ryc. 10 Założenia przebudowy krajowego systemu transportu kolejowego w ramach CPK

Materiał źródłowy: Strategiczne Studium Lokalizacyjne Inwestycji Centralnego Portu Komunikacyjnego, 2021 r.

Obecny, pierwszy etap obejmuje działania przygotowawcze, w szczególności związane z planowaniem i opracowaniem założeń projektowych, a także wykupem gruntów pod realizację inwestycji. Zasadniczym celem obecnego etapu jest szczegółowe zdefiniowanie zakresu i skali inwestycji, przyjęcie optymalnych rozwiązań odnośnie do możliwych wariantów realizacji przedsięwzięcia, określenie optymalnego planu jego realizacji, szczegółowych harmonogramów, jak i budżetów poszczególnych projektów, a także określenie sposobu ich finansowania, w tym ze środków

publicznych. W ramach etapu pierwszego opracowywane będą kolejne fazy dokumentacji projektowej oraz uzyskiwane będą decyzje administracyjne niezbędne do wejścia w etap realizacji poszczególnych zamierzeń budowlanych. Jako główny cel etapu należy uznać ukończenie prac przygotowawczych umożliwiających rozpoczęcie budowy w 2023 r. inwestycji CPK i inwestycji towarzyszących.

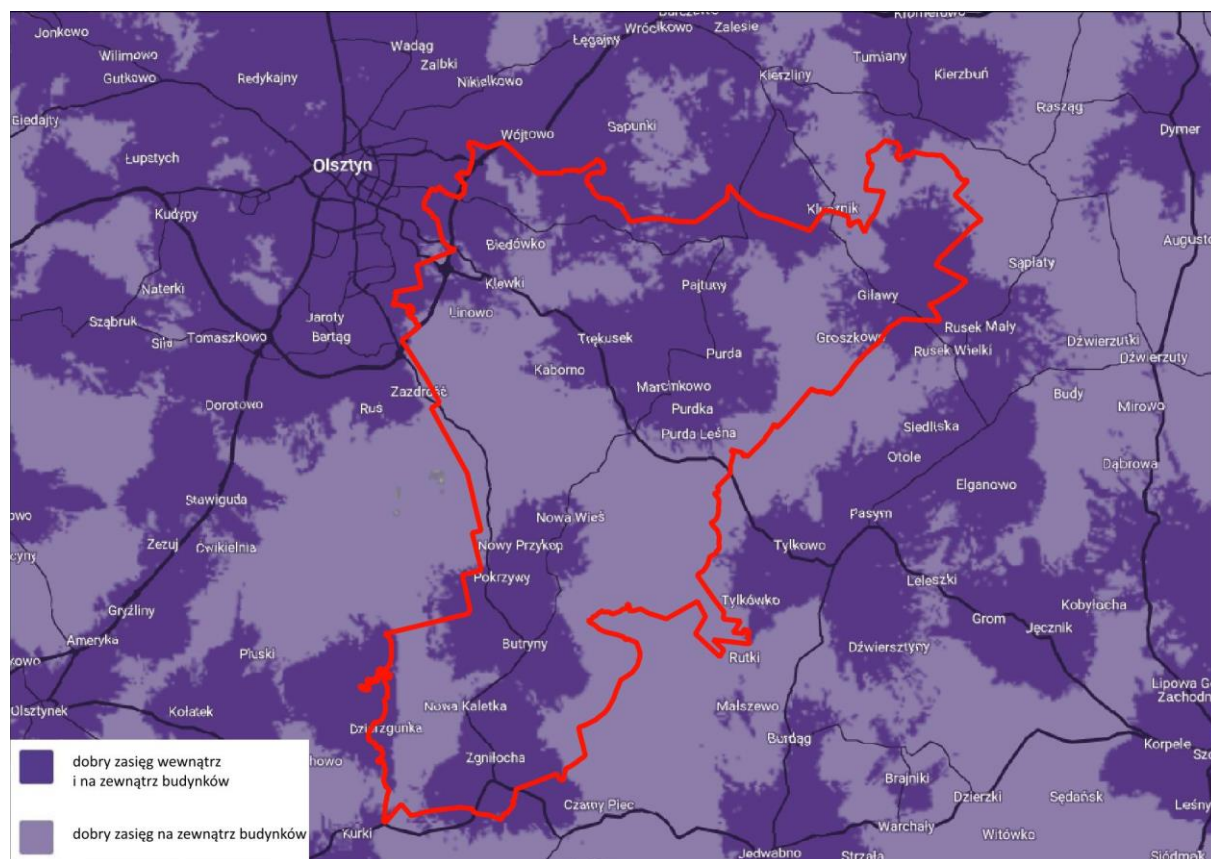
Aktualnie obowiązuje Uchwała nr 156 Rady Ministrów z dnia 28 października 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego – „Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap I 2020-2023” (M.P. 2020 poz. 1050), która szczegółowo definiuje przyszłe założenia strategiczne i organizacyjne. Zgodnie z w/w Uchwałą cel główny Programu CPK polega na stworzeniu uniwersalnego systemu transportu pasażerskiego poprzez wybudowanie i eksploatację rentownego innowacyjnego węzła transportowego, który uzyska miejsce w pierwszej dziesiątce najlepszych portów lotniczych świata, a ponadto doprowadzi do przebudowy krajowego systemu transportu kolejowego jako atrakcyjnej alternatywy dla transportu drogowego i obejmującego wszystkie obszary Polski, zapewniając jednocześnie rozwój i trwałą integrację aglomeracji warszawskiej i łódzkiej.

Nie przewiduje się na terenie gminy Purda inwestycji związanych z realizacją Centralnego Portu Komunikacyjnego.

2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

Na terenie gminy Purda znajduje się sieć telekomunikacyjna (zarówno bezprzewodowa, jak i przewodowa). Sieć telekomunikacyjna składa się z łączy telekomunikacyjnych i radiowych. Znajduje się tu kilkanaście stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM). Zasięg działania mobilnych sieci komórkowych jest w większości dobry lub bardzo dobry. Problemy z dostępnością sieci występują głównie na terenach wiejskich, zwłaszcza w zabudowie rozproszonej.

Przykład zasięgu jednej z sieci komercyjnych przedstawia poniższa rycina:



Ryc. 11 Mapa zasięgu sieci telefonii komórkowej (na przykładzie jednego z operatorów) w grudniu 2023 r.

Materiał źródłowy: Dane jednego z operatorów sieci.

Dostępność Internetu na terenie Gminy zapewniają podmioty zewnętrzne (operatorzy sieci). Wybrane miejscowości mogą korzystać z tzw. Internetu stacjonarnego, a dostęp do technologii ruchomych sieci telekomunikacyjnych 3G lub 4G (LTE) jest możliwy z niemal każdego miejsca w Gminie, przy czym zróżnicowana jest jakość tego dostępu.

W ramach realizacji Programu Operacyjnego „Polska Cyfrowa” realizowana została sieć szybkiego Internetu – sieci światłowodowej. Została ona ukończona lub jest na etapie realizacji w miejscowościach takich jak: Purda, Przykop, Nowa Wieś, Marcinkowo, Patryki, Silice Klebark Wielki, Klebark Mały i Ostrzeszewo.²⁶ Ponadto Gmina przy realizacji inwestycji drogowych buduje kanały technologiczne służące do umiejscowienia sieci światłowodowej.

Dzięki infrastrukturze światłowodowej mieszkańcy mogą korzystać z usług internetowych i telewizyjnych oferowanych przez ogólnopolskich i lokalnych dostawców. Infrastruktura zrealizowana została w technologii, która opiera się na kablach światłowodowych doprowadzanych bezpośrednio do domostw, gwarantujących szybkość i niezawodność usług cyfrowych. W przypadku miejscowości wiejskich sieć internetowa w dalszym stopniu dostępna jest za pośrednictwem kabli telefonicznych.

W przyszłości alternatywą dla sieci światłowodowej mogą okazać się inne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, jak np. satelitarny system telekomunikacyjny. System satelitarny mający docelowo składać się z ok. 12 000 satelitów umieszczonych na niskiej orbicie okołoziemskiej (na wysokościach: 340 km, 550 km oraz 1150 km nad Ziemią), aktualnie jest w fazie tworzenia. Jego ideą jest globalne zapewnienie dostępu do Internetu. Ponadto niewykluczone są, kolejne generacje ruchomych sieci telekomunikacyjnych (5G i więcej).

2.5. WNIOSKI

- ! Położenie Gminy w rejonie krajobrazów pojeziernych (Pojezierze Olsztyńskie) o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych.
- ! Obecność układów komunikacyjnych poziomu krajowego (droga ekspresowa S16, drogi krajowe nr 53 i 58) oraz regionalnego (drogi wojewódzkie nr 598 i 660).
- ! W dalszym ciągu niezadowalający stan techniczny niektórych odcinków dróg lokalnych i ponadlokalnych.
- ! Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura rowerowa. Duży potencjał rozwoju tras rowerowych i pieszo-rowerowych.
- ! Wyróżniający się poziom dostępności transportowej.
- ! Stosunkowo korzystna dostępność komunikacji zbiorowej (czynny transport kolejowy oraz funkcjonujące linie autobusowe, w tym bezpośredni i regularny dojazd do Olsztyna).
- ! Korzystne połączenie komunikacyjne do największego w regionie portu lotniczego tj. Olsztyn – Mazury.
- ! Relatywnie niewielkie oddalenie od dużych ośrodków miejskich (podróż transportem indywidualnym nie przekracza 1 godziny).
- ! W większości dobry zasięg działania mobilnych sieci komórkowych, w tym na terenach wiejskich o rozproszonej zabudowie.
- ! Istniejąca sieć światłowodowa w wielu miejscowościach.

²⁶ Materiał źródłowy: <https://www.nexera.pl/pl/map>

3 LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.1. STAN LUDNOŚCI

3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gminę Purda zamieszkuje ogółem ok. 9,0 tys. osób, co stanowi ok. 6,9% ludności powiatu olsztyńskiego. Największy odsetek zamieszkuje sołectwo Klewki i Purda oraz w dalszej kolejności sołectwa Szczęsne i Marcinkowo.²⁷

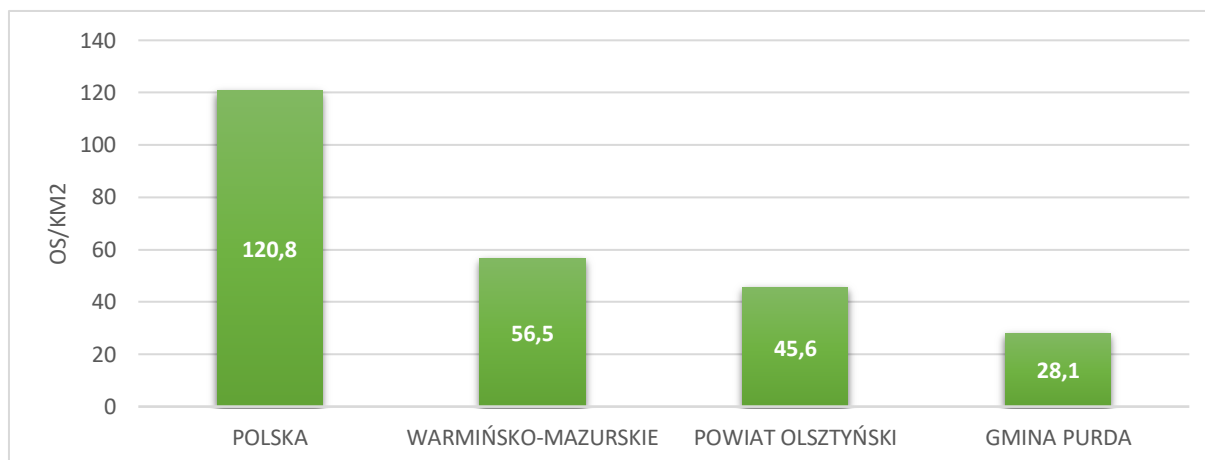
Tab. 6 Liczba ludności na terenie Gminy w 2022 roku

SOŁECTWO (MIEJSCOWOŚCI)	LICZBA MIESZKAŃCÓW W GMINIE	
	2022	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Bałdzki Piec (Bałdy, Bałdzki Piec)	111	1,29
Butryny (Butryny, Pokrzywy)	466	5,43
Chaberkowo (Chaberkowo, Stara Kaletka)	110	1,28
Giławy (Giławy, Gąsiorowo, Groszkowo, Nerwik, Zaborowo)	284	3,31
Kaborno (Kaborno, Bruchwałd, Rykowiec, Wygoda)	219	2,55
Klebark Mały (Klebark Mały)	567	6,60
Klebark Wielki (Klebark Wielki)	591	6,88
Klewki (Klewki, Biedówko, Wojtkowizna)	851	9,91
Marcinkowo (Marcinkowo, Wyrandy)	654	7,72
Nowa Kaletka (Nowa Kaletka)	163	1,90
Nowa Wieś (Nowa Wieś, Łajs, Nowy Ramuk)	521	6,07
Ostrzeszewo (Ostrzeszewo)	373	4,34
Pajtuny (Pajtuny)	117	1,36
Patryki (Patryki)	358	4,17
Prejłowo (Prejłowo)	429	5,00
Przykop (Przykop, Nowy Przykop, Kopanki)	278	3,24
Purda (Purda)	717	8,35
Purdka (Purdka, Purda Leśna, Kośno)	110	1,28
Silice (Silice)	104	1,21
Stary Olsztyn (Stary Olsztyn)	164	1,91
Szczęsne (Szczęsne)	643	7,49
Trękus (Trękus, Linowo, Kołpaki)	282	3,28
Trękusek (Trękusek)	336	3,91
Zgniłocha (Zgniłocha)	138	1,61

Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy w Purdzie.

²⁷ Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy w Purdzie.

Gęstość zaludnienia gminy Purda wynosi 28,1 os/km² i jest²⁸ wyraźnie niższa niż średnia dla powiatu olsztyńskiego (45,6 os/km²), dwukrotnie niższa niż średnia dla województwa warmińsko-mazurskiego (56,5 os/km²), ponad czterokrotnie niższa niż średnia dla Polski (120,8 os/km²).

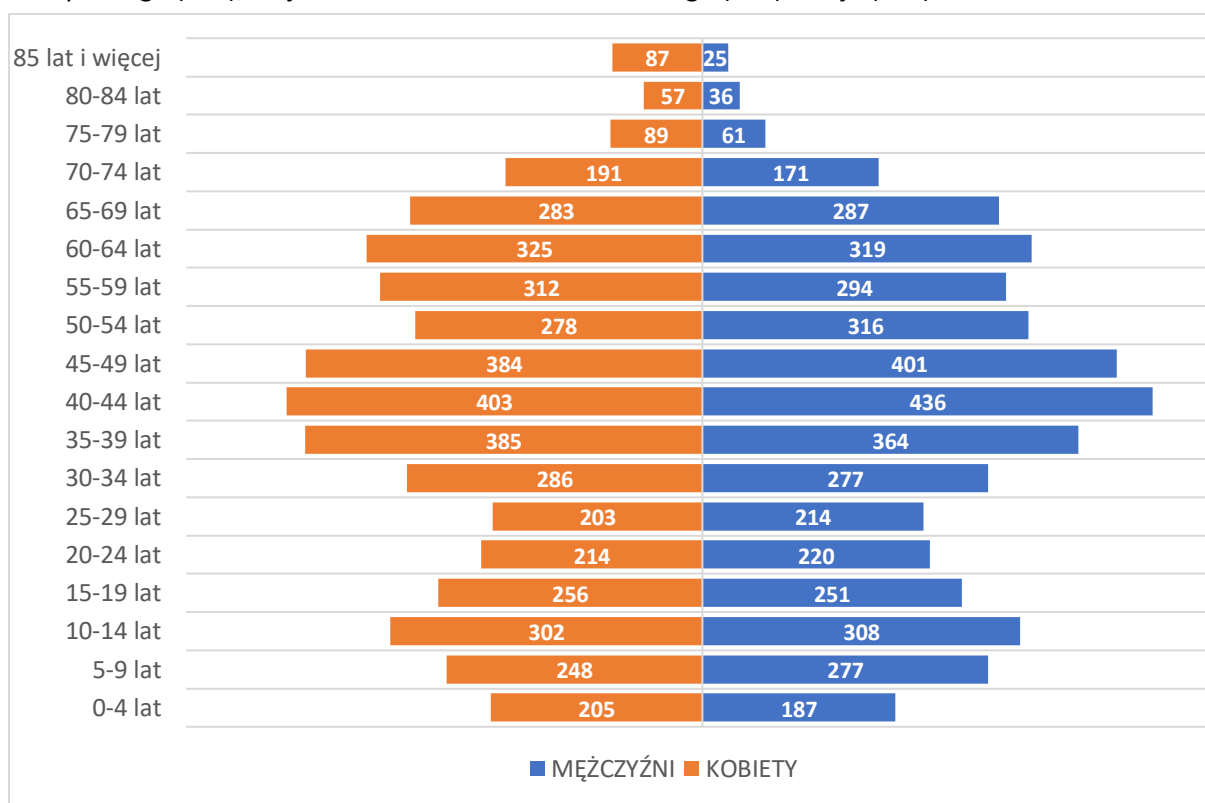


Ryc. 12 Gęstość zaludnienia Gminy na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

3.1.2. STRUKTURA PŁCI

W strukturze płci gminy Purda zaznacza się niewielka przewaga kobiet, których liczba wynosi 4 508 w stosunku do liczby 4 444 mężczyzn²⁹. Współczynnik feminizacji (tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wynosi zatem 101, co jest wartością nieznacznie niższą od średniej dla powiatu olsztyńskiego (103), województwa warmińsko-mazurskiego (105) i kraju (107).³⁰



Ryc. 13 Piramida wieku i płci w gminie Purda

Materiał źródłowy: Dane GUS - stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2022 r.

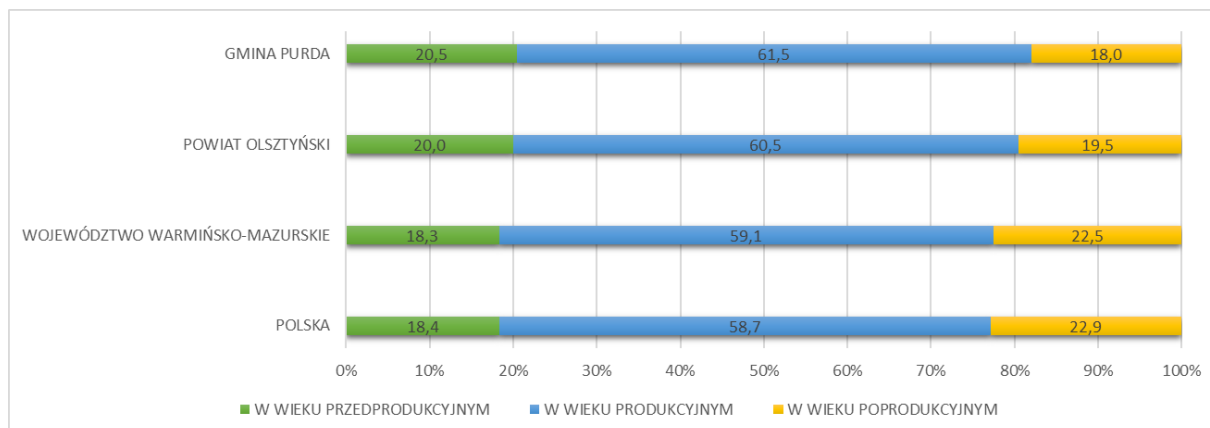
²⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: gęstość zaludnienia, stan na 31.12.2022 r.

²⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2022 r.

³⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: współczynnik feminizacji, stan na 31.12.2022 r.

3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI

W podziale na ekonomiczne grupy wieku, w gminie Purda dominuje ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 61,5% ogółu mieszkańców. Drugą grupę stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym, obejmująca 20,5%. Najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym, której udział wynosi 18,0%. W porównaniu ze wskaźnikami dla Polski, województwa i powiatu, zaznacza się wyższy odsetek ludności w wieku produkcyjnym, a jednocześnie najniższy udział w wieku poprodukcyjnym³¹.



Ryc. 14 Udział ekonomicznych grup wieku w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r.

3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat wskaźnik przyrostu naturalnego osiągał przeważnie dodatnie wartości i wahał się od -38 os. w 2018 r. do +25 os. w 2014 i 2017 r. Średni przyrost naturalny na przestrzeni analizowanych lat wyniósł -2,1 os./rok, a zatem w analizowanym okresie liczba zgonów nieznacznie przewyższała liczbę urodzeń.

Należy nadmienić, iż w 2021 r. wskaźnik ten zauważalnie spadł – zmarło o 26 osób więcej niż się urodziło, co było spowodowane wysoką liczbą zgonów. Z pewnym prawdopodobieństwem można uznać, że był to efekt pandemii COVID-19, a co za tym idzie dane za ostatni badany rok nie są reprezentatywne.

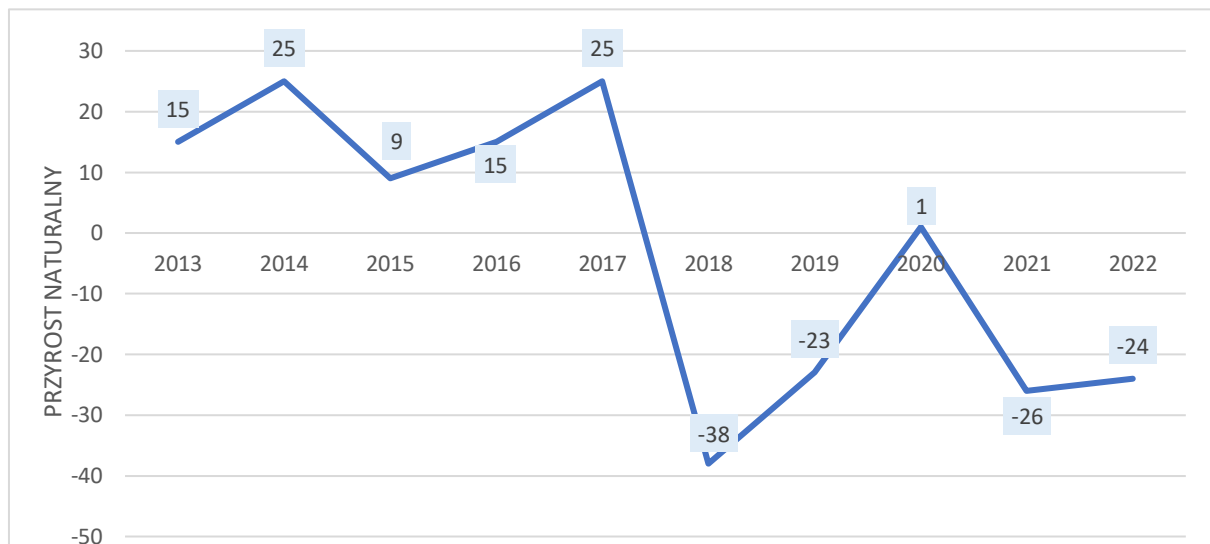
Tab. 7 Ruch naturalny ludności w Gminie w latach 2013-2022

RUCH NATURALNY WEDŁUG PŁCI											
ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2013-2022
URODZENIA ŻYWE [os.]											
Ogółem	87	91	68	85	90	52	52	78	61	54	71,8
Mężczyźni	43	48	34	45	44	25	27	29	35	27	35,7
Kobiety	44	43	34	40	46	27	25	49	26	27	36,1
ZGONY OGÓŁEM [os.]											
Ogółem	72	66	59	70	65	90	75	77	87	78	73,9
Mężczyźni	48	39	38	43	40	49	40	37	52	47	43,3

³¹ Materiał źródłowy: Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2022 r.

Kobiety	24	27	21	27	25	41	35	40	35	31	30,6
PRZYROST NATURALNY [os.]											
Ogółem	15	25	9	15	25	-38	-23	1	-26	-24	-2,1
Mężczyźni	-5	9	-4	2	4	-24	-13	-8	-17	-20	-7,6
Kobiety	20	16	13	13	21	-14	-10	9	-9	-4	5,5

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.



Ryc. 15 Przyrost naturalny w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

3.2.2. MIGRACJE

W gminie Purda na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się stale dodatnie saldo migracji. Największy napływ ludności zanotowano w 2013 r., kiedy to z terenu Gminy zameldowało się o 99 osób więcej niż wymeldowało. Relatywnie najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się natomiast w 2017 r., wówczas wskaźnik ten wyniósł +4 os.

Średnie saldo migracji w analizowanych latach wyniosło +55,7 os./rok³², natomiast łącznie w analizowanych latach 2013-2022³³ dokonano 1 712 zameldowań i 1 211 wymeldowań, a zatem saldo migracji wyniosło łącznie +501 os.

Tab. 8 Migracje w Gminie w latach 2013-2022

MIGRACJE WEDŁUG KIERUNKÓW											
ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ŚREDNIOROCZNE W LATACH 2013-2022
ZAMELDOWANIA											
Ogółem	217	206	bd*	179	145	212	190	177	184	202	190,2
Z miast	168	161	113	126	117	156	148	133	119	176	141,7
Ze wsi	44	33	39	44	24	51	39	40	63	23	40,0
WYMELDOWANIA											
Ogółem	118	178	bd*	138	141	151	137	143	97	108	134,6
Do miast	68	102	88	96	90	98	99	88	58	62	84,9
Na wieś	38	52	25	24	43	51	38	48	32	39	43,3

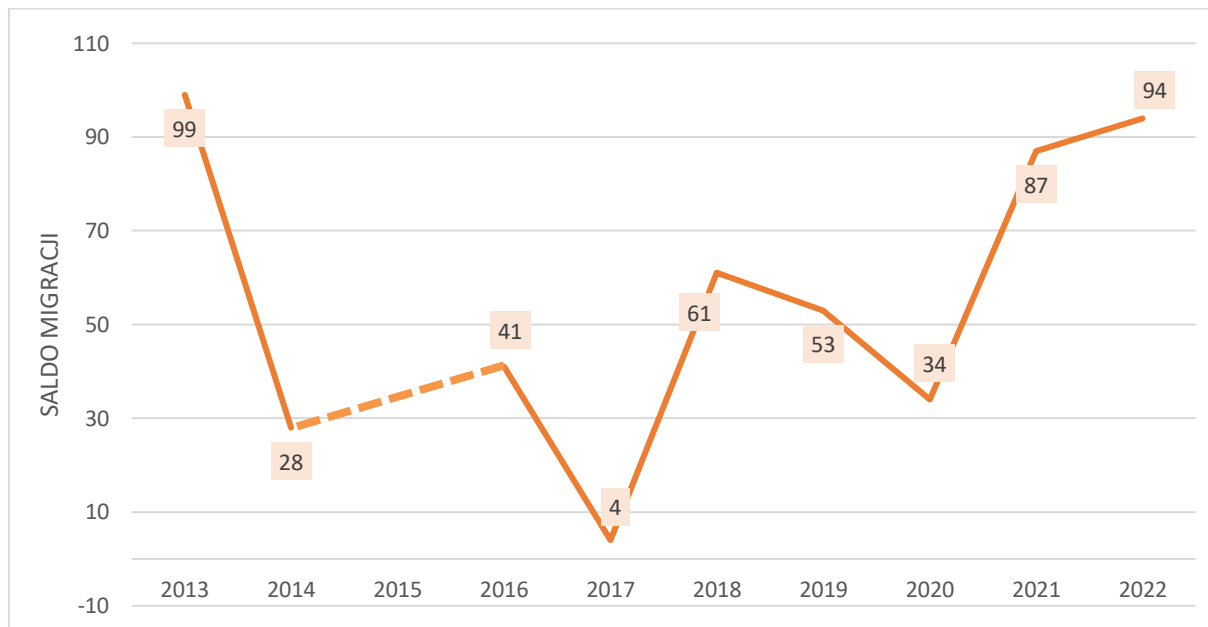
³² Materiał źródłowy: Dane GUS – migracje wewnętrzne i zagraniczne: migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś), stan na 31.12.2022 r. (obliczenia bez uwzględnienia 2015 r.).

³³ Bez 2015 roku – brak danych.

Za granicę	12	24	bd*	18	8	-	-	-	-	-	6,9
SALDO MIGRACJI											
Ogółem	99	28	bd*	41	4	61	53	34	87	94	55,7

*bd – brak danych, zgodnie z informacją GUS: wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe (w tym ze względu na wysoki błąd losowy próby w badaniach reprezentacyjnych, np. BAEL albo brak informacji porównywalnych).

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.



Ryc. 16 Saldo migracji w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI

Przyrost rzeczywisty to zestawienie przyrost naturalnego z saldem migracji, za pomocą którego można zobrazować rzeczywiste zmiany liczby ludności na terenie badanej jednostki. Z analizy współczynnika przyrostu rzeczywistego gminy Purda i gmin sąsiednich, dokonanej dla okresu dziesięcioletniego (zestawienie roku 2013 z rokiem 2022) wynika, iż liczba ludności wzrosła w gminie Purda, Barczewo oraz Stawiguda, natomiast w pozostałych jednostkach terytorialnych przyjmowała ujemne wartości (depopulacja).

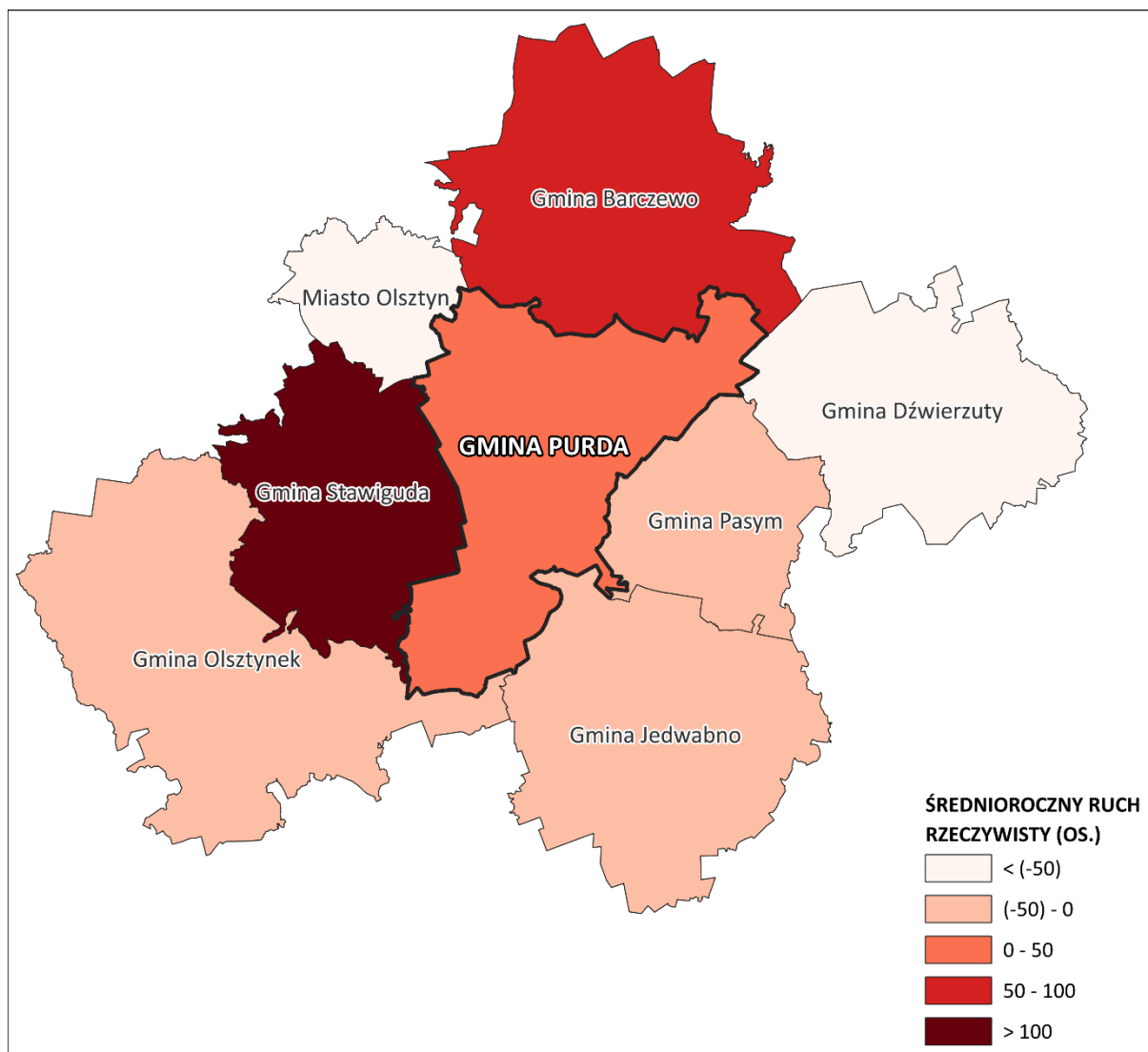
Tab. 9 Wskaźnik przyrostu rzeczywistego w gminie Purda oraz gminach sąsiednich w latach 2013-2022

PRZYROST RZECZYWISTY											
ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2013-2022
MIASTO OLSZTYN	32	300	121	177	245	-22	-348	-574	-960	-894	-192
DŹWIERZUTY	-37	-28	-3	-41	-32	-72	-67	-49	-141	-81	-55
JEDWABNO	-16	20	-1	-21	-26	-15	-38	-19	-30	-12	-16
STAWIGUDA	299	293	78	466	523	747	789	652	516	463	483
PASYM	-4	-8	5	-4	-2	-42	-39	-31	-41	-23	-19
OLSZTYNEK	-8	33	-19	-15	-27	-85	-60	-80	-85	-66	-41
PURDA	114	53	9	56	29	23	30	35	61	70	48

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Wzrost liczby ludności w gminie Purda średnio w analizowanych latach wyniósł +48 os., co w porównaniu do gmin ościennych było trzecim najkorzystniejszym wynikiem (zaraz po gminie Barczewo i Stawiguda).

Zdecydowanie najwyższy wskaźnik zanotowano w gminie Stawiguda, w której liczba ludności wzrastała średniorocznie o 483 os., natomiast najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w Olsztynie, gdzie ubytek ludności wyniósł -192 os.



Ryc. 17 Ruch rzeczywisty w gminie Purda i w gminach sąsiednich w latach 2013-2022

Material źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.3. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Zaistniałe w Polsce i Unii Europejskiej procesy ludnościowe określane są mianem „drugiego przejścia demograficznego” i charakteryzują się m.in. spadkiem liczby urodzeń i zgonów, przesuwaniem średniego wieku rodzenia i tworzenia związków, wzrostem liczby rozwodów oraz niską płodnością³⁴. Wyzwaniem strategicznym kraju i UE jest stworzenie warunków, które sprzyjać będą zahamowaniu procesów depopulacji.

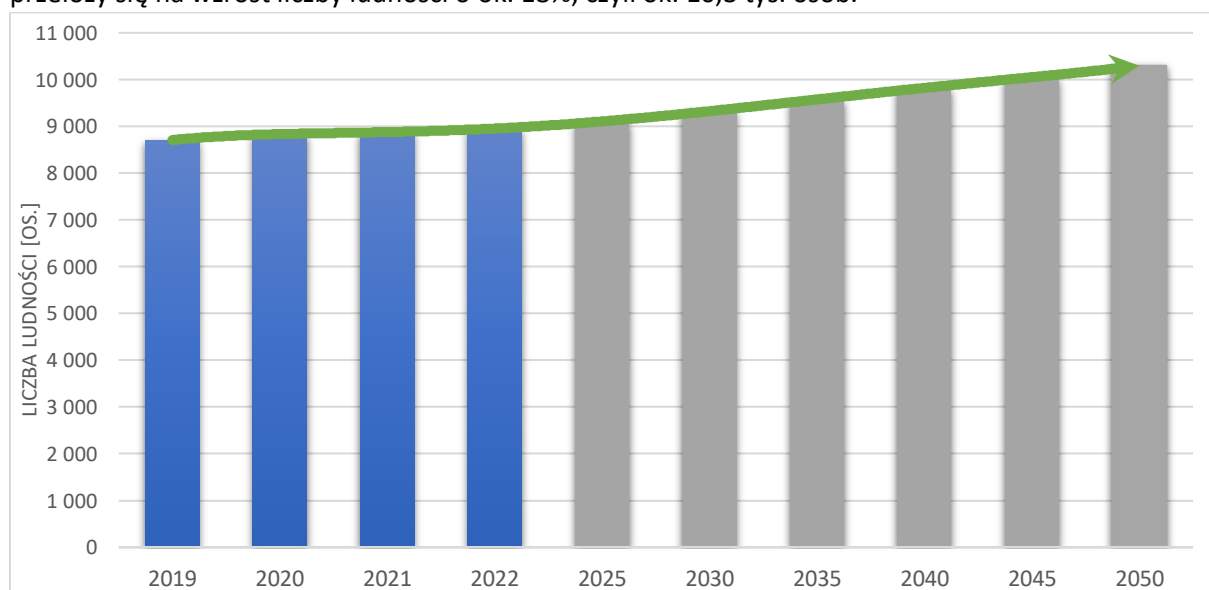
³⁴ Material źródłowy: Prognoza ludności na lata 2014-2050, 2014, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA – WARIANT DALSZEGO WZROSTU ZALUDNIENIA

Na terenie Gminy możliwe jest zaistnienie optymistycznego wariantu demograficznego, tj. dalszego wzrostu liczby ludności. Zjawisko mogłoby zaistnieć w wyniku skumulowania następujących czynników, np.:

- zakładanie rodzin przez roczniki „bumu” demograficznego lat 80-tych i początku lat 90-tych (polityka prorodzinna rządu i samorządu);
- wzrost zamożności Gminy i społeczeństwa;
- wydłużanie średniej długości życia;
- zainteresowanie osadnictwem na terenach wiejskich, w oddaleniu od dużych aglomeracji;
- liczne inwestycje w gminną infrastrukturę techniczną, komunikacyjną, społeczną i rekreacyjną;
- ruchy migracyjne ludności (również zagranicznej).

Biorąc pod uwagę powyższe, można założyć szacunkowo, że liczba mieszkańców w Gminie będzie wzrastać np. o ok. 48 osób średniorocznie w perspektywie do 2050 r., co w całym okresie przełoży się na wzrost liczby ludności o ok. 18%, czyli ok. 10,3 tys. osób.

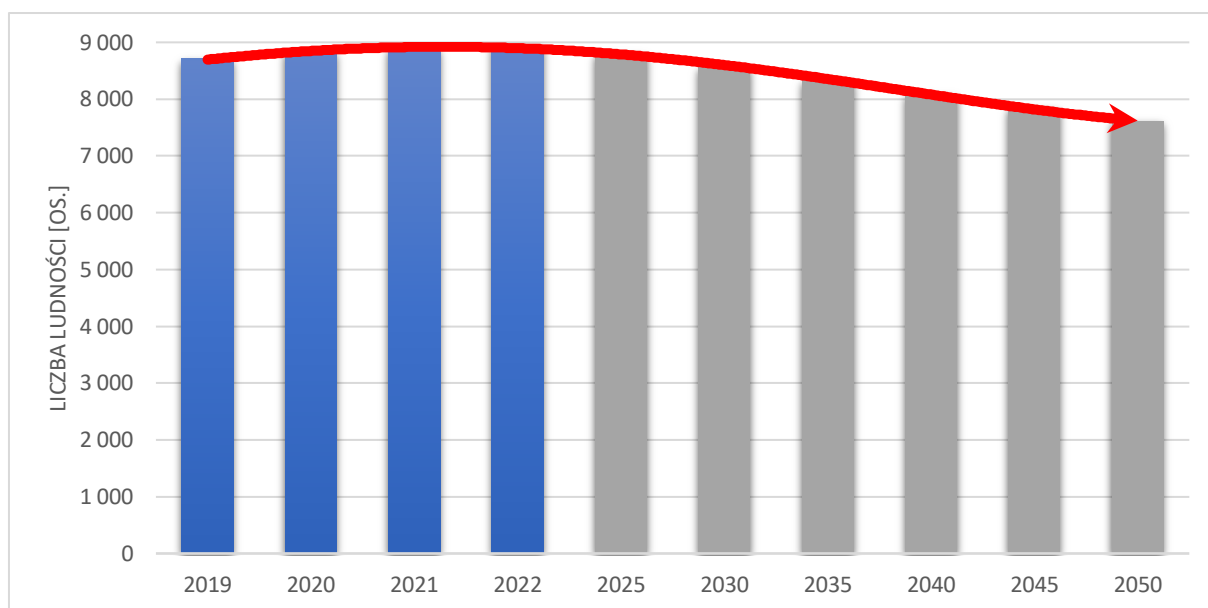


Ryc. 18 Prognoza demograficzna Gminy w perspektywie do 2050 roku – wariant dalszego wzrostu zaludnienia

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA – WARIANT SPADKU ZALUDNIENIA

Na terenie gminy Purda możliwe jest jednakowoż zaistnienie pesymistycznego wariantu demograficznego tj. spadku liczby ludności. Biorąc pod uwagę wystąpienie potencjalnie negatywnych czynników demograficznych można założyć szacunkowo, iż liczba ludności będzie spadać o ok. 48 osób średniorocznie. Zakładając taki rozwój sytuacji, liczba ludności w 2050 r. będzie wynosić ok. 7,6 tys. osób.

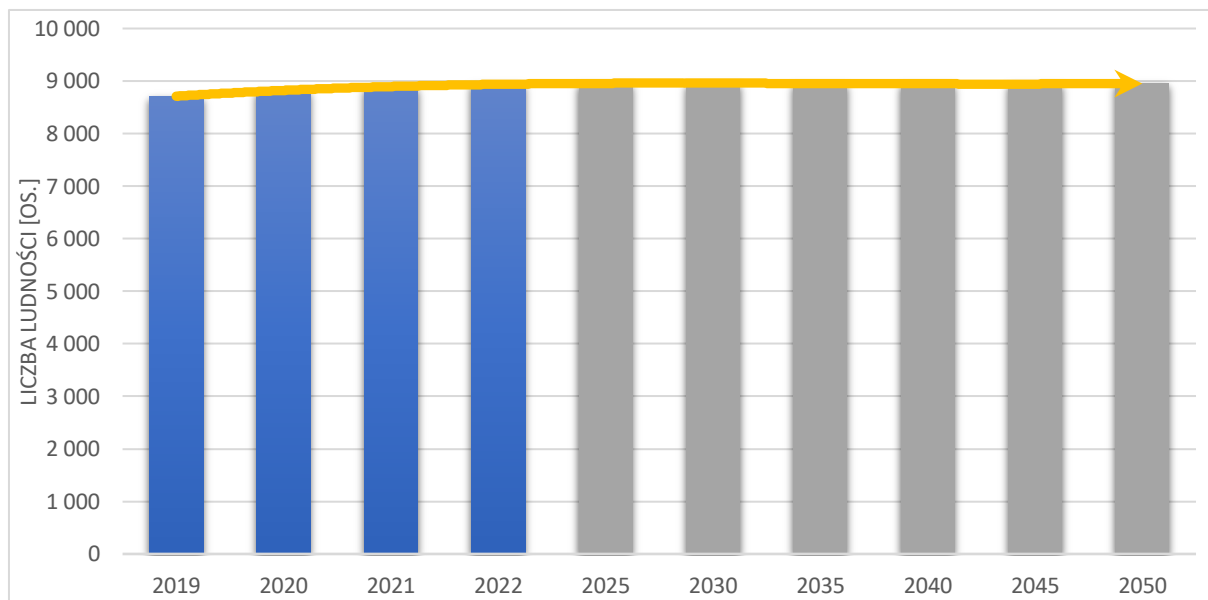


Ryc. 19 Prognoza demograficzna Gminy w perspektywie do 2050 roku – wariant spadku zaludnienia

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA – WARIANT UTRZYMANIA STANU ZALUDNIENIA

W perspektywie wieloletniej możliwy jest również wariant, gdzie liczba ludności utrzyma się na zbliżonym poziomie do obecnego. Warunkiem jego wystąpienia byłoby osiągnięcie zbliżonych wartości przyrostu naturalnego i salda migracji lub zaistnienie efektu równoważenia jednego z procesów demograficznych, tym drugim (np. ubytek liczby ludności wskutek emigracji, niwelowany poprzez zbliżoną wartość przyrostu naturalnego). Wówczas liczba mieszkańców utrzymałaby się na poziomie ok. 8,9 – 9,0 tys. osób.



Ryc. 20 Prognoza demograficzna Gminy w perspektywie do 2050 roku – wariant utrzymania się sytuacji demograficznej

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA – PODSUMOWANIE

Przewidywanie zmian w liczbie ludności zawsze obarczone jest dużą niepewnością i zależne jest od postępujących procesów globalizacyjnych oraz stale zmieniających się postaw światopoglądowych ludności. Szacowanie zaludnienia nabiera szczególnej trudności w kontekście wydarzeń w naszej części Europy (konfliktu militarnego na Ukrainie). Sytuacja z jaką mamy do czynienia od lutego 2022 r. pokazuje, jak dynamiczne mogą być zmiany zachodzące w Polsce i na świecie, w tym zmiany demograficzne.

W związku z powyższym, celem strategicznego rozwoju gminy Purda powinno być przede wszystkim zapewnienie warunków w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym do podnoszenia atrakcyjności Gminy jako miejsca do życia i prowadzenia aktywności gospodarczej, co powinno przełożyć się na sukcesywny wzrost liczby ludności.

3.4. WNIOSKI

- ! **Relatywnie korzystna struktura demograficzna. Wyższy udział ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu, województwa i kraju, a jednocześnie najniższy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym.**
- ! **Stosunkowo niski wskaźnik przyrostu naturalnego.**
- ! **Stale dodatnie saldo migracji.**
- ! **Sukcesywny wzrost liczby ludności.**
- ! **Starzejące się społeczeństwo.**
- ! **Wyższy średnioroczny wzrost liczby ludności w stosunku do większości gmin ościennych.**

4 ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

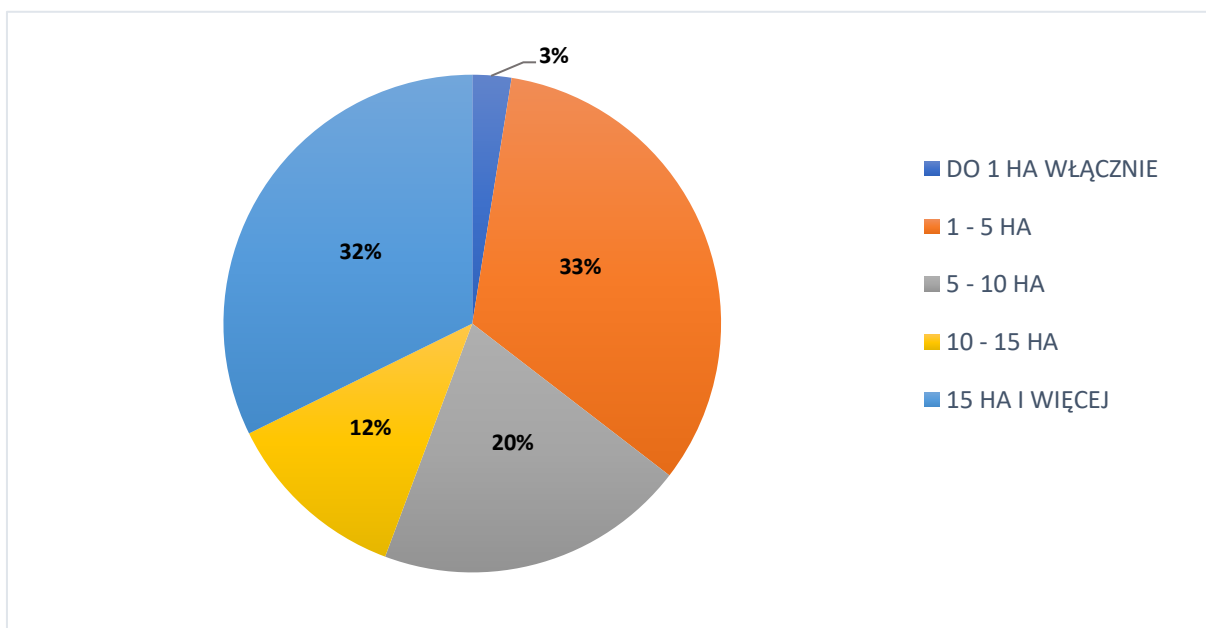
4.1. ROLNICTWO

Przestrzenie rolnicze zaraz po gruntach leśnych przeważają w strukturze użytkowania terenu gminy Purda, stanowiąc ok. 33% jej całkowitej powierzchni tj. ok. 10,4 tys. ha, z czego: grunty orne obejmują ok. 6,8 tys. ha, łąki trwałe ok. 1,4 tys. ha, natomiast pastwiska ok. 1,7 tys. ha.

Głównym kierunkiem produkcji rolnej w gminie Purda jest produkcja roślinna (głównie zboże i kukurydza), z uwagi na dominujący udział gruntów ornych. Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą przede wszystkim gleby oznaczające się dobrymi lub słabymi wartościami dla produkcji rolniczej.

Zgodnie z danymi PSR 2020 funkcjonuje 316 gospodarstw rolnych, z czego 312 to gospodarstwa indywidualne, a ich ogólna powierzchnia wynosi ponad 5,9 tys. ha. W gospodarstwach rolnych pracują 304 osoby, w tym 198 mężczyzn i 106 kobiet. Ponadto 147 gospodarstw prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 66%).

Struktura gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych wskazuje, iż największy udział mają gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha oraz gospodarstwa powyżej 15 ha (kolejno 33% i 32%), znikoma jest natomiast liczba gospodarstw o powierzchni do 1 ha (3%).³⁵



Ryc. 21 Udział gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Na przestrzeni lat 2010-2020 zaobserwowano znaczący spadek udziału rolnictwa w sektorze gospodarki na terenie gminy Purda. Zanotowano, że liczba gospodarstw rolnych w ciągu analizowanych lat spadła o 236 sztuk, a także zmniejszyła się powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych o ok. 538 ha (ok. 7 %). W związku z powyższym zaobserwowano bardzo wyraźny spadek gospodarstw o powierzchni do 1 ha (z 234 sztuk do 6 sztuk). Wzrosła łączna powierzchnia gospodarstw rolnych o powierzchni 1-5 ha, mimo spadku ich liczebności, natomiast pomimo spadku powierzchni gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej, wyraźnie wzrosła ich liczebność (o 16 sztuk).

³⁵ Materiał źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Różnice zauważalne są również w pogłowie zwierząt gospodarczych oraz zasiewu upraw, gdzie nastąpił:

- wzrost pogłowia drobiu o ok. 335%;
- wzrost powierzchni zasiewów upraw o ok. 11%.

Szczegółowe wartości dotyczące gospodarki rolnej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 10 Gospodarka rolna na terenie Gminy – porównanie 2020 r. z 2010 r.

WARTOŚĆ		MIARA	2010	2020
Gospodarstwa rolne		szt.	550	314
Gospodarstwa domowe	z dochodem z działalności rolniczej	szt.	301	312
	z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	szt.	133	87
Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych		ha	7 565,48	7 027,65
Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	do 1 ha włącznie	szt.	234	6
	1 - 5 ha	szt.	128	104
	5 - 10 ha	szt.	66	64
	10 -15 ha	szt.	51	38
	15 ha i więcej	szt.	86	102
Pogłowie zwierząt gospodarskich	bydło ogółem	szt.	2 673	2 670
	drób ogółem	szt.	4 419	19 201
Powierzchnia zasiewów upraw		ha	2 787,07	3 083,37
Gospodarstwa stosujące nawożenie		szt.	129	97
Ciągniki w gospodarstwach rolnych		szt.	156	167
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego	grunty ogółem	ha	13,39	21,79
	użytki rolne ogółem	ha	11,02	18,84

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, 2010 – dane wg siedziby gospodarstwa.

4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE

4.2.1. LICZEBNOŚĆ

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia liczba podmiotów gospodarczych wykazywała tendencję wzrostową. W 2013 r. funkcjonowało 696 podmiotów, w 2018 r. ich liczba wyniosła 815, a w 2022 r. osiągnęła poziom 985. Wyraźnie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (794 w 2022 r., tj. ok. 81% wszystkich podmiotów gospodarczych w Gminie).

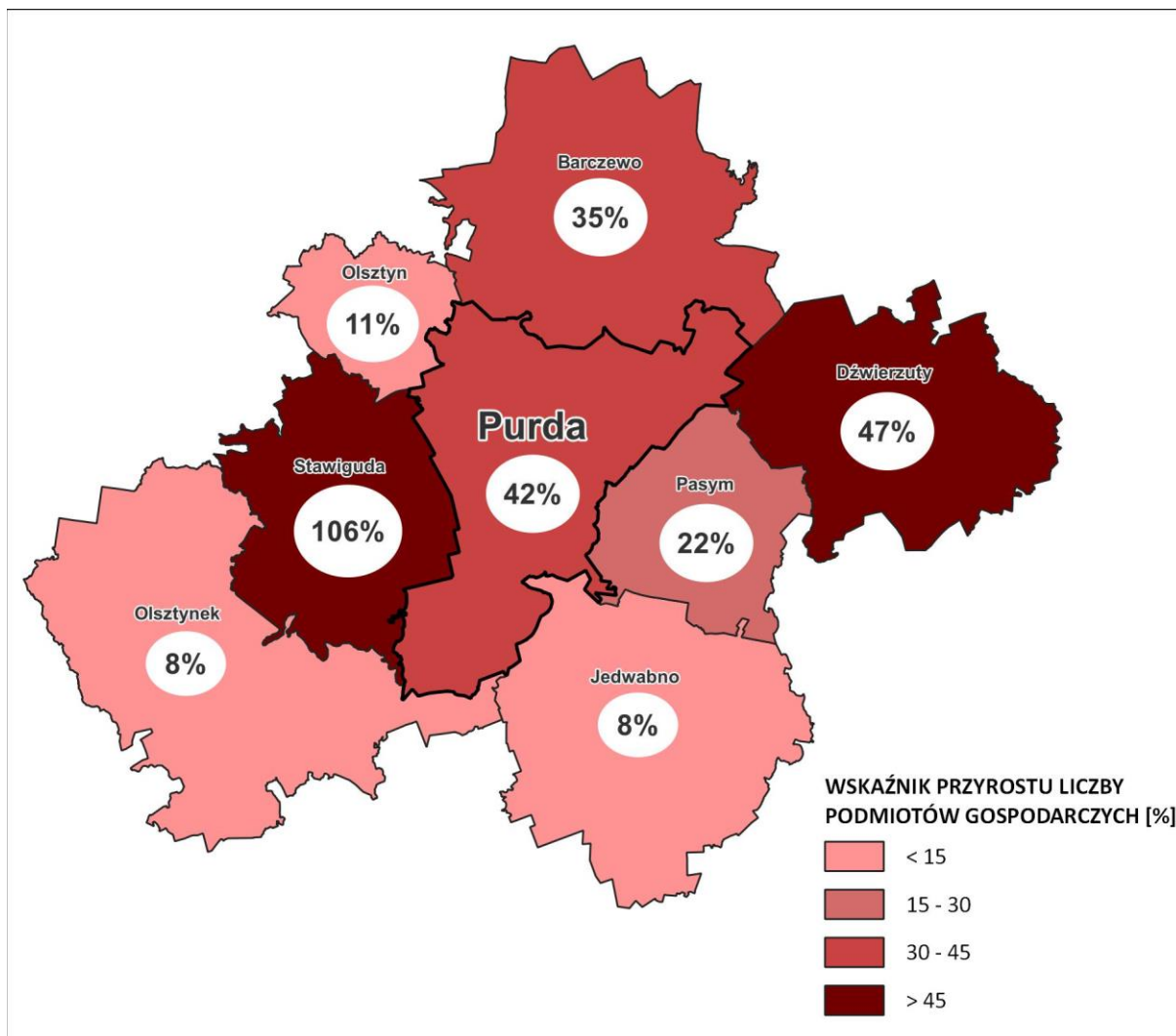
Tab. 11 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie Gminy w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sektor publiczny	18	18	20	20	19	20	20	20	20	20
Sektor prywatny	678	697	714	729	744	792	846	891	919	962
w tym: osoby fiz. prowadzące działalność gosp.	559	561	576	587	599	642	688	731	756	794
Ogółem podmioty gospodarcze	696	715	734	750	766	815	868	913	941	985

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Analizując tempo wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w stosunku do gmin sąsiednich (zestawienie roku 2013 z rokiem 2022) można zauważyć, iż w gminie Purda było ono stosunkowo wysokie. Plasuje się ona bowiem na 3 miejscu, zaś wyższe wskaźniki wzrostu zanotowano w gminie Dźwierzuty oraz Stawiguda. Zdecydowanie największy wzrost poziomu przedsiębiorczości zanotowano w gminie wiejskiej Stawiguda, natomiast najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w gminie Jedwabno i Olsztynek.

Należy przy tym mieć na względzie, że analizowane zjawisko dotyczy nie tyle samego poziomu przedsiębiorczości w gminach, co jego wzrostu na przestrzeni lat, którego wielkość jest wprost zależna od sytuacji wyjściowej roku bazowego.



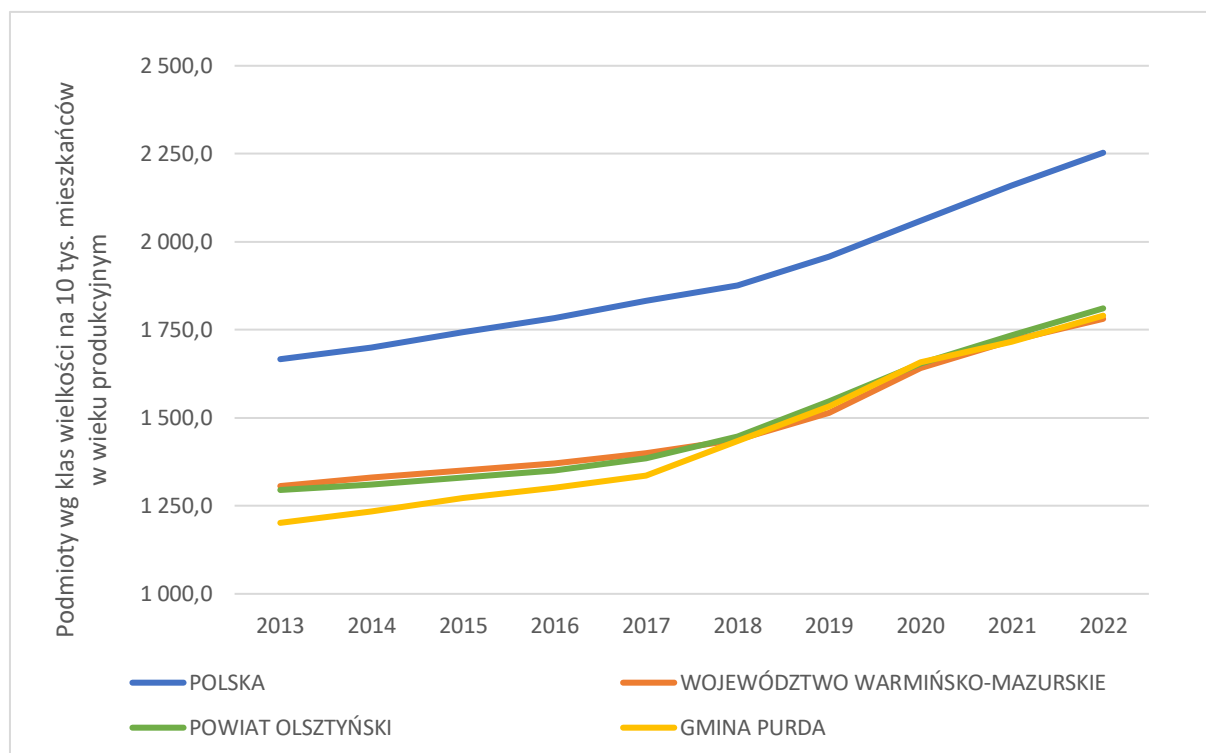
Ryc. 22 Procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Purda i w gminach sąsiednich w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bazując na wartościach wskaźnikowych (przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym), można dokonać analizy porównawczej z jednostkami administracyjnymi poszczególnych poziomów terytorialnych. Dane za 2022 r. wskazują, że na terenie gminy Purda funkcjonuje 1 790,3 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. os. w wieku produkcyjnym, podczas gdy średnio w:

- kraju jest to 2 253,1 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- województwie warmińsko-mazurskim jest to 1 781,2 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- powiecie olsztyńskim jest to 1 811,0 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym.

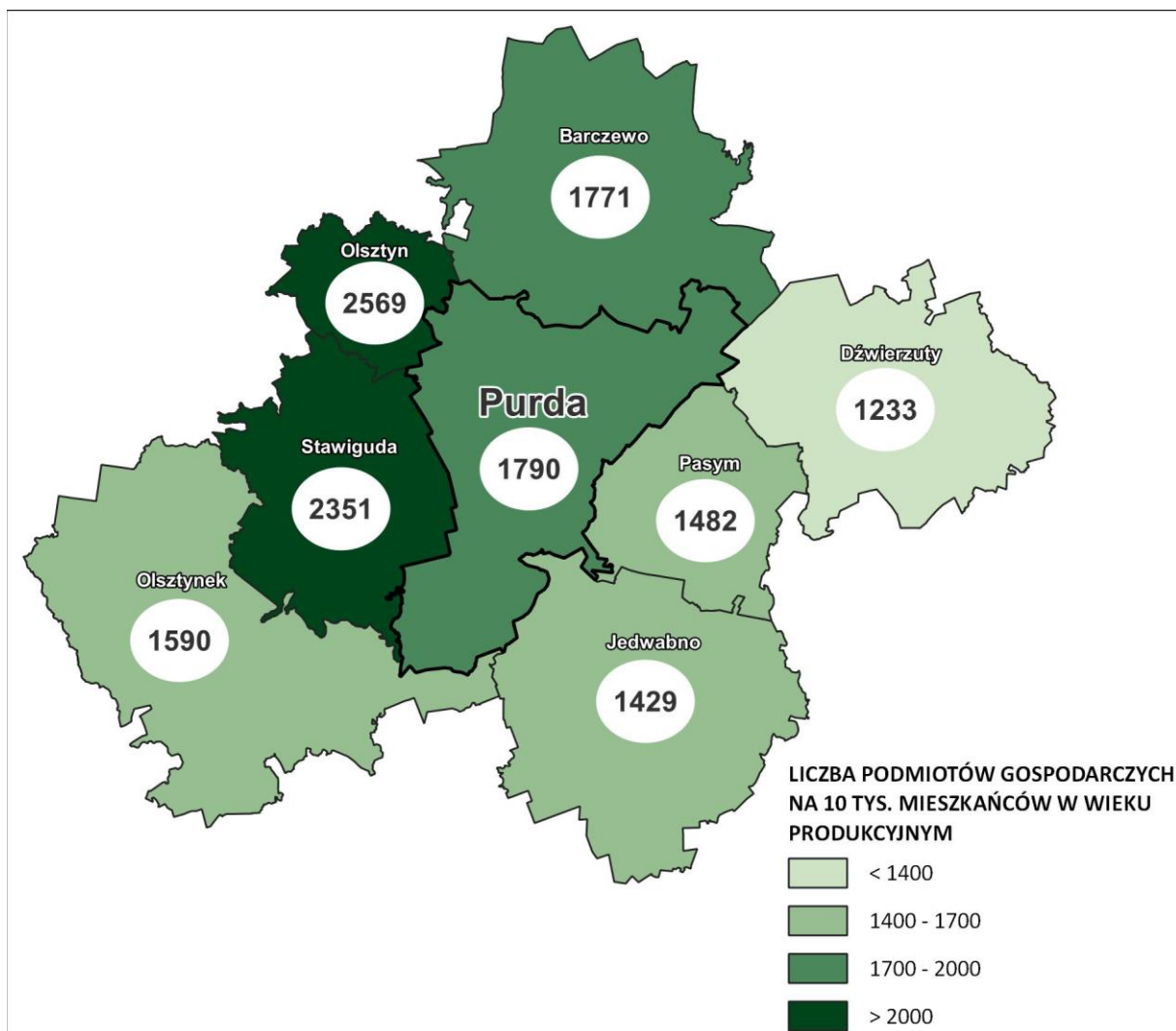
Należy zatem uznać, że poziom przedsiębiorczości w Gminie jest nieznacznie niższy od średniej powiatowej i ogólnokrajowej oraz nieznacznie wyższy od średniej wojewódzkiej. Na przestrzeni ostatnich lat dysproporcja ta utrzymywała się na relatywnie zbliżonym poziomie:



Ryc. 23 Podmioty gospodarcze w przeliczeniu 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Analizując opisywany wskaźnik w odniesieniu do gmin ościennych (dane za 2022 r.), uwidacznia się poziom przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach.



Ryc. 24 Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. os. w wieku produkcyjnym w gminie Purda i w gminach sąsiednich w 2022 r.

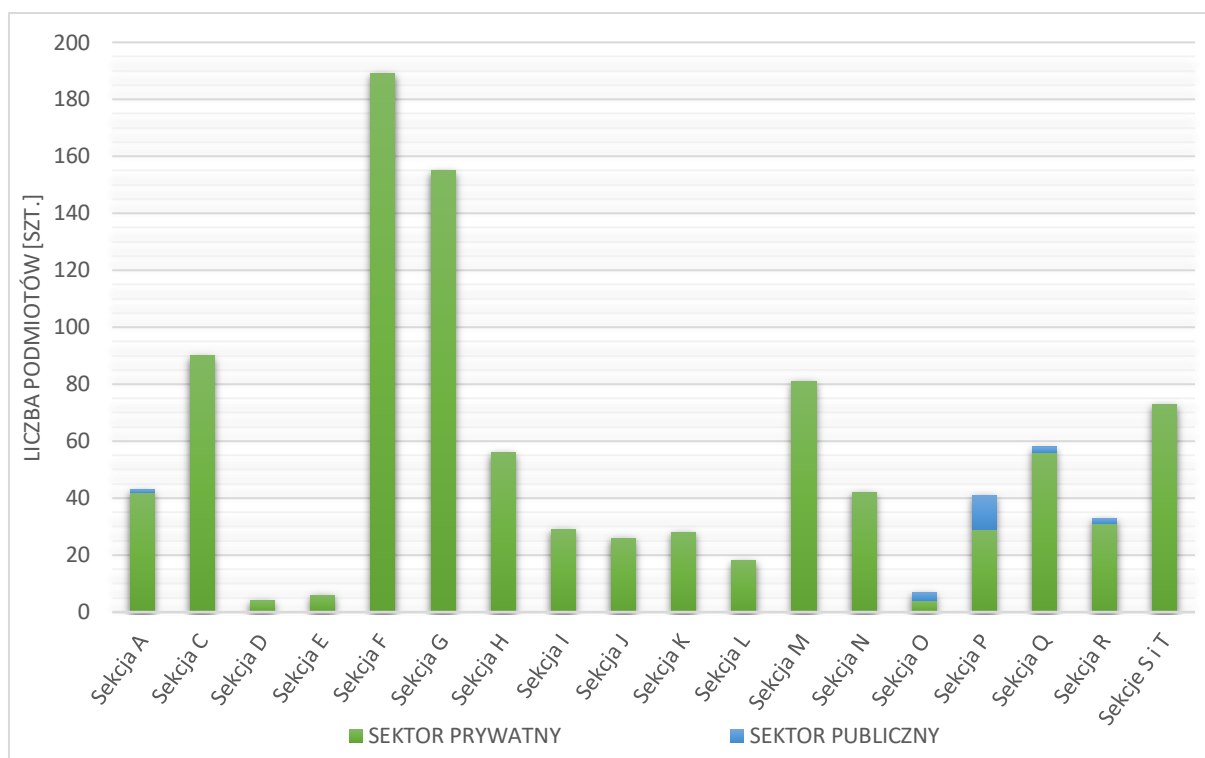
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym na tle gmin ościennych wynika, iż gmina Purda plasuje się na trzecim miejscu. W niniejszym zestawieniu przoduje gmina miejska Olsztyn, co jest zrozumiałe ze względu na jej statut jako stolicy województwa oraz miasta na prawach powiatu, a w dalszej kolejności gmina Stawiguda.

4.2.2. RODZAJ

W sektorze publicznym zarejestrowanych jest łącznie 20 podmiotów gospodarczych, które dotyczą: sektora edukacji (12), administracji publicznej i obrony narodowej oraz obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (3), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (2), działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (2) oraz działalności związanej z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (1).

Sektor prywatny charakteryzuje się natomiast wysoką liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji F (Budownictwo – 189 podmiotów) oraz sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 155 podmiotów).



Ryc. 25 Podmioty gospodarcze wg sekcji działów PKD 2007 zarejestrowane na terenie Gminy w 2022 roku

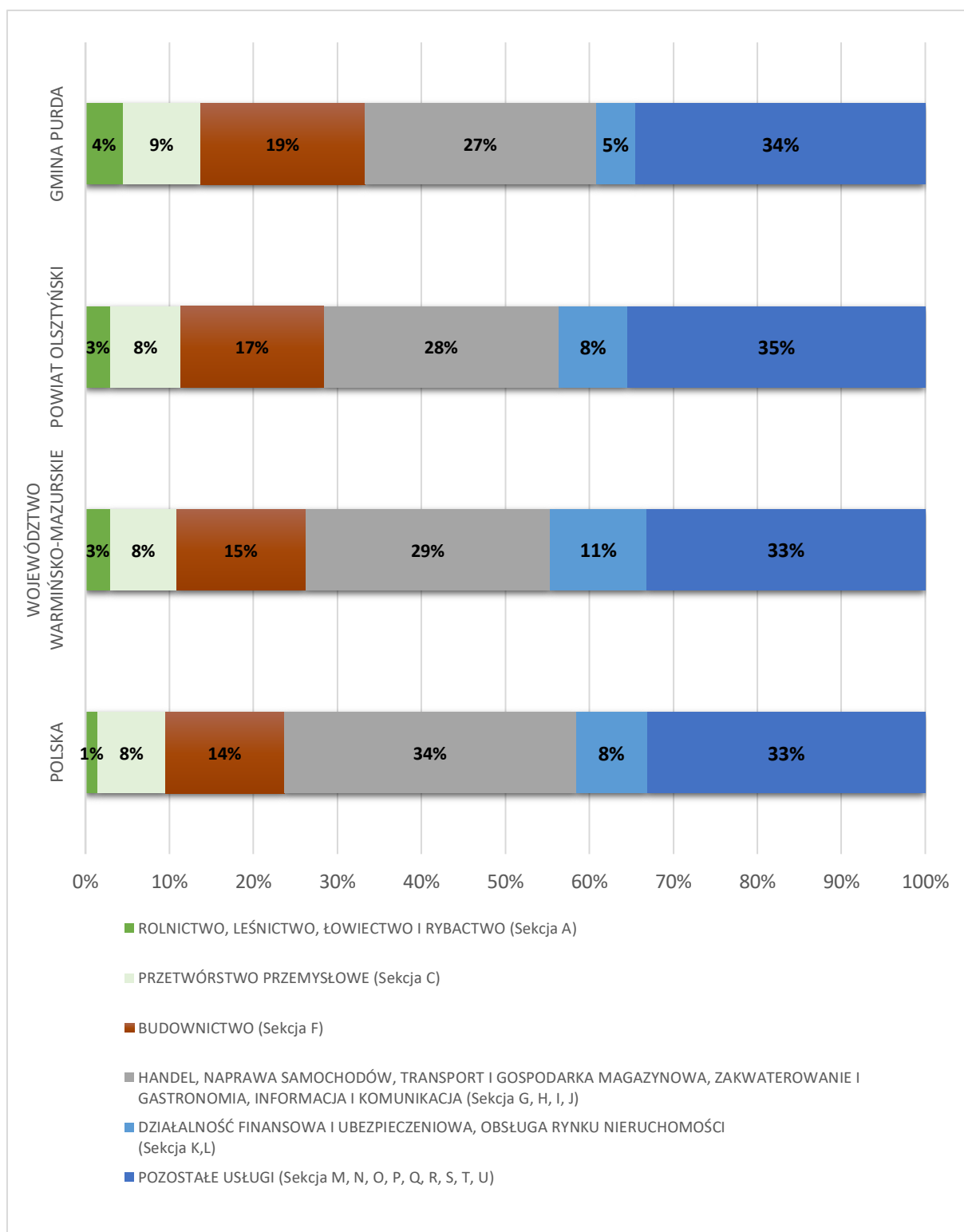
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Objaśnienia:

- Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
- Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
- Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- Sekcja F – Budownictwo
- Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
- Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- Sekcja J – Informacja i komunikacja
- Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
- Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
- Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
- Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
- Sekcja P – Edukacja
- Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
- Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby.

Gmina Purda na tle kraju, województwa warmińsko-mazurskiego i powiatu olsztyńskiego charakteryzuje się wyższym odsetkiem osób prowadzących działalność w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (4%), przetwórstwa przemysłowego (9%) oraz budownictwa (19%).

Najmniejszy odsetek podmiotów gospodarczych na terenie Gminy przypada na działalność finansową, ubezpieczeniową i obsługę rynku nieruchomości (ok. 5%).



Ryc. 26 Struktura podmiotów gospodarczych wg. sekcji PKD 2007 w 2022 r. w podziale na dane dla Gminy, powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Do najważniejszych przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Gminy zalicza się³⁶:

- BARTBO – agencja eventowa w Butrynach,
- KROZMET S.C. – transport technologiczny w Marcinkowie,
- Tradycyjna Wędzarnia Warmińska – przemysł spożywczy,
- Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Montażowe INMONT Sp. z o.o. w Klebarku Wielkim,
- Pro-Inox Sp. z o.o. – zakład produkcyjny urządzeń ze stali kwasoodpornej w Marcinkowie,
- Stacja dydaktyczno-badawcza Uniwersytetu Warmińsko - Mazurskiego w Olsztynie w Bałdach,
- Poczta Polska S.A. Region Pionu Infrastruktury w Białymstoku,
- Family Farm Spółka z o.o.,
- Zakład Usługowo-Handlowy w Butrynach,
- Zdrowy Drób Sp. z o.o. w Trękusku,
- Gospoda Warmińska w Butrynach,
- Ośrodek Wypoczynkowy w Nowej Kaletce,
- Gospodarstwo Rybackie Olsztyn II Sp. z o.o.

4.2.3. WIELKOŚĆ

Spośród funkcjonujących 985 podmiotów gospodarczych, aż 961 stanowiły podmioty zatrudniające 0-9 os., natomiast 23 podmiotów zatrudniało 10-49 os. Na terenie Gminy znajduje się również 1 zakład zatrudniający 50-250 os., natomiast nie funkcjonują duże przedsiębiorstwa. W związku z powyższym dominują tutaj podmioty mające charakter mikroprzedsiębiorstw, zaś udział małych i średnich przedsiębiorstw jest niewielki.³⁷

4.3. RYNEK PRACY

4.3.1. PRACUJĄCY

Na terenie gminy Purda liczba pracujących wynosi 639 os., z czego większość stanowią mężczyźni – 355, wobec 284 kobiet. Obserwowana jest ogólna tendencja wzrostowa pracujących ogółem, a także w podziale na płeć, jednak od 2019 roku można zauważyć spadek osób pracujących na terenie Gminy.

Tab. 12 Struktura osób pracujących na terenie Gminy w latach 2012-2021

PŁEĆ/ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mężczyźni	254	255	303	292	360	412	408	414	387	355
Kobiety	236	208	248	222	279	296	334	349	276	284
Ogółem	490	463	551	514	639	708	742	763	663	639

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r. (brak nowszych danych).

Do 2020 r. stopniowo wrastał także wskaźnik liczby osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców. W 2012 r. wyniósł on zaledwie 59 os./1000 mieszk., a w 2019 r. było to już 88 os./1000 mieszk. W 2020 r. zaczął on maleć i w 2021 r. były to 72 os./1000 mieszk.

Średnia liczba osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców jest zatem znacznie niższa w stosunku do średniej dla powiatu olsztyńskiego (162 os.), województwa warmińsko-mazurskiego

³⁶ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Purda.

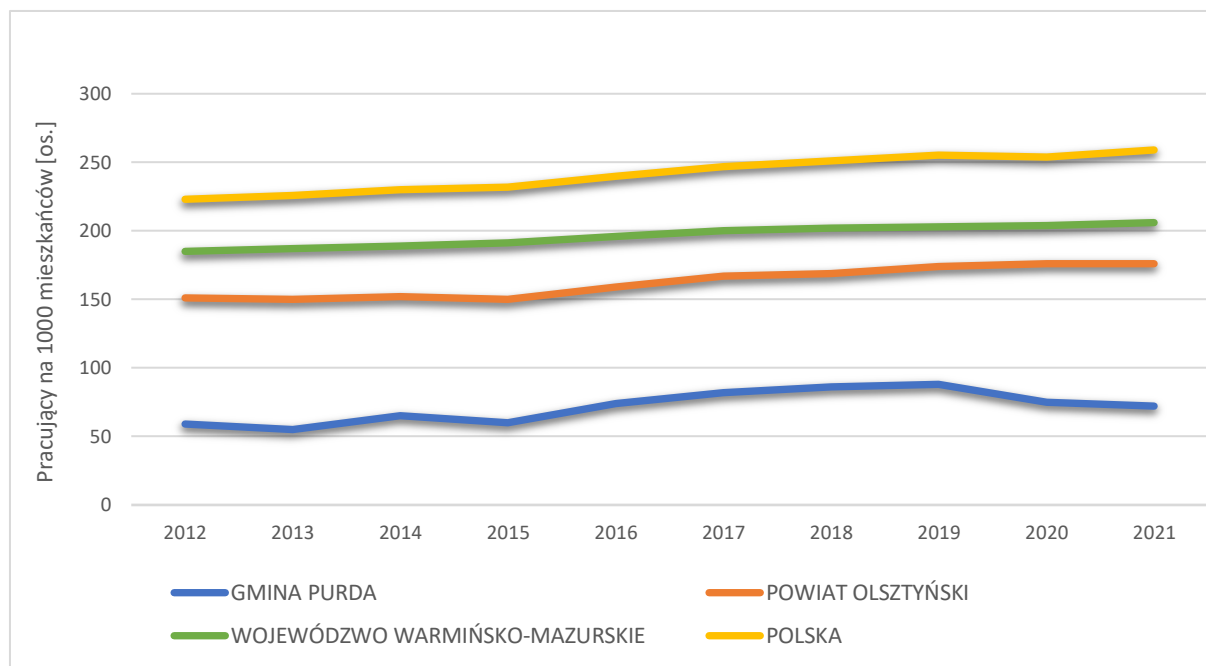
³⁷ Mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają do 9 pracowników, osiągają roczny obrót nieprzekraczający 2 milionów euro lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekroczyły równowartości tej kwoty;

Małe przedsiębiorstwa – zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a roczny obrót lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekraczają równowartości 10 milionów euro;

Średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają od 50 do 249 pracowników, natomiast roczne obroty nie przekraczają równowartości 50 milionów euro, sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie mogą przekroczyć równowartości 43 milionów euro;

Duże przedsiębiorstwa – pozostałe przedsiębiorstwa, które przekraczają limity dla wyżej wymienionych firm.

(196 os.) i kraju (242 os.). Taki stan rynku pracy w Gminie może być spowodowany bliskością Olsztyna oraz dobrym skomunikowaniem z miastem wojewódzkim, zarówno poprzez komunikację zbiorową jak i indywidualną.



Ryc. 27 Pracujący na 1000 mieszkańców w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r. (brak nowszych danych).

4.3.2. BEZROBOCIE

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Purda wynosi 2,9%, przy czym bezrobocie wśród mężczyzn to 3,0%, natomiast wśród kobiet 2,9%. W 2022 r. zarejestrowanych bezrobotnych było w sumie 161 os., z czego 73 os. stanowiły kobiety, wobec 88 mężczyzn.³⁸

Tab. 13 Liczba bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2013-2022

PŁEĆ/ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mężczyźni	262	231	181	172	136	121	97	126	89	88
Kobiety	291	253	231	203	183	128	118	151	93	73
Ogółem	553	484	412	375	319	249	215	277	182	161

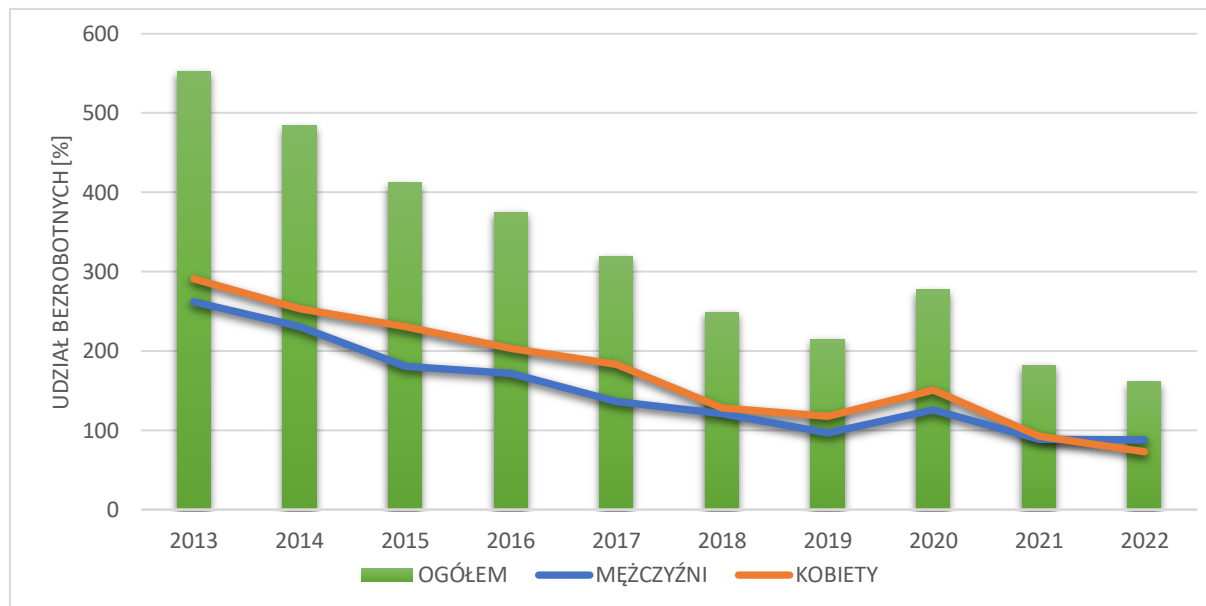
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się wyraźny spadek bezrobocia w gminie Purda. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła w okresie 2013-2022 o 392 osoby, czyli o ok. 71%. W strukturze zarejestrowanych bezrobotnych od 2013 do 2021 roku dominowały kobiety (średnio nieco ponad 50%), natomiast w 2022 roku tendencja się odmieniła i wśród zarejestrowanych bezrobotnych dominowali mężczyźni – 55% wobec 45% kobiet. Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2013 r. – 553 osoby, zaś najniższą w 2022 r. – 161 osób³⁹.

³⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2022 r.

³⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach, stan na 31.12.2022 r.

Do zauważalnego wzrostu wskaźnika bezrobocia w 2020 r. mogła przyczynić się pandemia COVID-19, która spowodowała załamanie gospodarcze i trudną sytuację na rynku. Sytuacja pandemiczna jaka wówczas miała miejsce była niezależna od działań wewnętrznych w Gminie.



Ryc. 28 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

4.4. TERENY INWESTYCYJNE

Gmin Purda nie posiada aktualnie gminnych terenów inwestycyjnych. Zlokalizowane są natomiast tereny z przeznaczeniem pod zabudowę przemysłową oraz usług handlu, określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w miejscowościach Trękusek, Linowo oraz Klebark Mały. Gmina jest również w trakcie procedowania dwóch miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wyznaczających granice dwóch obszernych terenów inwestycyjnych. Realizacja zagospodarowania, zgodna z ustaleniami planów miejscowych stworzą korzystne warunki do kompleksowej oferty inwestycyjnej dla przedsiębiorców, w tym docelowo poprzez tereny uzbrojone w infrastrukturę techniczną⁴⁰

4.5. WNIOSKI

- ! W większości mało korzystne warunki rozwoju roślinnej gospodarki rolnej.
- ! Stosunkowo korzystne warunki rozwoju zwierzęcej gospodarki rolnej w części obszaru Gminy.
- ! Niewielkie rozdrobnienie gospodarstw rolnych, w tym duży udział gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha.
- ! Zbliżony w stosunku do średniej dla województwa i powiatu wskaźnik podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym.
- ! Stosunkowo wysoki w stosunku do gmin ościennych poziom przedsiębiorczości.
- ! Malejący poziom bezrobocia, przy jednoczesnym wzroście aktywności gospodarczej.
- ! Brak dużych zakładów pracy.

⁴⁰ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Purda.

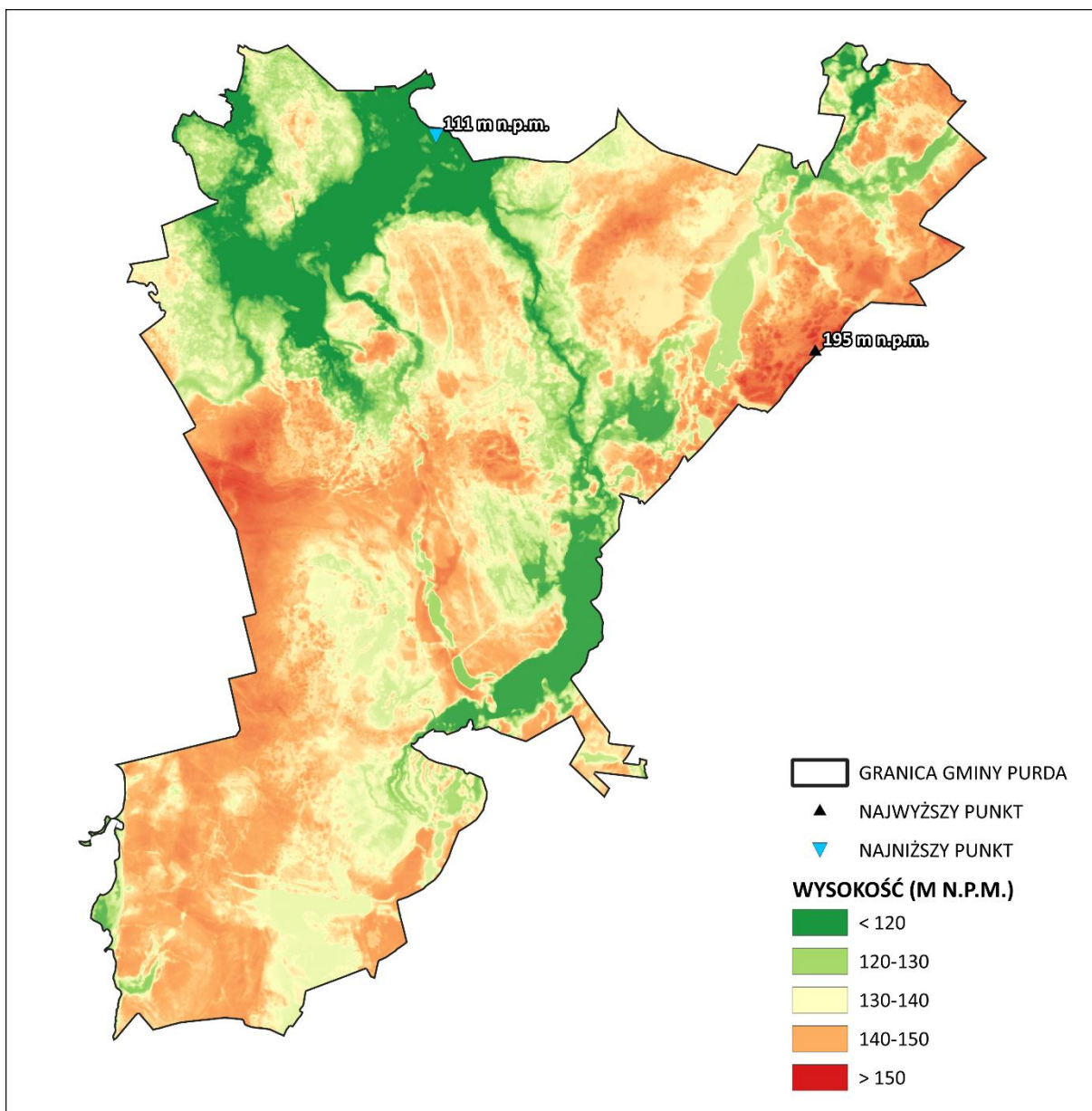
5 ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

5.1. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE

5.1.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Obszar gminy Purda położony jest w zasięgu najmłodszego zlodowacenia plejstocénskiego (Bałtyckiego). Ukształtowanie powierzchni terenu jest w większości płaskie lub lekko faliste, co związane jest z położeniem obszaru Gminy w obrębie wysoczyzny morenowej i równiny sandrowej, o przeważnie niewielkich spadkach terenowych, nie przekraczających 5-10°.

Wyjątek stanowią strome brzegi niektórych jezior (głównie rynnowych), gdzie nachylenia stoków osiągają lokalnie znaczne wartości (powyżej 15-20°). Jednocześnie są to obszary predysponowane do wystąpienia ruchów masowych. Ponadto znaczne spadki terenowe znajdują się również w niektórych fragmentach strefy marginalnej wysoczyzny morenowej i zbiorowisk kemów.

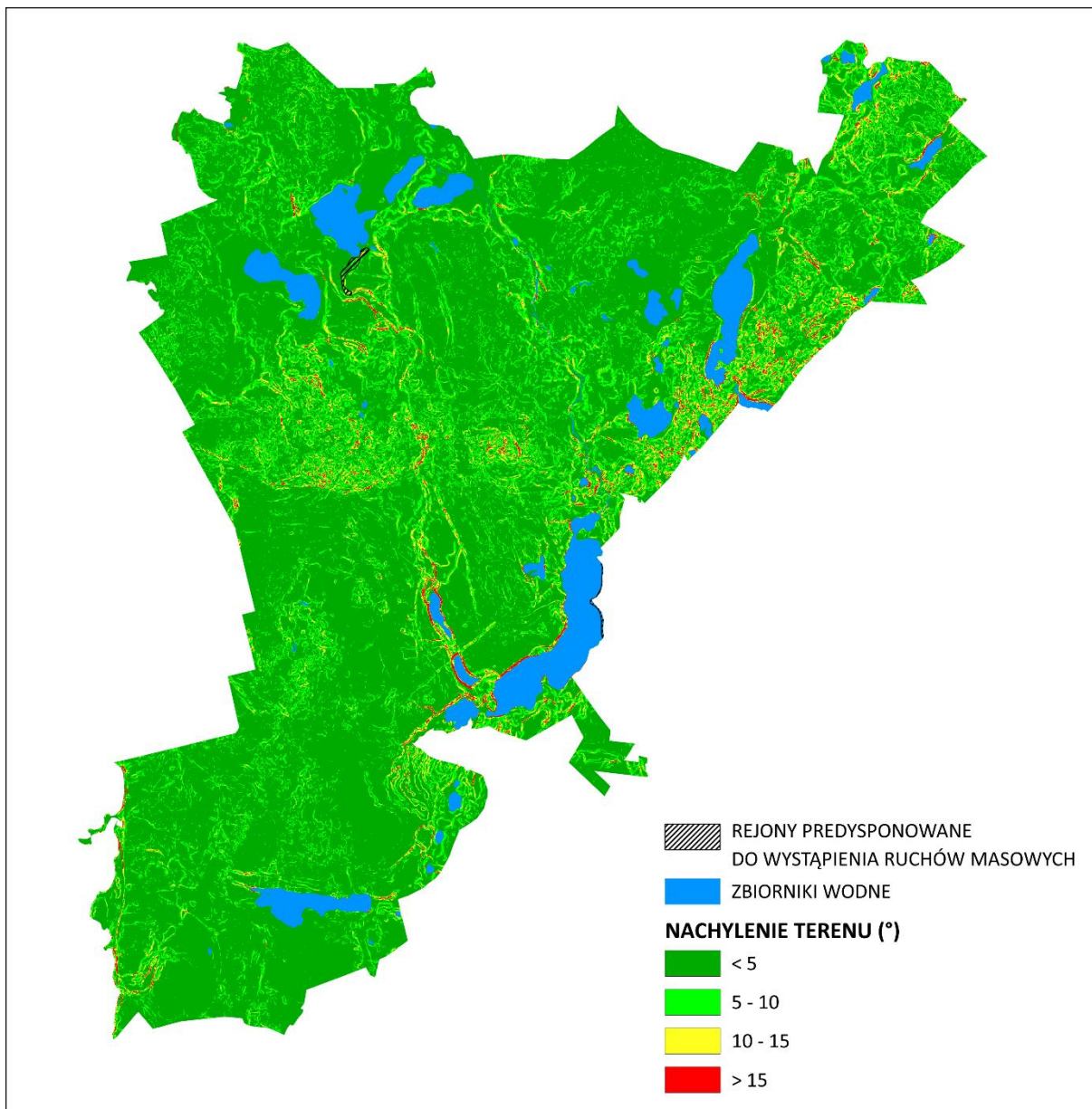


Ryc. 29 Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Purda

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal.

Obszar Gminy wyniesiony jest od ok. 111 m n.p.m. w jej północnej części, w lokalnym zagłębieniu terenowym, do ok. 195 m n.p.m. na lokalnej wysoczyźnie morenowej.

Rzeźba terenu w większości nie stwarza istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych, a jednocześnie nie stanowi znaczącego potencjału prorozwojowego. Ograniczenia występują głównie na obszarach o większych spadkach terenowych oraz w rejonach predysponowanych do wystąpienia ruchów masowych (opisane szerzej w rozdz. 9.3.4.).



Ryc. 30 Klasy nachylenia terenu oraz rejonys predysponowane do występowania ruchów masowych na terenie gminy Purda

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal.

5.1.2. LITOSFERA I GLEBY

Przypowierzchniowa budowa geologiczna jest efektem procesów rzeźbotwórczych zachodzących w okresie czwartorzędu, w epokach plejstocenu i holocenu. Osady plejstocenijskie związane są z okresem zlodowacenia północnopolskiego i występującymi wówczas procesami glacialnymi (lodowcowymi) i fluwioglacialnymi (rzeczno-lodowcowymi). Osady holocenijskie związane są z procesami erozyjnymi i akumulacyjnymi zachodzącymi przede wszystkim w dolinach rzecznych i zagłębieniach terenowych.

W przypowierzchniowej budowie geologicznej gminy Purda wyróżniamy⁴¹:

- piaski i żwiry wodnolodowcowe (sandrowe) – występują w centralnej i południowej części Gminy; teren ten zajęty jest w większości przez zwarte kompleksy leśne;
- piaski kemów – obejmują lokalne zbiorowiska kemowe w niektórych fragmentach Gminy;
- piaski i żwiry moren czołowych – obejmują niektóre wyżej wyniesione fragmenty położone w centralnej części Gminy;
- gliny zwałowe – występują głównie w północnej części Gminy, na terenach użytkowanych rolniczo;
- piaski, torfy, namuły i mułki w dolinach rzecznych i lokalnie w zagłębieniach;
- mułki jeziorne oraz utwory kredowe – znajdują się w niektórych fragmentach brzegów jezior polodowcowych.

Gleby na terenie Gminy wykształciły się na utworach czwartorzędowych, natomiast pod względem typologicznym dominują gleby brunatne. Występują tutaj następujące kompleksy glebowe gruntów ornych⁴²:

- pszenno-dobry;
- pszenno-wadliwy;
- pszenno-żytni;
- żytni dobry;
- żytni słaby;
- żytnio-łubinowy.

Pod względem klas bonitacyjnych, na terenie gminy Purda występują przeważnie gleby klasy IV, relatywnie często gleby klasy V i VI. Sporadycznie występują natomiast grunty rolne należące do chronionych klas bonitacyjnych.

5.1.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Pod względem podziału hydrograficznego obszar gminy Purda położony jest na terenie:

- zlewni Zalewu Wiślanego (I rzędu) – przeważająca część Gminy;
 - zlewni rzeki Pregoty (II rzędu);
 - zlewni rzeki Łyny (III rzędu);
- dorzecza Wisły (I rzędu) – południowo-wschodnie fragmenty Gminy;
 - zlewni rzeki Narew (II rzędu);
 - zlewni Narwi od Pisy do zbiornika Dębe (III rzędu).

Zasoby wód powierzchniowych w gminie Purda tworzą w większości ciekі należące do zlewni rzeki Łyny, w tym największy ciek w Gminie – Kośnik. Inne ciekі występujące w Gminie to m.in. Kanał Giławy, Wardęga, Kanał Klebarski, Kanał Gimski, Bałdzka Struga oraz pozostałe zazwyczaj bezimienne strugi i kanały.

⁴¹ Materiał źródłowy: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1:50 000.

⁴² Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Purda, 2021.

Na zasoby wód powierzchniowych składają się również liczne jeziora polodowcowe, wśród których największe to: Košno, Serwent, Klebarskie, Purdy, Gim, Linowskie, Silickie. Dodatkowo do wód powierzchniowych zalicza się niewielkie zbiorniki w postaci stawów hodowlanych oraz oczek wodnych. W granicach Gminy występuje system rowów i kanałów melioracyjnych, który znajduje się na terenach użytkowanych rolniczo.

Obszar gminy Purda położony jest na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Białymstoku. W stosunku do jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) występujących w Gminie obowiązuje *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły* oraz *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Pregoły*⁴³, w którym określono cele środowiskowe i ryzyko ich nieosiągnięcia:

Tab. 14 Charakterystyka i ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych w Gminie

NAZWA I KOD JCWP	STATUS	POWIERZCHNIA ZLEWNI JCWP (km ²)	OCENA STANU OGÓLNEGO	OCENA RYZYKA NIEOSIĄGNIĘCIA CELU ŚRODOWISKOWEGO
Kanał Klebarski (RW70000958448899)	Naturalna	80,3	Zły	Zagrożona
Skanda (LW30447)	Naturalna	2,14	Zły	Zagrożona
Wadąg od jez. Pisz do ujścia (RW700011584499)	Naturalna	113,40	Brak danych	Niezagrożona
Trackie (LW30456)	Silnie zmieniona część wód	7,08	Zły	Zagrożona
Wadąg do Kanału Dobrąg (RW7000185844591)	Naturalna	483,20	Zły	Zagrożona
Łyna do Dopływu z jez. Kielarskiego (RW700018584371)	Naturalna	477,40	Brak danych	Zagrożona
Omulew do Szuci (RW200016265415)	Naturalna	269,16	Brak danych	Zagrożona
Dopływ z Mokin (RW70000958448954)	Naturalna	23,45	Brak danych	Zagrożona
Dopływ z Marcinkowa (RW7000095844874)	Naturalna	11,21	Zły	Zagrożona
Kiermas od Dopływu z Marcinkowa do ujścia (RW7000115844899)	Naturalna	52,84	Zły	Niezagrożona
Łańskie (LW30395)	Naturalna	60,58	Zły	Zagrożona
Kielarskie (LW30398)	Naturalna	6,73	Brak danych	Niezagrożona
Purda (LW30446)	Naturalna	6,77	Brak danych	Zagrożona
Kukląg (LW30448)	Naturalna	8,63	Zły	Zagrożona
Klebarskie (LW30449)	Naturalna	9,62	Brak danych	Niezagrożona

⁴³ Aktualnie obowiązujący Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły i Pregoły przyjęto w 2022 r.

Serwent (LW30420)	Naturalna	11,65	Brak danych	Niezagrożona
Kalwa (LW30435)	Naturalna	25,00	Zły	Zagrożona
Kośno (LW30441)	Naturalna	35,98	Brak danych	Niezagrożona
Kiermas do Dopywu z Marcinkowa (RW7000185844873)	Naturalna	252,65	Zły	Zagrożona
Czarne (LW30288)	Naturalna	13,17	Zły	Zagrożona
Dłużek (LW30289)	Naturalna	15,87	Zły	Zagrożona
Sąpłaty (LW30299)	Naturalna	16,47	Brak danych	Niezagrożona
Gim (LW30282)	Naturalna	12,48	Zły	Zagrożona
Sawica (RW2000182654299)	Naturalna	390,72	Brak danych	Niezagrożona

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie <http://karty.apgw.gov.pl/>

Obszar Gminy położony jest w zasięgu udokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 213 „Zbiornik Międzymorenowy Olsztyn”.

5.1.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN

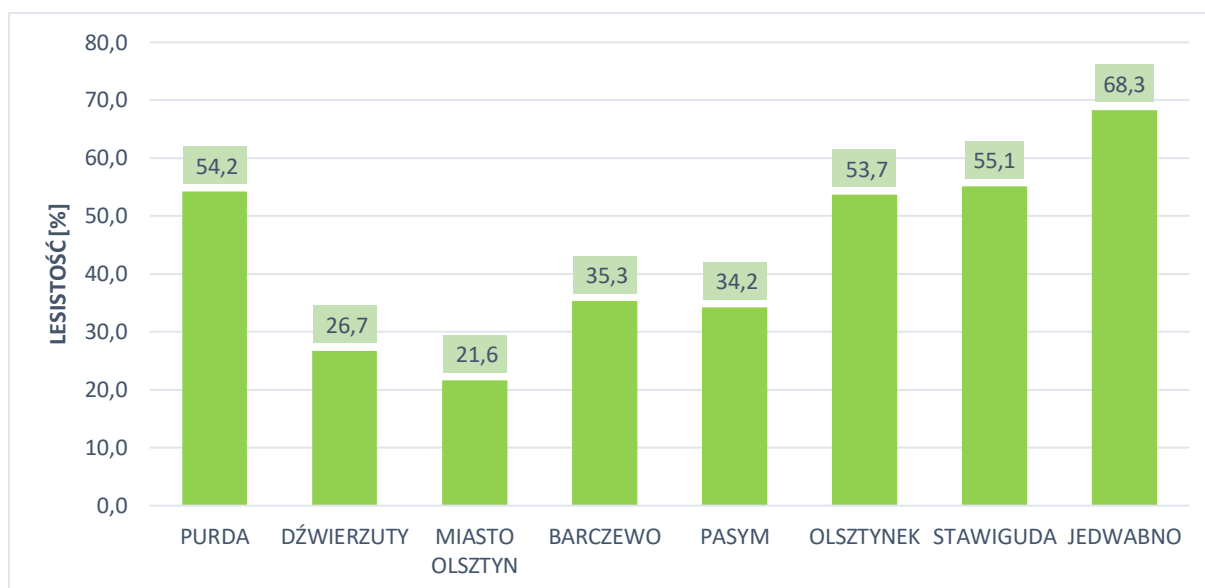
Gmina Purda nie jest szczególnie zasobna w złoża kopalin. Według Bilansu Kopalin PIG oraz regionalnego systemu ewidencji zasobów złóż „MIDAS”, występuje tutaj jedynie niewielki fragment udokumentowanego złoża piasków i żwirów tj. „Gąsiorowo”.

5.1.5. ZASOBY LEŚNE I SZATA ROŚLINNA

Powierzchnia gruntów leśnych wynosi ok. 17 245 ha, z czego ok. 96% to grunty publiczne należące do Nadleśnictw Olsztyn, Wipsowo, Nowe Ramuki i Jedwabno, natomiast pozostałe z nich to grunty prywatne.

Lesistość w Gminie (54,2%) jest wyraźnie wyższa w stosunku do średniej dla powiatu olsztyńskiego (39,2%), województwa warmińsko-mazurskiego (31,8%) i kraju (29,7%).⁴⁴ Na tle gmin sąsiednich lesistość przyjmuje następujące wartości:

⁴⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 rok.



Ryc. 31 Lesistość gminy Purda na tle gmin sąsiednich

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Gmina Purda pozytywnie wyróżnia się wskaźnikiem lesistości na tle gmin ościennych. Plasuje się ona bowiem na 3 miejscu, ustępując jedynie gminie Jedwabno (68,3%) oraz Stawiguda (55,1%). Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się natomiast w Olsztynie, gdzie wskaźnik ten wynosi 21,6% oraz w gminie Dźwierzuty (26,7%).

Warto podkreślić, iż znaczna część zbiorowisk leśnych posiada statut lasów szczególnie chronionych, w rozumieniu Ustawy z dnia 28 września o lasach. Występują następujące kategorie ochronności:

- lasy ochronne wokół miast – obejmują znaczną część zwartego drzewostanu w północno-zachodniej części Gminy, w pobliżu miasta Olsztyn;
- lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody – obejmują zwarte fragmenty leśne zlokalizowane w południowo-wschodniej części Gminy;
- lasy glebochronne – występują sporadycznie w pobliżu jez. Purdy, we wschodniej części Gminy. Lasy te pełnią funkcje ochronne przed osuwaniem się ziemi, erozją wodną i wietrzną gleby;
- lasy wodochronne – lasy te chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulują stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów. Występują one w pobliżu dolin rzecznych oraz jezior polodowcowych;
- lasy nasienne – obejmują fragmenty lasów zlokalizowane w centralnej i zachodniej części Gminy;
- stałe powierzchnie badawcze i doświadczalne – obejmują fragmenty lasów zlokalizowane w północno-wschodnim skraju Gminy;
- ostoje zwierząt – obejmują rozczłonkowane fragmenty leśne w różnych częściach Gminy.

Szate roślinną oprócz wyżej opisanych kompleksów leśnych współtworzą: zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe, torfowiska, zbiorowiska towarzyszące polom uprawnym i istniejącej zabudowie, zbiorowiska szuwarowe, urządzona zieleń wiejska, roślinność parkowa, pozostały drzewostan, zbiorowiska wodne oraz zbiorowiska ruderalne.

5.1.6. ŚWIAT ZWIERZĘCY

Niewielka gęstość zaludnienia oraz wysoki udział terenów biologicznie czynnych i zróżnicowanie siedlisk (ekosystemy otwarte łąk i pastwisk oraz pól uprawnych, ekosystemy leśne, ekosystemy wodne), warunkuje duże zróżnicowanie gatunkowe fauny.

Spośród gatunków zwierząt na wyróżnienie zasługują ptaki (awifauna), w tym gatunki wodolubne. Związane jest to z obecnością podmokłych okresowo terenów łąkowo-pastwiskowych, dolin rzecznych oraz stosunkowo licznych jezior polodowcowych. Występować mogą tutaj takie gatunki jak m.in. kormoran, łabędź krzykliwy i niemy, kania ruda, rybołów, czapla siwa, żuraw, bąk zwyczajny, gągoń, norogęś.

Ponadto na terenach leśnych, które przeważają powierzchniowo w Gminie wystąpić mogą potencjalnie takie gatunki jak: bocian czarny, włochatka, lerka, lelek, muchołówka mała i białoszyja, dzięcioł średni, gdzie znajdować się mogą ich stanowiska lęgowe. W przypadku otwartych przestrzeni rolniczych zaobserwować można m.in. srokosza, dudka, jarzębatki, świergotka polnego.

Wśród ssaków możemy spotkać na terenie Gminy przede wszystkim: łosie, jelenie, sarny, dziki i zające, które w lasach znajdują dogodne warunki do bytowania. Ssaki drapieżne reprezentowane są przez wilka, lisa, jenota, borsuka, kunę leśną i domową, tchórza zwyczajnego, norkę amerykańską, łasicę, gronostaja. Na terenach chronionych zaobserwować można również m.in. wydrę, łasicę oraz nietoperze.

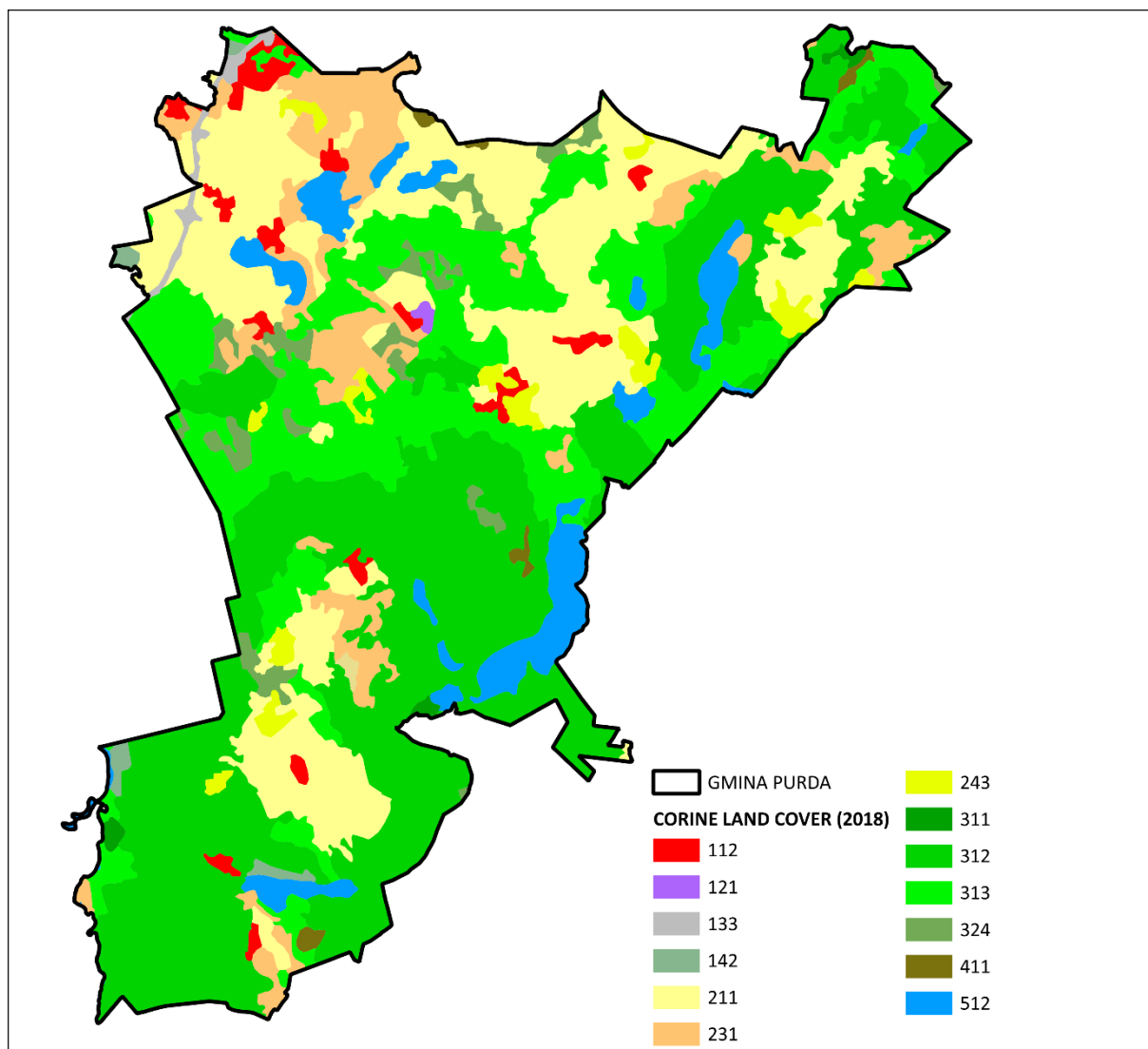
Powszechnie występuje także bóbr, który stał się zwierzęciem dość często spotykanym w dolinach rzek, gdzie buduje żeremia w postaci kopców z pociętych gałęzi i mułu. Ponadto występują liczne gatunki płazów i gadów, jak: żaba, jaszczurka, padalec, żmija zygzakowata, żółw błotny, zaskroniec. Spośród ryb najliczniejsze są ryby karpowate i okoniowate.

5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

Zasklepienie gruntów wiąże się z szeregiem negatywnych konsekwencji zarówno przyrodniczych jak i społeczno-gospodarczych. Proces ten polega bowiem na sztucznym utwardzaniu wierzchniej warstwy litologicznej, co skutkować może m.in. degradacją naturalnego profilu glebowego oraz większą podatnością terenu na zjawisko suszy poprzez zwiększony spływ powierzchniowy⁴⁵.

Analizując strukturę pokrycia terenów gminy Purda na podstawie Corine Land Cover (CLC2018) stwierdzono, iż dominują zwarte kompleksy leśne, natomiast w dalszej kolejności przestrzenie rolnicze. Tereny antropogeniczne objęte zabudową miejską luźną obejmują niewielki udział w całkowitej powierzchni (ok. 2,0% pow. Gminy). Ponadto powierzchniowa warstwa litologiczna w znacznej części Gminy zbudowana jest z utworów łatwo przepuszczalnych (piaski i żwiry oraz torfy i namuły). Tereny, na których podłoże zostało sztucznie utwardzone obejmują zatem niewielkie arealy. W związku z powyższym stwierdza się niski stopień zasklepienia gruntów na terenie Gminy.

⁴⁵ Materiał źródłowy: Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.



Ryc. 32 Pokrycie terenu Gminy na podstawie Corine Land Cover (CLC2018)

Objaśnienia:

- 112 – Zabudowa miejska luźna
- 121 – Tereny przemysłowe lub handlowe
- 133 – Budowy
- 142 – Tereny sportowe i wypoczynkowe
- 211 - Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających
- 231 - Łąki, pastwiska
- 242 - Złożone systemy upraw i działek
- 243 - Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej
- 311 - Lasy liściaste
- 312 - Lasy iglaste
- 313 - Lasy mieszane
- 324 - Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian
- 411 –Bagna śródlądowe
- 512 – Zbiorniki wodne

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie CLC 2018 (www.clc.gios.gov.pl).

5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY

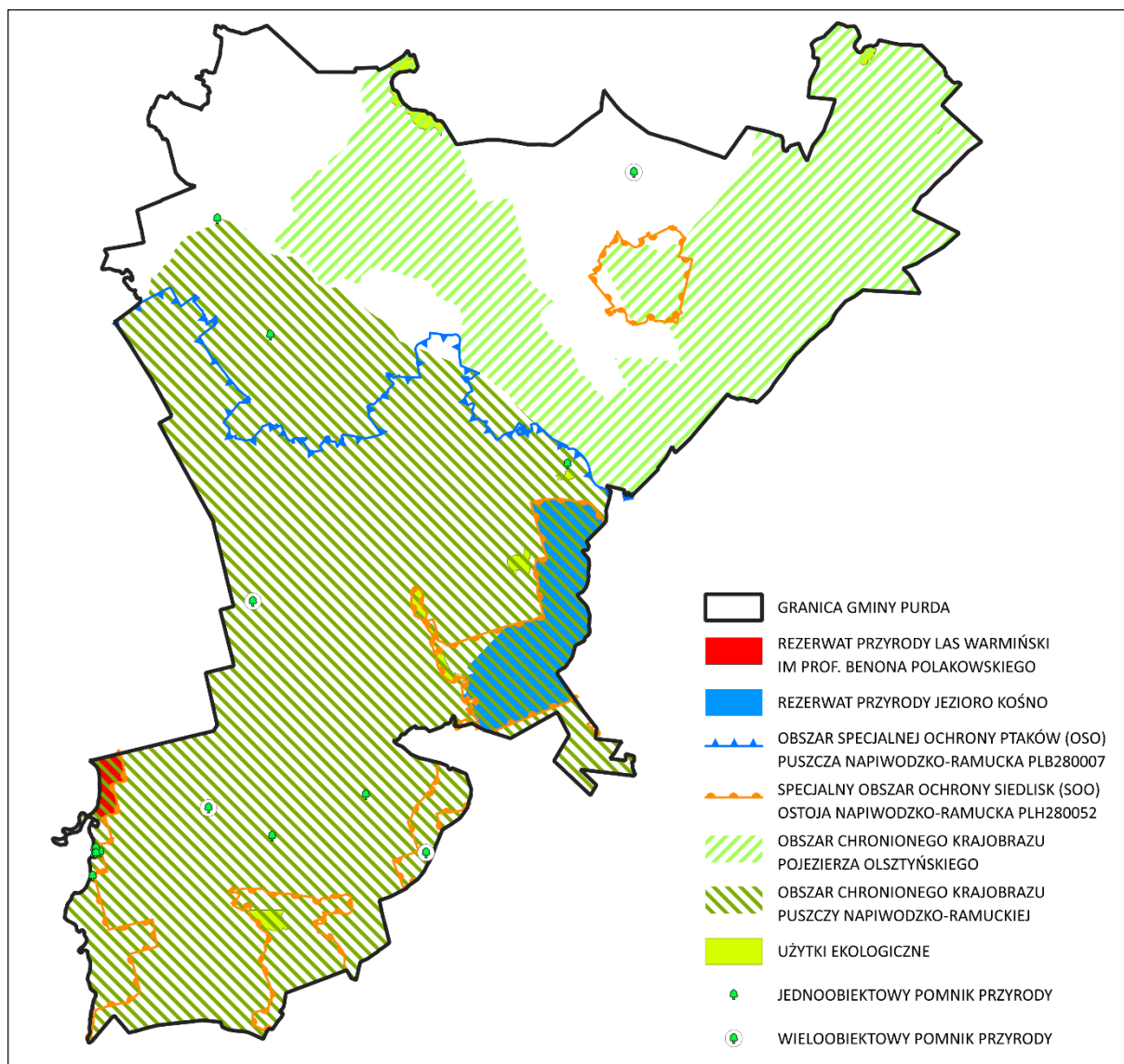
5.3.1. USTANOWIONE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Spośród form ochrony przyrody, rozróżnionych ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w granicach gminy Purda występują:

- Rezerwat przyrody „Jezioro Košno”;
- Rezerwat przyrody „Las Warmiński im. prof. Benona Polakowskiego”;
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) Puszcza Napiwodzko-Ramucka PLB280007;
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) Ostoja Napiwodzko-Ramucka PLH280052;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Olsztyńskiego;
- użytki ekologiczne;
 - Bogdany;
 - Czerwotka Duża;
 - Czerwotka Mała;
 - Dzika Korsakówka;
 - Trzciniowska Zgniłocha;
 - Wielosił;
 - Wzgórza Bartońskie;
 - Zbiornik retencyjny Purda Leśna;
- pomniki przyrody (wartościowe okazy drzew);
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów – obligatoryjna dla terytorium całego kraju.

Należy nadmienić, iż w rejonie miejscowości Butryny i Bałdy planowane jest utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, którego celem ochrony stanowiłyby obszary wodne błotne. Przedmiotem ochrony byłaby polana charakteryzująca się unikalnymi w skali regionu walorami krajobrazowymi, przyrodniczymi oraz kulturowymi.⁴⁶

⁴⁶ Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Purda, 2021.



Ryc. 33 Formy ochrony przyrody w rejonie Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne według danych GDOŚ.

Całkowita powierzchnia obszarów objętych ochroną w gminie Purda wynosi ok. 26,6 tys. ha, co stanowi ok. 84% jej obszaru.

Ponadto obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, obligatoryjna na terytorium całego kraju.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów chronionych obowiązują stosowne akty prawne, z których wynikają m.in. zakazy, nakazy i ograniczenia w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenu. Występowanie powierzchniowych lub obiektowych form ochrony przyrody niesie za sobą ograniczenia w możliwościach rozwoju zagospodarowania przestrzennego – gospodarowanie przestrzenią w obrębie form ochrony przyrody podporządkowane jest przede wszystkim celom przyrodniczym. W zależności od rodzaju formy ochrony przyrody jest ono bardziej restrykcyjne (np. rezerваты przyrody – zakaz zabudowy), lub mniej restrykcyjne (np. obszary chronionego krajobrazu – sytuowanie zabudowy ograniczone, ale możliwe pod pewnymi warunkami).

5.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.4.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi 77,2 %, natomiast jej łączna długość to ok. 231,7 km, z której korzysta 6 915 osób.⁴⁷

Tab. 15 Sieć wodociągowa w Gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	77,2%
Długość sieci wodociągowej	231,7 km
Liczba osób korzystających z sieci	6 915 os.
Ilość wody dostarczonej do gospodarstw domowych	228,1 dam ³
Liczba przyłączy wodociągowych	1 594 szt.
Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca	25,6 m ³

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

W granicach Gminy zlokalizowane są następujące ujęcia wody przeznaczone do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę:

Tab. 16 Wykaz stacji uzdatniania wody przeznaczonych do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę na terenie Gminy

NAZWA STACJI	WYDAJNOŚĆ [M ³ /H]
Giławy	24,0
Prejłowo	152,0
Marcinkowo	48,0
Nowa Wieś	77,0
Butryny	120,0
Klewki	78,0
Stary Olsztyn	20,0

Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.

Ponadto dodatkowe zaopatrzenie wodę miejscowości Stary Olsztyn, Szczęsne, Ostrzeszewo oraz Klebark Mały możliwe jest poprzez studnie wodomierzowe zlokalizowane w Olsztynie.

W zakresie inwestycji w infrastrukturę wodociągową i zaopatrzenia w wodę należy nadmienić, iż planowana jest budowa stacji uzdatniania wody w Klewkach oraz modernizacja stacji uzdatniania wody w Nowej Wsi. Ponadto planowana jest w przyszłości budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Trękus, Linowo, Nerwik, Groszkowo, Gąsiorowo i Zgniłocha oraz jej modernizacja w Klebarku Wielkim i Klewkach.⁴⁸

⁴⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 rok.

⁴⁸ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.

5.4.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Na terenie gminy Purda odsetek ludności korzystającej z systemu sieci kanalizacyjnej wynosi 46,7%, natomiast jej łączna długość to 58,7 km, z której korzystają 4 182 osoby⁴⁹.

Do sieci podłączone są przede wszystkim budynki zlokalizowane w największych miejscowościach, gdzie występuje zwarty charakter istniejącej zabudowy (w tym w Purdzie). Jednakże, w dalszym ciągu znaczna część mieszkańców Gminy, zwłaszcza w obszarze zabudowy rozproszonej, korzysta z indywidualnych systemów unieszkodliwiania ścieków sanitarnych, tzn. ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości (szamb) lub z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tab. 17 Sieć kanalizacyjna w Gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	46,7%
Długość sieci kanalizacyjnej	58,7 km
Liczba osób korzystających z sieci	4 182 os.
Liczba przyłączy do budynków	736 szt.
Ilość ścieków bytowych odprowadzona siecią kanalizacyjną	117,0 dam ³
Ilość ścieków oczyszczana odprowadzona	169,0 dam ³
Liczba zbiorników bezodpływowych	1 452 szt.
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	255 szt.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12 2022 rok.

Niektóre miejscowości zlokalizowane na terenie gminy Purda włączone zostały do aglomeracji ściekowych. Klebark Mały, Ostrzeszewo, Klebark Wielki oraz Silce należą do aglomeracji ściekowej Olsztyn⁵⁰, natomiast miejscowości Butryny i Bałdy wchodzi w skład aglomeracji Jedwabno⁵¹.

Na terenie Gminy znajdują się oczyszczalnie ścieków o następujących parametrach:

Tab. 18 Podstawowe parametry oczyszczalni ścieków zlokalizowanych na terenie Gminy

LP	LOKALIZACJA	RODZAJ OCZYSZCZALNI	PRZEPUSTOWOŚĆ [m ³ /dobę]
1	Bałdy	Oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna	180,0
2	Klewki	Oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna	172,0
3	Purda	Oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna	150,0
4	Trękuszek	Oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna	80,0

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Purda i Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Purda, 2021.

Należy nadmienić, iż w granicach gminy Purda znajdują się przepompownie w następujących miejscowościach: Bałdy, Butryny, Marcinkowo, Purda, Klebark Mały, Ostrzeszewo, Klewki, Szczęsne.

Istotne jest zachowanie właściwego stanu jakości wód. W kontekście tym należy właściwie kształtować gospodarkę wodno-ściekową, a zwłaszcza zwiększyć odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej lub stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach zabudowy rozproszonej, sukcesywnie zastępując tradycyjne zbiorniki na nieczystości (szamba).

⁴⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 rok.

⁵⁰ Aktualnie obowiązuje Uchwała Nr XXX/508/21 Rady Miasta Olsztyna z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Olsztyn (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. 2021 poz. 631).

⁵¹ Aktualnie obowiązuje Uchwała Nr XXVI/177/20 Rady Gminy Jedwabno z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Jedwabno (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. 2020 poz. 110).

5.4.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Na system elektroenergetyczny gminy Purda składają się:

- napowietrzna dwutorowa linia elektroenergetyczna najwyższego napięcia NN 400 kV Ostrołęka – Olsztyn Mątki;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższego napięcia NN 220 kV relacji Włocławek – Olszyn;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Michelin – Jaroty;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Olsztyn 1 - Szczytno Korpele;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne niskiego napięcia 0,4 kV;
- stacje transformatorowe 15/0,4 Kv.

Bezpośrednio w granicach Gminy nie znajdują się Główne Punkty Zasilania (GPZ). Gmina zasilana jest natomiast z GPZ zlokalizowanych na terenie Barczewa i Olsztyna⁵². Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie mieszkańców Gminy w energię elektryczną, regularność dostaw, jakość dostarczanej energii, obsługę odbiorców, kontrolowanie eksploatacji sieci, przeprowadzanie modernizacji oraz usuwanie usterki jest podmiot zewnętrzny.

Przesyłanie energii elektrycznej do odbiorców umożliwia sieć napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych średniego oraz niskiego napięcia.

5.4.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Na terenie Gminy nie istnieje centralny system ciepłowniczy. Mieszkańcy korzystają ze źródeł rozproszonych, indywidualnych, głównie w postaci kotłów na paliwa stałe.

W coraz większym stopniu wykorzystywana jest energia ciepła pochodząca ze źródeł odnawialnych za pomocą mikroinstalacji OZE, jak kolektory słoneczne i pompy ciepła.

5.4.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Na terenie gminy Purda nie znajdują się obecnie wolnostojące elektrownie fotowoltaiczne o mocy przekraczającej 1 MW. Nie mniej, realizowane są inwestycje na budowę prywatnych farm fotowoltaicznych na stosunkowo dużych obszarach, w tym wydawane są liczne decyzje ustalające warunki zabudowy. Ponadto w miejscowości Marcinkowo oraz Nowa Wieś funkcjonują biogazownie⁵³.

Pomimo wzrastającego zainteresowania zastosowania mikroinstalacji OZE należy nadmienić, iż w dalszym stopniu wykorzystywane są one w niewystarczającym zakresie.

⁵² Materiał źródłowy: Urząd Gminy Purda.

⁵³ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Purda.

5.4.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA

Na terenie gminy Purda przebiega sieć gazowa wysokiego ciśnienia DN150 relacji Bartąg – Wadąg oraz DN300 Obwodnica Olsztyna. W przypadku sieci gazowej „DN300 Obwodnica Olsztyna” w latach ubiegłych zakładana była jego dalsza rozbudowa.

W granicach gminy funkcjonuje zbiorczy system zaopatrzenia mieszkańców w gaz ziemny. Siecią gazową objęte są miejscowości Klebark Mały, Klebark Wielki, Klewki i Ostrzeszewo, natomiast poziom zgazyfikowania wynosi ok. 16,6%.

W przyszłości planowana jest również gazyfikacja miejscowości Szczęsne⁵⁴.

Tab. 19 Sieć gazowa w Gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci gazowej	16,6%
Liczba odbiorców gazu	491 szt.
Długość sieci gazowej	52 545 m
Liczba osób korzystających z sieci	1 483 os.
Liczba przyłączy do budynków	416 szt.
Zużycie gazu przez gospodarstwa domowe	6 685,2 MWh
Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca	750,9 kWh

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r.

W przypadku mieszkańców nie podłączonych do sieci gazowej potrzeby ciepłe w gospodarce komunalno-bytowej w gospodarstwach domowych są zaspokajane dostawą gazu płynnego, dostarczanego w butlach gazowych.

5.4.7. GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2019 r. obowiązuje nowelizacja przepisów prawa z zakresu gospodarowania odpadami. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1579) zniesiony został podział województw na regiony gospodarki odpadami. Ponadto, zrezygnowano z regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zaadaptowane zostały jako instalacje komunalne. Równolegle, wraz z przyjęciem nowelizacji, uchylone zostały uchwały w sprawie wykonania wojewódzkich planów gospodarki odpadami.

Na podstawie zapisów w/w Ustawy oraz innych ustaw Marszałek Województwa w Biuletynie Informacji Publicznej prowadzi listę:

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów,
- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Lista aktualizowana jest na bieżąco, natomiast wpisu dokonuje się na pisemny wniosek prowadzącego instalację komunalną. Bezpośrednio na terenie Gminy nie ma zlokalizowanych instalacji gospodarowania odpadami wymienionych na listach prowadzonych przez Marszałka Województwa. Odpady komunalne są zbierane w sposób zorganizowany oraz wywożone poza jej teren. Na terenie Gminy przy ul. Purda 19 znajduje się punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK).

⁵⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.

Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w latach 2019-2022, z podziałem na odpady zebrane selektywnie oraz zmieszane, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 20 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu Gminy w latach 2019-2022

ROK	2019	2020	2021	2022
Odpady odebrane ogółem w ciągu roku (t)	1 887,20	2 533,78	2 441,91	2 314,63
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	499,90	1 214,86	1 050,19	833,35
Zmieszane odpady odebrane w ciągu roku (t)	1 387,30	1 318,92	1 391,72	1 481,28
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg)	218	288	275	260
Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	26,5	47,9	43,0	36,0

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na przestrzeni omawianego okresu wzrosła całkowita ilość odebranych odpadów komunalnych. Jednocześnie udział odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów jest stosunkowo nieregularny. W 2019 r. udział ten wynosił 26,5%, w 2020 r. wartość ta wzrosła aż do 47,9%, natomiast w 2022 r. wskaźnik ten spadł do poziomu 36,0%.⁵⁵ W związku z powyższym zalecana jest kontynuacja działań, mająca na celu sukcesywne zwiększanie udziału selektywnie zebranych odpadów w kolejnych latach.

Ponadto wdrażany jest „Program Usuwania Wyrobów Azbestowych z terenów gminy Purda na lata 2013-2032”. Szczegółowe zadania, obowiązki i wymagania z zakresu wykonywania gospodarki odpadami określa aktualnie obowiązujący Regulamin utrzymania czystości i porządku, przyjęty uchwałą Rady Gminy Purda.

⁵⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS.

5.5. WNIOSKI

- ! Niewielka w skali Gminy, powierzchnia terenów o znacznych nachyleniach - rejonów predysponowanych do występowania ruchów masowych.
- ! Przewaga gleb o przeciętnych lub mało korzystnych warunkach do produkcji rolniczej.
- ! Na przeważającym obszarze brak znaczących utrudnień geologiczno-inżynierskich (za wyjątkiem dolin rzecznych oraz zagłębień terenowych stale lub okresowo podmokłych).
- ! Znaczny potencjał zasobów wodnych (liczne jeziora polodowcowe oraz stosunkowo rozwinięta sieć hydrograficzna).
- ! W większości zły stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) lub brak prowadzonego regularnego monitoringu jakości wód.
- ! Niewielki potencjał surowcowy (udokumentowanych złóż kopalin).
- ! Wartościowe walory przyrodnicze Gminy (urozmaicony krajobraz, obecność zwartych kompleksów leśnych i licznych jezior polodowcowych, bogactwo fauny i flory).
- ! Wysoki wskaźnik lesistości w stosunku do średniej dla powiatu, województwa i kraju.
- ! Stosunkowo niewielkie przekształcenia środowiska, w tym niski stopień zasklepienia gruntów.
- ! Ustanowiona ochrona pomnikowa dla wartościowych okazów drzew.
- ! Obecność obszarowych form ochrony przyrody (Rezerваты przyrody, Obszary Natura 2000, Obszary Chronionego Krajobrazu, użytki ekologiczne).
- ! Stosunkowo wysoki stopień zwodociągowania Gminy.
- ! W dalszym stopniu niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna oraz niewystarczające wyposażenie mieszkańców w indywidualne systemy oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie ścieków).
- ! Dostatecznie rozwinięty system przesyłu energii elektrycznej (obecność linii elektroenergetycznych najwyższych napięć i wysokiego napięcia).
- ! Brak rozwiniętej sieci ciepłowniczej i możliwości jej realizacji.
- ! Wzrastający stopień rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii.
- ! Obecność zbiorczego systemu sieci gazowej w niektórych miejscowościach.
- ! Stosunkowo niski udział odpadów zebranych selektywnie w stosunku do odpadów ogółem.
- ! Obecność wyrobów zawierających azbest.
- ! Dostosowany do wymogów i standardów wspólnotowych oraz krajowych system gospodarki odpadami.

6 KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią tzw. zasoby dziedzictwa kulturowego. Stanowią one istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Aktualnie obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

6.1.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Jedną ze sztandarowych i najbardziej powszechnych form ochrony zabytków jest rejestr zabytków. Rejestr prowadzony jest w podziale na odrębne księgi prowadzone i oznaczone wg następujących kategorii: A – zabytek nieruchomy; B – zabytek ruchomy; C – zabytek archeologiczny.

Na terenie gminy Purda znajduje się kilkadziesiąt obiektów lub obszarów – zabytków nieruchomych, wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Tab. 21 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego

LP	NR REJESTRU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	CHRONOLOGIA	DATA REJESTRU	LOKALIZACJA
1	A-1568	Zespół Pałacowo-Folwarczny (park, pałac)	Początek XX w.	11.09.1984 r.	Bałdy
2	A-1022	Zespół Kościoła Parafialnego p.w. św. Jakuba Apostoła (kościół, plebania)	Kościół: XVII w. Plebania: początek XX w.	23.07.1968 r.	Butryny
3	A-3336	Kapliczka przydrożna	2 poł. XIX w.	18.03.1992 r.	Butryny
4	A-3330	Kapliczka przydrożna	2 poł. XVIII w.	18.03.1992 r.	Butryny
5	A-3399	Chałupa	2 poł. XIX w.	15.10.1992 r.	Stara Kaletka
6	A-4194	Zespół kościelny (kościół p.w. Jana Chrzciciela)	1896-1897 r.	16.10.2000 r.	Giławy
7	A-4394	Kapliczka	1889 r.	17.03.2006 r.	Giławy
8	A-847	Kapliczka przydrożna	XVIII w.	27.03.1968 r.	Groszkowo
9	A-1504	Kaplica filialna	Koniec XIX w.	09.12.1983 r.	Kaborno
10	A-3341	Kapliczka przydrożna	Koniec XIX w.	26.03.1992 r.	Kaborno
11	A-1503	Chałupa	XIX/XX w.	09.12.1983 r.	Kaborno
12	A-1501	Chałupa	2 poł. XIX w.	09.12.1983 r.	Kaborno
13	A-1505	Chałupa	2 poł. XIX w.	09.12.1983 r.	Kaborno
14	A-1506	Chałupa	XIX w.	09.12.1983 r.	Kaborno

LP	NR REJESTRU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	CHRONOLOGIA	DATA REJESTRU	LOKALIZACJA
15	A-4296	Zespół kościelny (kościół p.w. Znalezienia Krzyża Świętego wraz z otoczeniem)	1891-1892 r.	21.04.2004 r.	Klebark Wielki
16	A-837	Zespół kościelny (plebania)	ok. 1800 r.	22.03.1968 r.	Klebark Wielki
17	A-3337	Kapliczka przydrożna	XIX w.	18.03.1992 r.	Klebark Wielki
18	A-841	Zespół kościelny (Kościół p.w. św. Walentego i św. Rocha)	XV-XVI w.	22.03.1968 r.	Klewki
19	A-3312	Zespół kościelny (kapliczka na cmentarzu przykościelnym)	1890 r.	16.03.1992 r.	Klewki
20	A-3309	Zespół kościelny (kapliczka na cmentarzu przykościelnym)	1863 r.	16.03.1992 r.	Klewki
21	A-4584	Cmentarz katolicki	2 poł. XIX w.	21.11.2011 r.	Klewki
22	A-3440	Zespół pałacowo-folwarczny (pałac)	1801 r.	29.01.1993 r.	Klewki
23	A-4181	Zespół pałacowo-folwarczny (park)	XIX w.	02.01.1992 r.	Klewki
24	A-3255	Kapliczka przydrożna	XIX/XX w.	23.12.1991 r.	Kopanki
25	A-3319	Kapliczka przydrożna	1872 r.	18.03.1992 r.	Marcinkowo
26	A-3335	Kaplica przydrożna	2 poł. XIX w.	18.03. 1992 r.	Marcinkowo
27	A-3315	Kapliczka przydrożna	2 poł. XIX w.	16.03.1992 r.	Nowa Kaletka
28	A-3320	Kapliczka z dzwonnicką	2 poł. XIX w.	18.03.1992 r.	Nowa Kaletka
29	A-1015	Zespół Kościelny (kościół ewangelicko -augsburski, ob. filialny rzymskokatolicki p.w. św. Józefa, cmentarz przykościelny)	Kościół: 1888 r. Cmentarz: XIX w.	14.06.1968 r.	Nowa Wieś
30	A-3328	Kapliczka przydrożna	XIX w.	18.03.1992 r.	Nowa Wieś
31	A-3323	Kapliczka przydrożna	Początek XX w.	18.03.1992 r.	Pajtuny
32	A-3368	Kapliczka przydrożna	Początek XX w.	02.06.1992 r.	Pajtuny
33	A-4285	Zespół młyna wodnego z otoczeniem (młyn, urządzenia hydrotechniczne z mostem, stodoła, obelisk z figurą Chrystusa)	Młyn: 1890 r. Urządzenia: lata 20 XX w. Stodoła: XIX/XX w. Obelisk: 1791 r.	28.01.2004 r.	Pajtuny
34	A-1244	Park dworski	XIX w.	07.08.1978 r.	Patryki
35	A-4397	Kapliczka przydrożna	1861 r.	17.03.2006 r.	Pokrzywy
36	A-3339	Kapliczka przydrożna	Początek XX w.	23.03.1992 r.	Przykop
37	A-3310	Kapliczka przydrożna	Koniec XIX w.	16.03.1992 r.	Przykop
38	A-3314	Kapliczka	1875 r.	16.03.1992 r.	Przykop
39	A-840	Zespół kościelny (Kościół p.w. św. Michała Archanioła)	XIV-XVI w.	22.03.1968 r.	Purda
40	A-3311	Zespół kościelny (Kapliczka na cmentarzu przykościelnym)	XX w.	16.03.1992 r.	Purda
41	A-3316	Zespół kościelny (Kapliczka na cmentarzu przykościelnym)	XX w.	16.03.1992 r.	Purda
42	A-1974	Cmentarz katolicki	1850 r.	26.03.1987 r.	Purda
43	A-3313	Kapliczka przydrożna	Koniec XIX w.	16.03.1992 r.	Purda

LP	NR REJESTRU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	CHRONOLOGIA	DATA REJESTRU	LOKALIZACJA
44	A-3340	Kapliczka przydrożna	1923 r.	24.03.1992 r.	Purda
45	A-4398	Kapliczka z dzwonnicyką	Koniec XIX w.	17.03.2006 r.	Stara Kaletka
46	A-1560	Zespół dworsko-folwarczny (park)	XIX w.	10.09.1984 r.	Stary Olsztyn
47	A-2288	Kapliczka domkowa	1892 r.	19.10.1987 r.	Szczęsne
48	A-2290	Kapliczka przydrożna	Koniec XIX w.	19.10.1987 r.	Szczęsne
49	A-2289	Kapliczka przydrożna	Koniec XIX w.	19.10.1987 r.	Szczęsne
50	A-2285	Kapliczka przydrożna	Koniec XIX w.	19.10.1987 r.	Szczęsne
51	A-2286	Kapliczka przydrożna	Koniec XIX w.	19.10.1987 r.	Szczęsne
52	A-4393	Kapliczka wraz z otoczeniem – czterema lipami	1762 r.	17.03.2006 r.	Trękus
53	A-4395	Kapliczka wraz z otoczeniem – dwiema lipami	Koniec XIX w.	17.03.2006 r.	Trękus
54	A-4396	Kapliczka z dzwonnicyką	Koniec XIX w.	17.03.2006 r.	Trękus
55	A-3342	Kapliczka z dzwonnicyką	1909 r.	26.03.1992 r.	Trękusek
56	A-3439	Zespół dworsko-parkowy (dwór)	Początek XX w.	29.01.1993 r.	Trękusek
57	A-3259	Zespół dworsko-parkowy (park)	A-3259	02.01.1992 r.	Trękusek

Materiał źródłowy: Program opieki nad zabytkami gminy Purda na lata 2022-2025, 2022.

Należy jednocześnie zaznaczyć, iż w rejestrze zabytków gminy Purda znajdują się obiekty nieistniejące, wymagające wykreślenia tj.:

Tab. 22 Wykaz nieistniejących zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego (wymagające wykreślenia)

LP	NR REJESTRU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	CHRONOLOGIA	DATA REJESTRU	LOKALIZACJA
1	A-4392	Kapliczka	XIX w.	17.03.2006 r.	Nowa Wieś
2	A-4285	Budynek gospodarczy w zespole młyna wodnego	XIX/XX w.	28.01.2004 r.	Pajtuny
3	A-121	Chałupa	1 poł. XIX w.	28.09.1953 r.	Purda
4	A-763	Wiatrak paltrak	--	22.03.1968 r.	Purda
5	A-950	Chałupa nr 25	--	08.06.1968 r.	Purda
6	A-1502	Chałupa nr 28	--	09.12.1983 r.	Purda

Materiał źródłowy: Program opieki nad zabytkami gminy Purda na lata 2022-2025, 2022.

Ponadto na terenie gminy Purda znajdują się zespoły obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych tj.⁵⁶:

- wyposażenie kościoła parafialnego p.w. Znalezienia Krzyża Świętego w Klebarku Wielkim (m.in. ołtarze, ambona, konfesjonały), wpisane decyzją Nr IZAR(OK) – 4000/10-3/07 z dnia 26 marca 2007 r. oraz witraże wpisane na mocy decyzji;
- wyposażenie i wystrój kościoła parafialnego p.w. św. Walentego i św. Rocha w Klewkach wpisane na podstawie decyzji Nr PSOZ-IZR.5330-6/92 z dnia 15 sierpnia 1992 r. (m.in. barokowe ołtarze z XVIII w., krucyfiks, barokowa ambona).

⁵⁶ Materiał źródłowy: Program opieki nad zabytkami gminy Purda na lata 2022 – 2025, 2022.

6.1.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Purda ujmowane są: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Burmistrza w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wśród obiektów wpisanych do ewidencji znajdują się m.in.: budynki mieszkalne, kapliczki, aleje, zabytkowe cmentarze, parki.

Łącznie na terenie Gminy zidentyfikowano ponad 200 obiektów lub obszarów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków, co świadczy o stosunkowo dużych zasobach zachowanych dóbr kultury materialnej⁵⁷.

6.1.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach regionu. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska archeologiczne są jednym z najbardziej narażonych elementów środowiska, dla których zagrożenie stanowi wszelka działalność człowieka naruszająca powierzchnię ziemi.

Łącznie na terenie gminy Purda zidentyfikowano ponad 200 stanowisk archeologicznych. Zostały one ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Żadne z tych stanowisk nie jest objęte wpisem do rejestru zabytków archeologicznych województwa warmińsko-mazurskiego.

6.1.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia zasób dziedzictwa kulturowego może doprowadzić szereg przyczyn wewnętrznych, zewnętrznych i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:

- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- nadmierna intensywność użytkowania lub wadliwa gospodarka;
- kradzież, zaginięcie lub nielegalny wywóz;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane);
- niewłaściwa eksploatacja (użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Najważniejsze są:

- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.

Przyczyny ogólne, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych to m.in.:

- działanie czasu;

⁵⁷ Materiał źródłowy: Program opieki nad zabytkami gminy Purda na lata 2022 – 2025, 2022.

- klęski losowe, jak np. wichury, trąby powietrzne, powodzie itp.;
- zmiany kierunków artystycznych;
- warunki atmosferyczne;
- działanie biologiczne;
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwe dla zabytku.

6.2. INSTYTUCJE KULTURY

GINNY OŚRODEK KULTURY W PURDZIE

Gminny Ośrodek Kultury w Purdzie stanowi ośrodek w którym organizowane są liczne wydarzenia, konkursy oraz zajęcia o różnej tematyce. Odbývają się tutaj bowiem warsztaty kulinarne, mające na celu popularyzację regionalnych tradycji oraz integrację lokalnych środowisk. Warto nadmienić, iż GOK organizuje wyjazdy wakacyjne dla dzieci i młodzieży. W październiku i listopadzie 2022 r. przygotowano również projekt pn. „Wzmocnienie aktywności społeczności lokalnych na terenie gminy Purda”⁵⁸.

GINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

Na terenie Gminy w Purdzie od 1949 roku funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna. Jej siedziba od 2012 roku znajduje się w budynku przy Gimnazjum.

Całkowity księgozbiór biblioteki w 2022 r. wyniósł ok. 14,8 tys. wolumenów, z której wypożyczono łącznie 7 586 książek, natomiast z samej biblioteki korzystało 402 czytelników⁵⁹. Do głównych zadań Gminnej Biblioteki Publicznej należy:

- gromadzenie i opracowywanie materiałów bibliotecznych za szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu;
- udostępnianie materiałów bibliotecznych;
- prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej;
- popularyzacja książki i czytelnictwa;
- współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w rozwoju i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa.

Ponadto w bibliotece organizowane są liczne wydarzenia kulturalno-edukacyjne m.in.: konkurs plastyczny „Patriotyzm oczami dziecka” z okazji odzyskania przez Polskę niepodległości, akcje „Narodowe Czytanie”, spotkania autorskie itp. Dodatkowo w okresie letnim odbywały się tutaj liczne zajęcia, zabawy i konkursy wakacyjne⁶⁰.

ŚWIETLICE WIEJSKIE

Na terenie gminy Purda funkcjonuje obecnie 11 świetlic wiejskich. Zlokalizowane są one w miejscowościach: Butryny, Giławy, Klewki, Marcinkowo, Nowa Kaletka, Nowa Wieś, Patryki, Prejłowo, Purda, Zgniłocha i Przykop.⁶¹

W świetlicach organizowane są regularne spotkania, wydarzenia dla mieszkańców poszczególnych miejscowości, których celem jest m.in. integracja lokalnej społeczności i ich aktywizacja.

⁵⁸ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Purda za rok 2022, 2023.

⁵⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

⁶⁰ Materiał źródłowy: <http://www.purda.naszabiblioteka.com/>

⁶¹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.

6.3. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

WYDARZENIA KULTURALNE

W 2022 r. na terenie Gminy zorganizowano w sumie 58 imprez kulturalnych, w których uczestniczyło łącznie 4 360 osób. Szczegółową charakterystykę wydarzeń kulturalnych i liczbę uczestników przedstawiono w poniżej tabeli:

Tab. 23 Struktura wydarzeń kulturalnych w 2022 r.

RODZAJ WYDARZENIA KULTURALNEGO	LICZBA WYDARZEŃ [SZT.]	LICZBA UCZESTNIKÓW [OS.]
Festiwale i przeglądy artystyczne	1	100
Koncerty	5	2 000
Imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	3	200
Konkursy	3	200
Interdyscyplinarne	1	40
Pokazy teatralne	4	320
Warsztaty	31	400
Wystawy	1	100
Pozostałe	9	1 000
OGÓŁEM	58	4 360

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Należy zaznaczyć, że na terenie Gminy organizowane są cotygodniowe zajęcia artystyczne i animacyjne. Odbývają się bowiem zajęcia taneczne, ceramiczne, taneczne i wokalne dla różnych grup wiekowych. W okresie świąt Bożego Narodzenia w grudniu odbywają się cyklicznie kiermasze świąteczne, w trakcie którego wystawiane są m.in. choinki, bombki, domowe dania, książki o tematyce regionalnej itp. Kiermasze organizowane są również w okresie wielkanocnym.

6.4. WNIOSKI

- ! Znaczące zachowanie stanu dziedzictwa kulturowego (duża liczba obiektów lub obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków).
- ! Zły stan techniczny niektórych obiektów ujętych w ewidencji zabytków, powodujący stopniowe niszczenie obiektów tradycyjnej zabudowy.
- ! Obecność instytucji kultury na terenie Gminy.
- ! Licznie organizowane wydarzenia i imprezy kulturalne dla różnych grup wiekowych, realizowane w ramach promowania i upowszechniania historii oraz integracji lokalnej społeczności.

7 SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

Do obiektów zaplecza sportowo-rekreacyjnego w Gminie zalicza się⁶²:

- stadion leśny w Purdzie;
- hala sportowa w Marcinkowie;
- boiska piłkarskie w miejscowościach: Giławy, Kaborno, Klebark Mały, Klebark Wielki, Klewki, Patryki, Prejłowo, Stary Olsztyn, Szczęsne, Trękus, Trękusek, Zgniłocha, Stara Kaletka;
- wielofunkcyjne boiska w miejscowościach: Nowa Wieś, Klebark Wielki i Purda;
- boiska do piłki siatkowej w miejscowościach: Klebark Mały, Klebark Wielki, Klewki, Prejłowo, Stary Olsztyn, Szczęsne, Trękus, Zgniłocha;
- boisko do koszykówki w miejscowości Szczęsny;
- boiska wiejskie w miejscowościach: Nowa Kaletka, Nowa Wieś, Purdka;
- otwarte strefy aktywności (siłownie zewnętrzne) w miejscowościach: Klebark Wielki, Klewki, Patryki, Prejłowo, Przykop, Purda, Trękusek, Zgniłocha, Trękus, Kaborno, Butryny, Giławy, Nowa Wieś, Klebark Mały;
- place zabaw.

Gminna baza sportowo-rekreacyjna służy rozwojowi aktywności fizycznej, ruchowej i psychicznej, nauki współpracy i współzawodnictwa mieszkańców, którzy mogą korzystać z infrastruktury sportowej w sposób indywidualny lub zorganizowany. Wartym podkreślenia jest także rola placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jako czynników korzystnych dla najmłodszych mieszkańców oraz całych rodzin.

W 2022 r. na terenie gminy Purda funkcjonowały 3 kluby sportowe, w których ćwiczyły łącznie 83 osoby (58 chłopców i 25 dziewcząt). Ponadto w ramach działalności klubów funkcjonują 2 sekcje sportowe (piłka nożna i rugby), gdzie pracuje w sumie 5 trenerów.⁶³

7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE

Wśród walorów przyrodniczych na terenie gminy Purda wyróżnia się:

- walory wód powierzchniowych:
 - liczne jeziora polodowcowe, w tym Jez. Sasek Kośno wykazujące potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (szlaki turystyki wodnej w niektórych fragmentach, z możliwością realizacji szlaków turystyki pieszo-rowerowych, a także wędkarstwo) oraz turystyki wypoczynkowej (urządzone miejsca rekreacji i wypoczynku);
- ogólnie dobry stan środowiska przyrodniczego, w tym sprzyjające warunki bioklimatyczne, właściwy stan powietrza atmosferycznego (poza okresowo występującą niską emisją), a także leśny charakter Gminy, wpływający pozytywnie na potencjał w zakresie turystyki wypoczynkowej (agroturystyka) i kwalifikowanej (krajoznawczej, pieszo-rowerowej);
- unikatowe zbiorowiska roślinne, w szczególności przestrzenie leśne Purdzko-Ramuckie o zróżnicowanym drzewostanie, sprzyjające pobytowi ludzi, osobliwości flory i fauny (wartościowe torfowiska, mokradła, bogactwo ssaków leśnych i ptactwa), sprzyjające potencjalnemu rozwojowi turystyki kwalifikowanej (przyrodniczej, pieszo-rowerowej);

⁶² Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.

⁶³ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r. oraz Urząd Gminy w Purdzie.

- zwarte zbiorowiska leśne i otwarte przestrzenie łąkowo-pastwiskowe, z bogactwem zwierząt łownych, wykazujące potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (łowiectwo).

Warto zaznaczyć, iż gminę Purda cechuje niewielka gęstość zaludnienia, co jest niewątpliwym atutem dla osób szukających wyciszenia i spokoju.

7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE

Na terenie gminy Purda do walorów antropogenicznych zalicza się przede wszystkim liczne obiekty i obszary zabytkowe, w tym zespoły kościelne, cmentarze, liczne kapliczki, parki dworskie. Do walorów antropogenicznych uznać można także działalność gminnych ośrodków kultury, w tym poprzez organizację licznych wydarzeń i imprez integrujących mieszkańców i turystów.

Warto nadmienić, iż we wsi Bałdy przebiega tzw. trakt biskupi, stanowiący historyczną drogę, przez którą podążali przez Warmię nowo wybrani biskupi warmińscy. Obecnie trakt współtworzą stare pomnikowe drzewa lipowe, tablice informacyjne, a także pamiątkowe głazy, poświęcone konkretnemu biskupowi warmińskiemu. Ścieżka nosi nazwę Wrót Warmii, a jej łączna długość wynosi ok. 1200 m.

W związku z czym każdego roku w okresie letnim organizowany jest w Bałdach Warmiński Kiermasz Tradycji, Dialogu i Zabawy, którego elementem jest inscenizacja wjazdu biskupa na obszar Warmii⁶⁴.

Ponadto za atrakcje turystyczne uznać można szlaki pieszo-rowerowe przebiegające przez teren Gminy, w tym o randze międzynarodowej (opis szlaków opisano szerzej w podrozdziale 2.3.3.).

7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI

Gminną bazę noclegową tworzą wszelkie obiekty i urządzenia umożliwiające nocleg poza miejscem zamieszkania, do których należą m.in. hotel, miejsca noclegowe w zajazdach gastronomicznych, miejsca noclegowe prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz kamping i pole namiotowe.

Gminną bazę żywieniową stanowią wszelkie obiekty gastronomiczne służące zaspokojeniu potrzeb żywnościowych turystów, takie jak restauracje, kawiarnie, bary, punkty gastronomiczne. Do grupy tej zalicza się również zakłady zaopatrujące odwiedzających w artykuły żywnościowe.

Warto nadmienić, iż baza noclegowa w Gminie jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Funkcjonują tutaj bowiem pensjonaty oraz ośrodki wczasowe. Ponadto znajdują się tutaj domki letniskowe, kemping oraz kwatery agroturystyczne.⁶⁵ Warto nadmienić, iż w 2022 r. udzielono nocleg 613 turystom zagranicznym (głównie z Niemiec i Litwy)⁶⁶.

Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg i szlaków komunikacyjnych. Poziom rozwinięcia bazy komunikacyjnej stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się po obszarze Gminy przez potencjalnych turystów.

Do bazy komunikacyjnej gminy Purda w szczególności zalicza się:

- sieć dróg publicznych, w tym drogę ekspresową S16, drogi krajowe nr 53 i 58, drogę wojewódzką nr 598, drogi powiatowe oraz gminne;
- linie kolejową nr 219 wraz ze stacjami kolejowymi w Klewkach i Marcinkowie;
- przystanki autobusowe.

Do bazy towarzyszącej zalicza się wszelkiego rodzaju urządzenia sportowo-rekreacyjne obszaru turystycznego, które pozwalają turystom na uprawianie różnych form rekreacji. Infrastrukturę

⁶⁴ Materiał źródłowy: <https://visiton.pl/>

⁶⁵ Materiał źródłowy: <https://e-turysta.pl/>

⁶⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS.

sportowo-rekreacyjną opisano we wcześniejszej części (rozdz. 7.1.). Ponadto w zakres bazy towarzyszącej wchodzi cała gminna infrastruktura techniczna (wodociągi, sieć energetyczna) oraz społeczna (przychodnie, apteka, biblioteka, poczta).

W odniesieniu do gminy Purda należy podkreślić, iż infrastruktura towarzysząca turystyki jest niewystarczająco rozwinięta, a zatem wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz antropogeniczne Gminy nie są w pełni wykorzystane. W ramach podniesienia atrakcyjności turystycznej Gminy należałoby m.in. stworzyć kompleksową ofertę inwestycyjną dla rozwoju turystyki a także zwiększyć nakłady finansowe na inwestycje infrastrukturalne.

Warto nadmienić, iż gmina Purda posiada przewodnik turystyczny, w którym znaleźć można informacje o atrakcjach, historii czy kuchni wraz z mapą⁶⁷.

Atrakcje turystyczne stanowią wszelkiego rodzaju obiekty będące przedmiotem zainteresowania turystycznego i wpływające na natężenie ruchu turystycznego. Do gminnych atrakcji turystycznych zaliczyć zatem można wszystkie wyżej wymienione formy i obiekty pod warunkiem, że są one związane z Gminą (np. z kulturą mieszkańców), na ich temat dostępne są informacje turystyczne (np. w postaci ulotek, informacji internetowej, oznaczenia kartograficznego) oraz w sposób realny wpływają na wzrost ruchu turystycznego.

7.3. WNIOSKI

- ! Liczne obiekty sportowo-rekreacyjne (stadion leśny, hala sportowa, boiska piłkarskie oraz do piłki siatkowej w wielu miejscowościach, siłownie zewnętrzne, place zabaw).
- ! Funkcjonujące na terenie Gminy kluby sportowe.
- ! Sprzyjające walory przyrodnicze, wykazujące potencjał do rozwoju funkcji sportowo-rekreacyjnej.
- ! Obecność walorów antropogenicznych, w tym kulturowych (stosunkowo duża liczba obiektów i obszarów zabytkowych).
- ! Mało rozbudowane oferty turystycznej poza okresem wakacyjnym.
- ! Rozbudowa baza noclegowa (ośrodki wczasowe, pensjonat, kemping, domki letniskowe, agroturystyka).
- ! Mało rozwinięta baza materialna turystyki.
- ! Niski udział wydatków na rozwój turystyki.

⁶⁷ Materiał źródłowy: <https://www.powiat-olsztynski.pl/>

8 PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

8.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadza nowe przepisy dotyczące hierarchii dokumentów planistycznych w gminach w Polsce. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zastąpione zostaną przez plany ogólne gmin (które stanowić będą, w odróżnieniu od studiów, akty prawa miejscowego) oraz przez strategie rozwoju (zwłaszcza w zakresie ustaleń dotyczących polityki rozwoju). Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin zachowują ważność do końca 2025 r. lub do uchwalenia planu ogólnego gminy.

W chwili obecnej obowiązującym, nadrzędnym dokumentem planistycznym pozostaje nadal studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Purda, przyjęte Uchwałą Nr XXXVIII/282/2021 Rady Gminy Purda z dnia 28 grudnia 2021 r. Dokument zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu polityki przestrzennej. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, stanowi natomiast wiążącą wytyczną (podstawę) do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium, co do zasady definiuje kierunki polityki przestrzennej w zakresie:

- kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów;
- kierunków i wskaźników związanych z zagospodarowaniem oraz użytkowaniem terenu;
- obszarów i zasad ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego;
- obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- kierunków rozwoju systemów komunikacji;
- kierunków modernizacji i rozbudowy sieci infrastruktury technicznej;
- zasobów komunalnych;
- obszarów, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym;
- obszarów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży określonej na podstawie przepisów odrębnych oraz obszarów przestrzeni publicznej;
- kierunków i zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- obiektów lub obszarów, dla których wyznacza się filar ochronny;
- obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i osuwania się mas ziemnych;
- obszarów pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej;
- obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji;
- granic terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

8.1.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Głównym narzędziem w kształtowaniu ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Uregulowane zasady zagospodarowania przestrzennego posiadają niektóre fragmenty miejscowości, które obejmują obszar 430,8 ha, co stanowi 1,4% całkowitej powierzchni Gminy⁶⁸.

Na terenie Gminy obowiązują aktualnie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, przyjęte lub zmienione następującymi uchwałami:

- Uchwała Nr XXIII/104/97 Rady Gminy Purda z dnia 17 lipca 1997 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Purda w miejscowości Ostrzeszewo polegająca na wprowadzeniu zabudowy mieszkalno-usługowej;
- Uchwała Nr XI/73/99 z dnia 17 czerwca 1999 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy letniskowej w Groszkowie gmina Purda;
- Uchwała Nr XV/114/2000 Rady Gminy Purda z dnia 24 lutego 2000 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Purda dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Patryki - działka nr 245 i część działki nr 213/5;
- Uchwała Nr XXIX/269/01 Rady Gminy Purda z dnia 7 listopada 2001 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Purda w obrębie Klebark Mały;
- Uchwała Nr XXXII/289/02 Rady Gminy Purda z dnia 28 lutego 2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Purda w obrębie geodezyjnym Klewki - dz. Nr 6/134;
- Uchwała Nr XXXIII/295/02 Rady Gminy Purda z 18 kwietnia 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej Purda Południe w obrębie Purda gm. Purda;
- Uchwała Nr II/20/02 Rady Gminy Purda z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Purda dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Zgniłocha - działka nr 15/8;
- Uchwała Nr IV/27/03 Rady Gminy Purda z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Purda dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Patryki - działki nr 237/1, 242/4, 242/5 i część działki nr 239;
- Uchwała Nr VI/49/03 Rady Gminy Purda z dnia 30 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej - Purda Północ w obrębie Purda gmina Purda;
- Uchwała Nr VI/51/03 Rady Gminy Purda z dnia 30 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w gminie Purda w obrębie ewidencyjnym Przykop- działki nr 35/1 i 35/2;
- Uchwała Nr VI/52/03 Rady Gminy Purda z dnia 30 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Purda dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Nerwik - część działki o nr 109/5;
- Uchwała Nr VI/53/03 Rady Gminy Purda z dnia 30 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w gminie Purda w obrębie ewidencyjnym Przykop - działka nr 93/2;
- Uchwała Nr VI/63/03 Rady Gminy Purda z dnia 28 sierpnia 2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda w obrębie Ostrzeszewo z przeznaczeniem pod zabudowę mieszkalną jednorodziną;
- Uchwała Nr VII/64/03 Rady Gminy Purda z dnia 28 sierpnia 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w gminie Purda

⁶⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

w obrębie ewidencyjnym Klebark Wielki- działki nr 351/3, 358/1, 371, 373/1, 86/15, 86/16, 86/17, 86/18 i 86/19;

- Uchwała nr VIII/74/03 Rady Gminy Purda z dnia 30 października 2003r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Trękusek;
- Uchwała Nr VIII/73/03 Rady Gminy Purda z dnia 30 października 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w gminie Purda w obrębie ewidencyjnym Groszkowo-działki nr 3/11, 61/19;
- Uchwała Nr XXXII/195/06 Rady Gminy Purda z dnia 24 sierpnia 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej położonych w obrębie Nowa Wieś w gminie Purda;
- Uchwała Nr XXXII/196/06 Rady Gminy Purda z dnia 24 sierpnia 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w obrębie geodezyjnym Klewki, gmina Purda;
- Uchwała Nr XXXIV/207/06 Rady Gminy Purda z dnia 26 października 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej położonych w obrębie Purda w gminie Purda;
- Uchwała Nr VII/25/07 Rady Gminy Purda z dnia 27 kwietnia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej położonych w obrębie Gąsiorowo w Gminie Purda;
- Uchwała Nr VII/26/07 Rady Gminy Purda z dnia 27 kwietnia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej położonych w obrębie Trękus w Gminie Purda;
- Uchwała Nr IX/42/07 Rady Gminy Purda z dnia 29 czerwca 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Ostrzeszewo;
- Uchwała Nr IX/43/07 Rady Gminy Purda z dnia 29 czerwca 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Purda dla terenu położonego w obrębie Klebark Wielki z przeznaczeniem pod funkcję mieszkalno-usługową;
- Uchwała Nr X/50/07 Rady Gminy Purda z dnia 31 sierpnia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Purda w obrębie Purda część działki 3117/10;
- Uchwała Nr XX/114/08 Rady Gminy Purda z dnia 12 września 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Purda w obrębie geodezyjnym Marcinkowo "Pod lasem";
- Uchwała Nr XXIV/136/08 Rady Gminy Purda z dnia 30 grudnia 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów w obrębie Klebark Mały gmina Purda;
- Uchwała Nr XXIX/155/09 Rady Gminy Purda z dnia 29 maja 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki nr 3214/7 pod usługi turystyczne w obrębie Purdka Gmina Purda;
- Uchwała Nr XXXVII/202/10 Rady Gminy Purda z dnia 29 stycznia 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w obrębie geodezyjnym Klewki, gmina Purda;
- Uchwała Nr XLII/249/10 Rady Gminy Purda z dnia 29 października 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Trękusek;

- Uchwała Nr XLV/269/10 Rady Gminy Purda z dnia 25 czerwca 2010 r. sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Purda dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Purda - działki o nr geodezyjnych: 478/14 i 478/26;
- Uchwała Nr IX/47/11 Rady Gminy Purda z dnia 27 maja 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Marcinkowo;
- Uchwała Nr X/54/11 Rady Gminy Purda z dnia 30 czerwca 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Purda nad jeziorem Serwent;
- Uchwała Nr XVII/114/12 Rady Gminy Purda z dnia 28 lutego 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Purda - działki o nr geodezyjnych: 478/28, 478/29, 478/30 i 478/31;
- Uchwała Nr XXVII/193/12 Rady Gminy Purda z dnia 28 grudnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Silice – działka o nr geodezyjnym 98/3;
- Uchwała Nr XXVIII/204/13 Rady Gminy Purda z dnia 22 lutego 2013 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Szczęsne;
- Uchwała Nr XXXIII/229/13 Rady Gminy Purda z dnia 20 września 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Butryny - działka o nr geodezyjnym 167/2;
- Uchwała Nr XLII/284/14 Rady Gminy Purda z dnia 26 września 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla dwutorowej linii elektroenergetycznej nn 400 kV Ostrołęka – Olsztyn Mątki na terenie Gminy Purda;
- Uchwała Nr XLIII/290/14 Rady Gminy Purda z dnia 7 listopada 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Purda dla terenów położonych w obrębach geodezyjnych Zgniłocha i Nowa Kaletka nad jeziorem Gim;
- Uchwała Nr XXVI/190/2017 Rady Gminy Purda z dnia 24 marca 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Klewki – działki oznaczone nr geodezyjnymi: 27/2, 27/4, 27/5, 27/6, 27/8, 27/9, 27/11, 27/12, 27/13 oraz części działek nr 15/4, 25 i nr 39/2;
- Uchwała Nr XXIX/219/2017 Rady Gminy Purda z dnia 29 czerwca 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Szczęsne;
- Uchwała Nr VII/49/2019 Rady Gminy Purda z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębach geodezyjnych Zgniłocha i Nowa Kaletka nad jeziorem Gim;
- Uchwała Nr XXXV/258/2021 Rady Gminy Purda z dnia 3 września 2021 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Purda dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Wyrandy;
- Uchwała Nr XL/311/2022 Rady Gminy Purda z dnia 31 marca 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Purda - Kamyki południe;
- Uchwała Nr XLI/324/2022 Rady Gminy Purda z dnia 31 maja 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Klebark Mały;

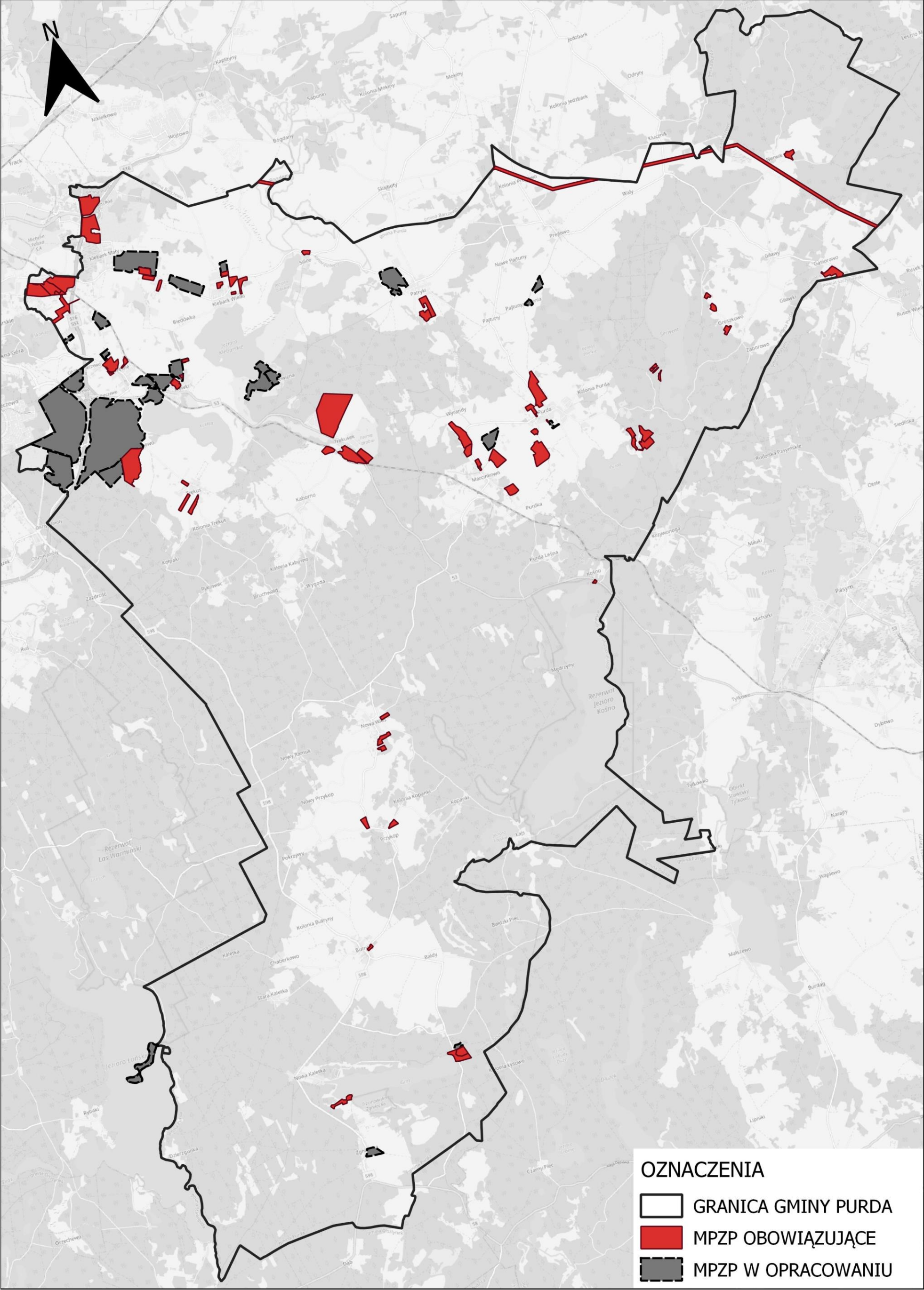
- Uchwała Nr XLIV/345/2022 Rady Gminy Purda z dnia 30 września 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda obejmującego teren inwestycyjny w obrębie geodezyjnym Linowo;
- Uchwała Nr L/385/2023 Rady Gminy Purda z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki numer 20/4, położonej w obrębie Trękusek, gmina Purda;
- Uchwała Nr LIV/407/2023 Rady Gminy Purda z dnia 23 maja 2023 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu z przeznaczeniem pod budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne w Purdzie;
- Uchwała Nr LV/424/2023 Rady Gminy w Purdzie z dnia 26 czerwca 2023 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Purda dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Klebark Mały;
- Uchwała Nr LIX/466/2023 Rady Gminy w Purdzie z dnia 17 listopada 2023 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębów Szczęsne i Ostrzeszewo, gmina Purda.

Na rysunku trzeba by było ją zrobić na czerwono

Link do obszaru bo jeszcze jest nie wrzucony plan na GIAP

https://mapa.inspire-hub.pl/#/gmina_purda/mpzp/LIX%2F466%2F2023

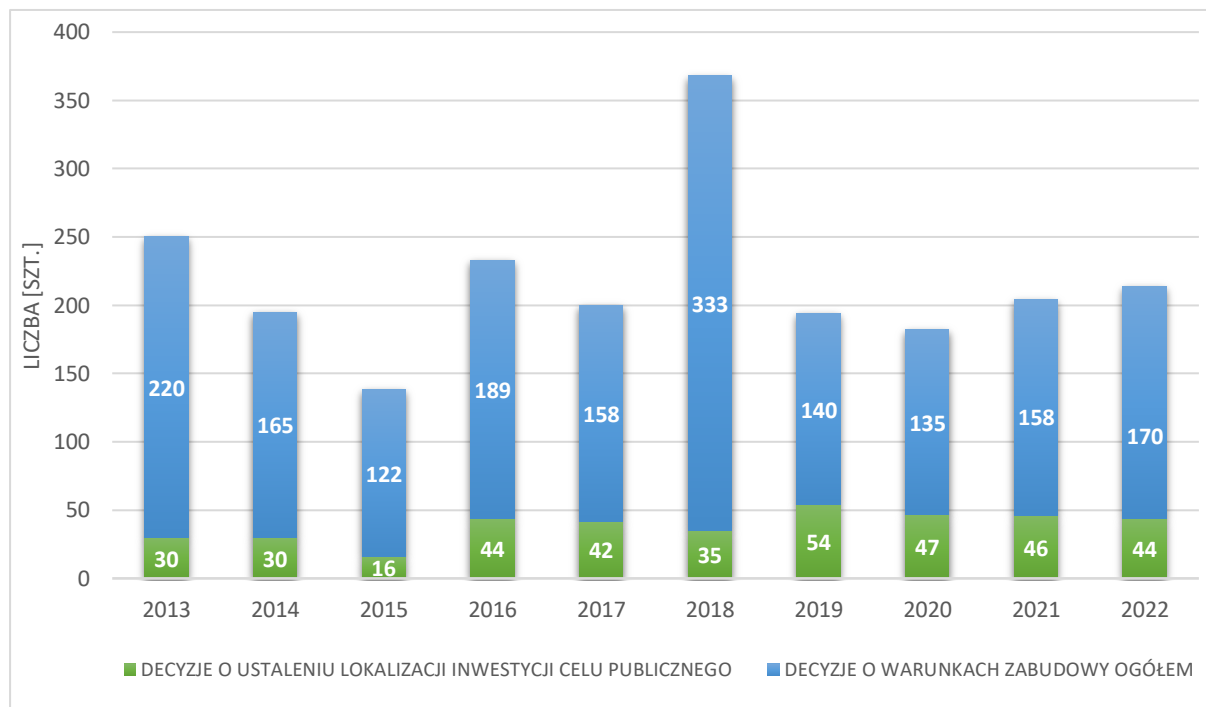
ŁK – ta ostatnia Uchwała Nr LIX/466/2023 dopisana, skoryguj proszę rysunek, a potem zdejmij kolor i te notatki



Ryc. 34 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego ze wskazaniem aktualności na terenie Gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie https://mapa.inspire-hub.pl/#/gmina_purda/mpzp.

8.1.3. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

W obszarach nieobjętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego realizacja inwestycji możliwa jest po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dynamika liczby wydawanych decyzji na przestrzeni lat przedstawia się następująco:



Ryc. 35 Wydane w Gminie decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w latach 2013-2022
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Średnio w analizowanych latach wydawanych było ok. 218 decyzji/rok, z czego ok. 179 decyzji wz/rok i 39 decyzji icp/rok. W odniesieniu do decyzji ustalenia warunków zabudowy na przestrzeni omawianego okresu, średnio 141 decyzjo/rok dotyczyły zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, 1 decyzja rocznie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, dla inwestycji usługowych było to średnio 8 decyzji rocznie, zaś dla innej zabudowy średnio 29 decyzji rocznie.

8.2. STRUKTURA OSADNICZA

W skład Gminy wchodzi w sumie kilkadziesiąt miejscowości spośród których wyodrębniono najważniejsze ośrodki funkcjonalne tj.: Purda, Klewki i Butryny.

Purda stanowi centrum administracyjne i osadnicze z relatywnie rozbudowaną ofertą usług dla mieszkańców. W obrębie wsi skupiają się funkcje edukacyjne, kulturowe, handlowo-gospodarcze oraz mieszkaniowe i rolnicze. Ponadto świadczone są usługi medyczne i ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym.

Klewki stanowią centrum funkcjonalne w obrębie którego następuje szeroko rozumiane zaspokajanie potrzeb życiowych. Miejscowość ta stanowi główną strefę rozwoju zainwestowania mieszkaniowego i usług oraz stref aktywności gospodarczej. Związane jest to przede wszystkim z dogodnym położeniem komunikacyjnym, zwłaszcza obecnością drogi krajowej nr 53 i bliskością ważnego węzła drogowego, a także usytuowaniem w strefie podmiejskiej Olszyna. Istotne są również

planowane przedsięwzięcia z zakresu rozwoju infrastruktury sportowej, kulturowej (Gminny Ośrodek Kultury) oraz oświatowej.

Miejscowość Butryny stanowi centrum turystyczne i osadnicze Gminy, gdzie zamieszkuje tradycyjna ludność mazurska. Teren wsi znajduje się na enklawie rolnej, otoczonej w każdym kierunku przez zwarte kompleksy leśne. Znajduje się tutaj park rozrywki z karczmą, campingiem i polem biwakowym, natomiast planowane jest rozszerzenie działalności w ramach rozbudowy o domki rekreacyjne i strefy zabaw dla najmłodszych. Istotne z punktu widzenia rozwoju turystyki i strefy osadniczej na terenie Butryn jest również m.in. obecność ośrodka zdrowia oraz dogodne połączenie komunikacyjne poprzez przebiegającą drogę wojewódzką nr 598.

Najważniejsze ośrodki wspomagające centra funkcjonalne to Marcinkowo oraz Patryki, z uwagi na planowany rozwój zabudowy mieszkaniowej na tych terenach. W miejscowościach nastąpi wówczas wzrost gęstości zaludnienia, a tym samym zwiększenie popytu na usługi i presja na rozbudowę infrastruktury.

Pozostałe miejscowości pełnią głównie funkcje rolnicze i mieszkalne oraz odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia i często rozproszoną zabudową.

8.3. REWITALIZACJA

Według ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rada Gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Ponadto w drodze uchwały Gminy sporządzany jest Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji. Na podstawie art. 15.1. pkt. 2 w/w Ustawy, Gminny program rewitalizacji powinien zawierać opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Gmina Purda aktualnie nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji, jednakże sugerowane jest podjęcie działań mających na celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego.

8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią formę współpracy, w ramach której partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw będą wspólnie przeprowadzać projekty finansowane z Funduszy Europejskich.

Obszar gminy Purda położony jest w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Olsztyna (MOF Olsztyna), którego granice pokrywają się z obszarem objętym Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Opracowana Strategia ZIT, będąca częścią Strategii MOF Olsztyna ma przyczynić się do realizacji wizji w niej zawartej – *Miejski Obszar Funkcjonalny Olsztyna jako zintegrowany*

i konkurencyjny krajowy ośrodek wzrostu gospodarczego opartego o wielopoziomą współpracę, budujący tożsamość lokalną.

Poprzez Strategię ZIT realizowane mają być trzy cele strategiczne będące pochodną celów strategicznych Strategii MOF Olsztyna:

- 1) Podniesienie jakości komunikacji zbiorowej i transportu drogowego.
- 2) Uporządkowanie przestrzeni publicznych dla podniesienia bezpieczeństwa, ładu przestrzennego i konkurencyjności.
- 3) Wzrost jakości usług publicznych.

W Gminie Purda w ramach pierwszego celu strategicznego ZIT zostały zrealizowane:

- droga powiatowa 1464N od miejscowości Klebark Wielki przez miejscowość Klebark Mały (wraz z budową tzw. Obwodnicy Klebarka Małego) do DK16 – węzeł Wschód (1P);
- droga powiatowa 1463N od skrzyżowania z DK53 do miejscowości Klebark Wielki (9P).

Działania w ramach formuły ZIT mają opierać się przede wszystkim na poprawie mobilności na całym obszarze MOF Olsztyn, co ma skutkować m.in.:⁶⁹

- ułatwionym poruszaniem się po całym obszarze funkcjonalnym poprzez, stworzenie zintegrowanego i spójnego układu komunikacyjnego, dzięki rozbudowie systemu komunikacji publicznej i dróg rowerowych;
- zwiększeniem konkurencyjności MOF Olsztyna, dzięki łatwiejszemu dostępowi do usług oferowanych przez miasto-rdzeń;
- zapobieganiem wykluczeniu społecznemu w szczególności mieszkańców obszarów peryferyjnych, w tym Gminy Purda;
- spadkiem bezrobocia i wzrostem aktywizacji społeczno-zawodowej w obszarze funkcjonalnym;
- wzrostem poziomu zdrowia u osób młodszych – stanowiących kapitał społeczny MOF Olsztyna, jak i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Główną formą współpracy miasta wojewódzkiego Olsztyna z okolicznymi jednostkami samorządów terytorialnych w ramach ZIT są działania przede wszystkim w zakresie organizacji komunikacji miejskiej na ich terenach oraz w zakresie gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami.

Aktualnie (stan na luty 2024 r.) trwają prace nad uchwaleniem Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna 2030+ - Nowe Wyzwania.

8.5. OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU PONAREGIONALNYM

W obowiązującym Planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego (2018 r.) zostały określone obszary funkcjonalne województwa, które stanowią narzędzie wspomagające do sformułowania polityki przestrzennej województwa. W Planie określono osiem obszarów funkcjonalnych, w tym cztery o znaczeniu ponadregionalnym oraz cztery o znaczeniu regionalnym.

Do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym należą:

- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Olsztyna;
- Obszar Funkcjonalny Żuławy;
- Przygraniczny Obszar Funkcjonalny;
- Obszar Funkcjonalny Wielkich Jezior Mazurskich.

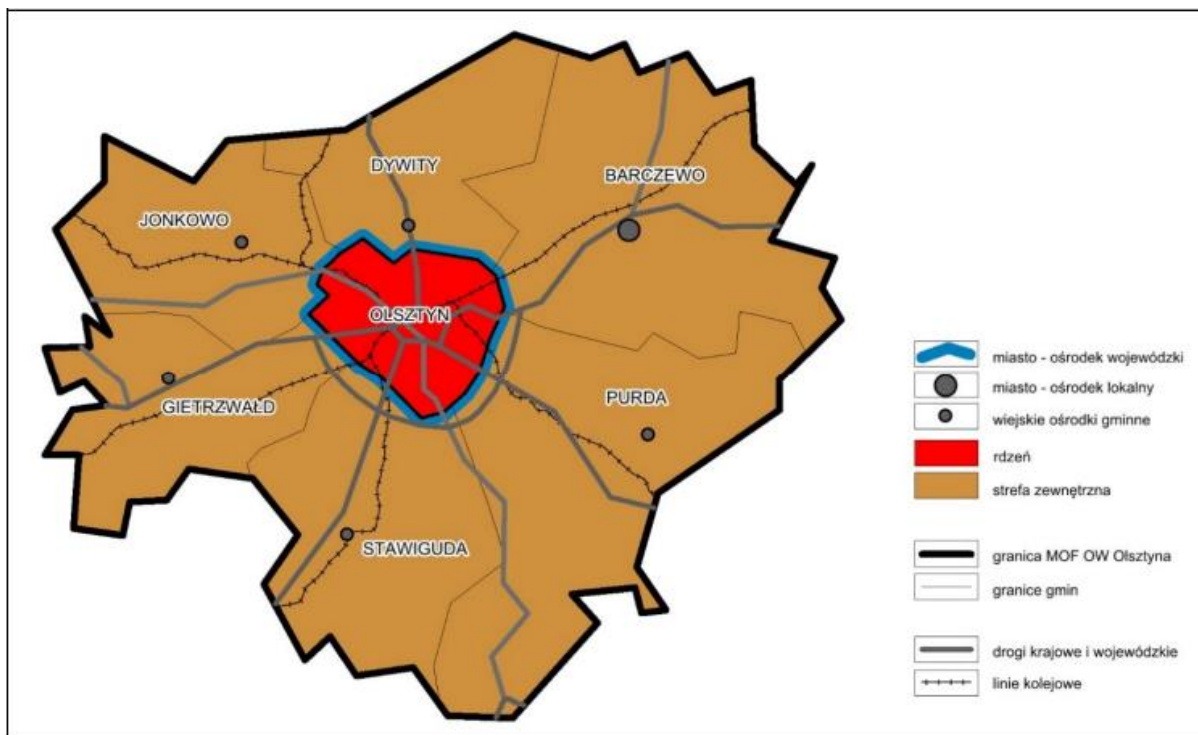
Jednocześnie w znaczeniu regionalnym wyznaczono:

- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Regionalnego Elbląga;

⁶⁹ Strategia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna, 2016.

- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Ełku;
- Przybrzeżny Obszar Funkcjonalny;
- Obszar Funkcjonalny Ostródzko-Iławski.

Obszar gminy Purda położony jest w granicach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Olsztyna (MOF OW Olsztyna) w strefie zewnętrznej. Tereny MOF OW Olsztyna są zbieżne z zasięgiem terytorialnym Obszaru Strategicznej Interwencji „Aglomeracji Olsztyna”, którą wyznacza *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025*. Natomiast w *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020* kierowane są dla danego obszaru Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.



Ryc. 36 Zasięg Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna

Materiał źródłowy: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego (2018).

Gminom wchodzącym w skład MOF Olsztyna, w tym także gminie Purda, w realizacji działań ukierunkowanych na rozwiązywanie ponadlokalnych problemów i budowę potencjału społeczno-gospodarczego obszaru ma pomóc *Strategia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna*. Określono w niej wizję, zgodnie z którą MOF Olsztyn ma stać się zintegrowanym i konkurencyjnym krajowym ośrodkiem wzrostu gospodarczego opartym o wielopoziomą współpracę. Priorytetowym celem Strategii jest wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności MOF Olsztyna poprzez: ochronę i efektywne gospodarowanie zasobami przestrzeni, uporządkowanie przestrzeni publicznych, zwiększenie efektywności energetycznej, podniesienie konkurencyjności i innowacyjności, wzrost jakości usług publicznych, podniesienie jakości komunikacji zbiorowej i transportu drogowego oraz budowę tożsamości miejskiego obszaru funkcjonalnego⁷⁰.

⁷⁰ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego, 2018.

8.6. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na terenie gminy Purda planuje się realizację inwestycji celu publicznego w zakresie⁷¹:

- Infrastruktury drogowej:
 - podniesienie rangi drogi krajowej nr 58 (z poziomu klasy G na klasę GP);
- Infrastruktury technicznej:
 - modernizacja linii 110 kV Olsztyn1 – Korpele;
 - budowa gazociągów wysokiego ciśnienia relacji Bartąg – Grądek – Wadąg (obwodnica Olsztyna);
 - budowa, przebudowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej;
- Ochrony środowiska:
 - kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego Strugi Zgniłocha w km 3+143 - 6+640 w m. Zgniłocha;
 - odtworzenie – kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta rzeki Wardęga w km 0+000 – 11+160;
 - rozbudowa Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK).

Na terenie Gminy planowany jest również nowy odcinek drogi krajowej nr 53, którego wariant przebiegu został ustalony w lutym 2024 roku⁷². Jednocześnie zaznacza się, iż południowy odcinek obwodnicy Olsztyna w ciągu drogi krajowej nr 16 został oddany do ruchu od lipca 2019 roku, po realizacji dwóch etapów i przebiega przez gminy Olsztyn, Barczewo, Gietrzwałd, Purda i Stawiguda⁷³. W granicach gminy Purda zlokalizowany jest jeden z jej węzłów tj. węzeł Pieczewo.

Powiat olsztyński posiada obowiązującą Strategię rozwoju powiatu olsztyńskiego na lata 2016-2025, jednakże nie określa ona obszarów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego, a zatem nie zostały one wskazane dla terenu gminy Purda.

8.7. WNIOSKI

- ! Obecność obiektów i obszarów wymagających poprawy estetyki zainwestowania.
- ! Niski stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (ok. 1,4%) – oparcie większości inwestycji budowlanych, publicznych i prywatnych, na doraźnych decyzjach administracyjnych wz/icp.
- ! Zwarta struktura przestrzenna zabudowy znacznej części miejscowości, w tym miejscowości Purda.
- ! Zachowany układ historyczny wraz z zabudową o wartościach kulturowych w niektórych miejscowościach.

⁷¹ W Planie wymieniono również inwestycje z zakresu budowy obwodnicy Olsztyna w ciągu drogi krajowej nr 16, przy czym przedsięwzięcie zostało już zrealizowane.

⁷² Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.f

⁷³ Materiał źródłowy: <https://www.archiwum.gddkia.gov.pl/pl/>

9 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

9.1. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

Zadania własne Gminy w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty w ramach porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpożarowej wskazane są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych.

Podmioty, które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Purda to Wójt, Policja, Ochotnicza Straż Pożarna i Straż Leśna. Na terenie Gminy, przy ul. Purda 96A znajduje się posterunek policji, natomiast najbliższa Komenda Powiatowa Policji ma swoją siedzibę w Olsztynie. Działania z zakresu bezpieczeństwa wspiera również Komisariat Policji w Barczewie.

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia sprawuje dwóch dzielnicowych oraz kierownik posterunku policji.⁷⁴

Zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego realizują tutaj jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, wyposażone są w podstawowy sprzęt ratownictwa przeciwpożarowego, w tym⁷⁵:

- OSP w Butrynach;
- OSP w Purdzie;
- OSP w Nowej Wsi;
- OSP w Klebarku Wielkim.

9.2. PRZESTĘPCZOŚĆ

Na terenie gminy Purda obserwuje się spadek przestępczości na przestrzeni ostatnich lat (zob. tabela poniżej). Biorąc pod uwagę charakter popełnianych przestępstw wynika, iż przeważają przestępstwa o charakterze kryminalnym oraz przeciwko mieniu.

Tab. 24 Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Purda w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
LICZBA PRZESTĘPSTW	177	150	128	126	134	138	131	131	130	119

Materiał źródłowy: www.polskawliczbach.pl/

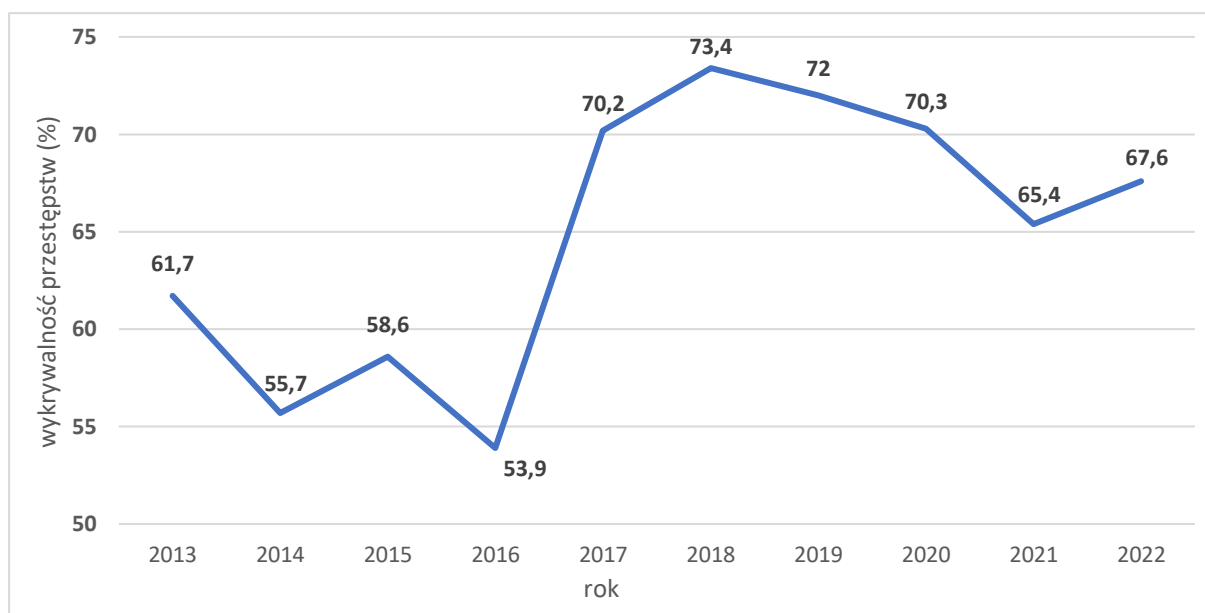
W roku 2022 r. stwierdzono w sumie 119 przestępstw, co oznacza, że w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano średnio 13,33 przestępstw. Jednocześnie wskaźnik ten jest wyraźnie niższy w stosunku do średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (19,85) i kraju (22,81).

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w Gminie wynosi ok. 68%, co jest wartością niższą w stosunku do średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (ok. 75%) i kraju (ok. 71%)⁷⁶.

⁷⁴ Materiał źródłowy: <http://bip.olsztyn.kmp.policja.gov.pl/>

⁷⁵ Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Purda za rok 2022, 2023.

⁷⁶ Materiał źródłowy: <https://www.polskawliczbach.pl/>



Ryc. 37 Wykrywalność sprawców popełnionych przestępstw w gminie w Purda w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: <https://www.polskawliczbach.pl/>

9.3. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO

Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, wynikające z położenia geograficznego, dotyczyć mogą przede wszystkim środowiska naturalnego, działalności człowieka, a także zdarzeń spowodowanych działaniem sił przyrody.

9.3.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w gminie Purda jest tzw. emisja powierzchniowa związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Wzmogona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana jest spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych kotłach oraz nierzadko, spalaniem odpadów. Zagrożenie dodatkowo potęgują okresy niekorzystnych warunków klimatycznych w okresie zimowym (długotrwałe okresy chłodu lub ekstremalnie niskie temperatury).

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras. Na terenie gminy Purda najbardziej zagrożone emisją liniową są tereny mieszkaniowe, przez które przebiegają drogi o relatywnie największym nasileniu ruchu pojazdów silnikowych, tzn. drogi ekspresowej S16, drogi krajowej nr 53 oraz dróg wojewódzkich. Zagrożenie w wyraźnie mniejszym stopniu dotyczy dróg powiatowych i gminnych, a także drogi krajowej nr 58, która przebiega w otoczeniu lasów w znacznej odległości od istniejących siedlisk zabudowy.

Zagrożenie zanieczyszczeniem tzw. emisją punktową związane jest z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi, odprowadzającymi substancje do powietrza za pośrednictwem emitorów w sposób zorganizowany. Co prawda na terenie gminy Purda znajdują się zakłady produkcyjne (m.in. urządzeń ze stali kwasoodpornej, urządzeń i maszyn przeznaczonych do transportu technologicznego), nie mniej nie są to podmioty szczególnie uciążliwe dla środowiska.

Ponadto jako potencjalne zagrożenie dla jakości powietrza można wskazać zagrożenia naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi takimi jak np. pożary lasów, erozja gleb, pylenie z terenów zielonych.

9.3.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU

Problematyka zmian klimatu stanowi jeden z kluczowych aspektów politycznych, społecznych i gospodarczych. Klimat na Ziemi zmieniał się wielokrotnie, przechodząc długie okresy zlodowacenia i wyższych temperatur. Od początku XX wieku temperatura na Ziemi zaczęła stopniowo wzrastać, a trend ten utrzymuje się do dzisiaj. Prognozuje się dalszy wzrost średniej temperatury, który z największą intensywnością wystąpi na półkuli północnej, zwłaszcza na obszarach polarnych.

Globalne zmiany klimatyczne zauważalne są także w gminie Purda. Analizując wybrane lata (2014 r., 2017 r., 2019 r.) można zauważyć, że w porównaniu do okresu wielolecia 1971-2000, w rejonie Gminy wystąpiło:

- ocieplenie (wzrostem średniej rocznej temperatury powietrza),
- okresowe zmniejszenie ilości opadów, w tym wydłużenie okresów suchych,
- zwiększenie średniego, rocznego usłonecznienia,
- coraz częstsze występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w postaci:
 - intensywnych burz i nawałnic,
 - gradobić,
 - huraganowych wiatrów i trąb powietrznych.

Prognozuje się, że postępujące zmiany klimatu będą miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym dominować będą konsekwencje negatywne⁷⁷:

- do najważniejszych skutków pozytywnych należeć będą m.in.:
 - wydłużenie okresu wegetacyjnego,
 - skrócenie okresu grzewczego,
 - wydłużenie sezonu turystycznego,
- do najważniejszych skutków negatywnych należeć będą m.in.:
 - niekorzystne zmiany hydrologiczne (a co za tym idzie niekorzystny wpływ na różnorodność biologiczną i siedliska przyrodnicze),
 - zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof;
 - nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód,
 - zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza,
 - większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, czy też zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

⁷⁷ Materiał źródłowy: Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

9.3.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM POWODZI

Zgodnie z ustawą Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się tereny:

- na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 244 (w/w Ustawy), stanowiące działki ewidencyjne,
- pasa technicznego.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa obywateli oraz ograniczenia negatywnych skutków powodzi, zgodnie z zapisami Dyrektywy Powodziowej oraz ustawy Prawo wodne, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej sporządza tzw. plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Prace nad planami zostały poprzedzone przygotowaniem wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WOPR) oraz map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). Celem planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację wybranych działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te, muszą także prowadzić do obniżania strat powodziowych. Obowiązek sporządzenia planów wynika z Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, tzw. Dyrektywy Powodziowej. Zgodnie z ustawą Prawo wodne za opracowanie planów odpowiedzialny jest prezes KZGW na poziomie obszarów dorzeczy oraz dyrektorzy poszczególnych RZGW dla regionów wodnych⁷⁸.

W południowo-zachodniej części gminy Purda, w niektórych fragmentach strefy brzegowej jez. Łańskiego wyznaczony został obszar szczególnego zagrożenia powodzią. Jego zasięg zidentyfikowany został na podstawie map zagrożenia powodziowego (MZP) opracowanych przez RZGW. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w granicach Gminy obejmuje obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat) oraz obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat)⁷⁹. Aby przeciwdziałać zagrożeniu bezpieczeństwa ludności i jej mienia w obszarze szczególnie zagrożonym powodzią nie powinno lokalizować się nowej zabudowy stale związanej z gruntem, a ewentualne odstępstwo od zakazu zabudowy w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią w terenach istniejącej zabudowy lub dla obiektów niezbędnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, może nastąpić za zgodą właściwych organów, stosownie do przepisów prawa.

W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Ponadto obowiązują ustalenia:

- Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r., Dz.U.2023 poz. 300);
- Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r., Dz.U.2022 poz. 2379);
- Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Pregoly (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 29 listopada 2022 r., Dz.U.2023 poz. 207);

⁷⁸ Materiał źródłowy: Dane Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Białymstoku.

⁷⁹ Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie zawierają się wewnątrz obszarów, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie. Zatem zewnętrzną granicą obszaru szczególnego zagrożenia powodzią są obszary o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi.

- Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoty (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r., Dz.U.2022 poz. 2715).

Główne, naturalne przyczyny powodzi to:

- długotrwałe opady atmosferyczne lub krótkotrwałe opady o bardzo wysokiej intensywności;
- gwałtowne topnienie śniegu.

Przyczyny wywołane działalnością człowieka to przede wszystkim:

- awarie i katastrofy urządzeń i budowli hydrotechnicznych, stanowiących osłony przeciwpowodziowe;
- nadmierny spływ wód powierzchniowych do odbiorników nieprzystosowanych do tego zjawiska, wywołany uszczelnieniem dużych obszarów zurbanizowanych;
- regulacja rzek prowadzona bez należytej oceny jej skutków.

Powodzie mogą powodować duże straty materialne (zniszczenia lub uszkodzenia budynków i infrastruktury, zniszczenia pól uprawnych i pastwisk, uszkodzenia roślin). W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej usytuowanych w zasięgu wód powodziowych, zagrożone jest również bezpieczeństwo i mienie zamieszkałej tam ludności.

Istotne znaczenie w kontekście zapobiegania lub minimalizacji skutków powodzi mają natomiast tereny rolnicze (głównie łąki i pastwiska) zlokalizowane przy dolinach rzecznych. Pełnią one rolę naturalnego rozlewiska rzeki i należy pozostawić je wolnymi od zabudowy. Ponadto istotną rolę w zatrzymywaniu wody powodziowej mają również tereny leśne i zadrzewione.

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM PODTAPIANIA

Poza zagrożeniem powodziowym w granicach gminy Purda dochodzić może do zjawiska podtapiania terenu, na które potencjalnie narażone są tereny z płytko zalegającą wodą gruntową, zagłębienia terenu oraz obszary położone w dnach dolin rzecznych. Zjawisko to może być spowodowane przede wszystkim przez opady atmosferyczne lub gwałtowne topnienie dużej ilości pokrywy śnieżnej. Podtopienia mogą również wystąpić na skutek wahań poziomu wody gruntowej. W większości przypadków cykliczne, najczęściej wiosenne, podwyższone stany wód nie powodują strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny wykorzystywane jako ekstensywne użytki zielone lub zwarte kompleksy leśne. Relatywnie najbardziej narażone na zjawisko podtopień (od wód gruntowych) są obszary zlokalizowane w pobliżu przebiegającej sieci rzecznej (głównie doliny rzeki Kośnik), co uwarunkowane jest ukształtowaniem terenu, warunkami podłoża i płytkim zaleganiem zwierciadła wody podziemnej.

9.3.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Zjawisko ruchów masowych związane jest przede wszystkim z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Na ich rozwój wpływ mają intensywne opady atmosferyczne, infiltracja wód opadowych i roztopowych, erozja zboczy dolin i wąwozów, a także działalność antropogeniczna. Obszarem predysponowanym do występowania ruchów masowych jest zazwyczaj obszar, w którym uwarunkowania geologiczno-geomorfologiczne nie wykluczają rozwoju takich procesów w przyszłości⁸⁰.

Z uwagi na charakter rzeźby terenu, w tym stosunkowo duże zróżnicowanie form geomorfologicznych w granicach gminy Purda występują różne klasy spadków terenowych.

Występują zarówno powierzchnie płaskie lub lekko faliste (wierzchowiny wysoczyzn morenowych oraz równiny sandrowe), jak i powierzchnie urozmaicone, o spadkach przekraczających

⁸⁰ Za publikacjami Państwowego Instytutu Geologicznego.

15° (strome brzegi niektórych jezior rynnowych, strefy marginalne wysoczyzn morenowych). Nie mniej należy zaznaczyć, iż w ujęciu generalnym na terenie Gminy dominują obszary, na których nachylenie stoków nie przekracza 5-10°.

Jednocześnie, na obszarze gminy Purda znajdują się rejonu predysponowane do występowania ruchów masowych. Obejmują one najbardziej strome brzegi niektórych jezior polodowcowych (jez. Klebarskie, Košno).

Ryzyko wystąpienia ruchów grawitacyjnych może wzrosnąć, gdy stoki te nie będą porośnięte roślinnością w wystarczającym stopniu. Korzenie drzew przytrzymują bowiem zwietrzliny skalne, uniemożliwiając tym samym ich zsuwanie ze skarp. Istotny wpływ na ryzyko wystąpienia ruchów grawitacyjnych posiada również budowa geologiczna stoków.

Nie mniej należy podkreślić, iż tereny o wyższych nachyleniach obejmują niewielkie obszary, w związku z powyższym uwarunkowanie to nie będzie w sposób szczególnie znaczący oddziaływać na rozwój zagospodarowania przestrzennego gminy Purda.

9.3.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Gmina Purda w zróżnicowanym stopniu narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy. Wynika to w dużej mierze z aktualnej struktury użytkowania terenu.

Obszary silnie zagrożone zjawiskiem suszy obejmują stosunkowo niewielkie fragmenty i zlokalizowane są przede wszystkim na terenach użytkowanych rolniczo, gdzie pierwszy poziom wodonośny znajduje się stosunkowo głęboko.

Umiarkowane lub niskie ryzyko wystąpienia suszy obejmuje tereny zwartych kompleksów leśnych Purdzko-Ramuckich, które przeważają powierzchniowo w Gminie. Należy nadmienić, iż są to jednocześnie rejonu, w których istnieje realne niebezpieczeństwo wystąpienia pożaru. W przypadku niekorzystnych warunków wietrznych oraz upalnej i bezdeszczowej pogody może dojść do niekontrolowanego rozprzestrzeniania się ognia na większe pałacie lasów. Obszary słabo zagrożone suszą obejmują również rejonu dolin rzecznych oraz lokalnych zagłębień terenowych, w których stale lub okresowo może gromadzić się woda.⁸¹

W celu przeciwdziałania skutkom suszy na poziomie krajowym uchwalony został *Plan przeciwdziałania skutkom suszy* (PPSS). Dokument ten sporządzony został na okres 6 lat (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej.

Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- 4) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Z uwagi na wyżej opisane zagrożenie, obowiązują stosowne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w dorzeczu.

Panujące długotrwałe susze przyczynić się mogą do przesuszenia runa leśnego oraz ściółki, czego przejawem może być wystąpienie pożaru. Pożary lasów niosą za sobą szereg negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego oraz człowieka (m.in. zniszczenie szaty roślinnej, w tym utrata siedlisk dla wielu gatunków zwierząt, degradacja naturalnego profilu glebowego, emisja dwutlenku węgla).

⁸¹ Materiał źródłowy: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy.

Najbardziej narażone na ryzyko wystąpienia pożaru są kompleksy leśne zlokalizowane na terenach z głęboko zalegającą warstwą wodonośną.

Obszar gminy Purda w ok. 54% pokryty jest gruntami leśnymi. Niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów leśnych jest zatem znaczne. Do głównych, potencjalnych przyczyn pożarów należy zaliczyć:

- nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym m.in. papierosy, zapałki;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń grzewczych i instalacji;
- wady środków transportu oraz niezachowanie zasad bezpieczeństwa środków transportu;
- wyładowania atmosferyczne oraz inne ekstremalne zjawiska pogodowe jak huragany i silne wiatry;
- podpalenia;
- wypalanie traw.

Na podstawie danych GUS w 2022 roku na terenie gminy Purda odnotowano łącznie 55 pożarów, z czego 51 sklasyfikowanych zostało jako „mały” i 4 jako „średnie”. Wśród miejscowych zagrożeń wytypowano łącznie 188 zdarzeń, z czego: 124 dotyczyły silnego wiatru, 34 zdarzenia w komunikacji, 19 zdarzeń medycznych oraz 2 zdarzenia związane z opadem deszczu.⁸²

9.3.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ

Na terenie gminy Purda nie znajdują się zakłady zakwalifikowane jako potencjalni sprawcy poważnych awarii przemysłowych (zakłady o dużym ryzyku ZDR, zakłady o zwiększonym ryzyku ZZR, zakłady pozostałe PSPA)⁸³.

Na terenie Gminy zagrożenie wynikające z wystąpienia poważnej awarii przemysłowej nie jest szczególnie duże. Nie mniej, występujące w obszarze Gminy zakłady produkcyjne są narażone, jak każdy zakład tego typu, na wystąpienie zdarzeń losowych, np. awarii sprzętu, pożarów itp. Dotyczy to w szczególności: zakładu produkcyjnego urządzeń ze stali kwasoodpornej, zakładu produkcyjnego urządzeń i maszyn do transportu technologicznego, przedsiębiorstwa instalacyjno-montażowego.

W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa.

Do ewentualnych zagrożeń zaliczyć można również transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym (substancje ropopochodne, gazy płynne). Przebieg przez teren Gminy ważnych szlaków komunikacyjnych (droga ekspresowa S16, drogi krajowe nr 53 i 58 i droga wojewódzka nr 598) stanowi nie tylko potencjał rozwojowy, ale także zwiększają możliwości wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych.

⁸² Materiał źródłowy: Dane GUS: Organizacja państwa i wymiar sprawiedliwości: Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan na 31.12.2022 r.

⁸³ Materiał źródłowy: www.gios.gov.pl/pl/

9.4. WNIOSKI

- ! Funkcjonujące na terenie Gminy podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna i policja).
- ! Spadający wskaźnik popełnianych przestępstw.
- ! Niższa na tle województwa i kraju wykrywalność sprawców przestępstw.
- ! Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).
- ! Relatywnie czyste powietrze w skali roku, w tym brak dużych, punktowych emitorów zanieczyszczeń.
- ! Występowanie obszarów zagrożonych powodzią w niektórych fragmentach strefy brzegowej jez. Łańskiego oraz możliwość wystąpienia podtopień od wód gruntowych.
- ! Obecność sieci melioracyjnej, jako obiekty służące przeciwdziałaniu skutkom potencjalnej powodzi.
- ! Obecność terenów predysponowanych do wystąpienia ruchów masowych (na niewielkich fragmentach obszaru Gminy).
- ! Stosunkowo niewielkie zagrożenie wystąpienia suszy w przeważającej części Gminy.
- ! Stosunkowo niski poziom zagrożenia poważną awarią przemysłową, ze względu na brak dużych zakładów.
- ! Wystąpienie na odcinku drogi ekspresowej S16, dróg krajowych nr 53 i 58 oraz dróg wojewódzkich nr 660 i 598 zagrożeń związanych z zwiększonym hałasem, zanieczyszczeniem powietrza oraz możliwością wystąpienia awarii (transport substancji niebezpiecznych).

10 POLITYKA SPOŁECZNA

10.1. OCHRONA ZDROWIA

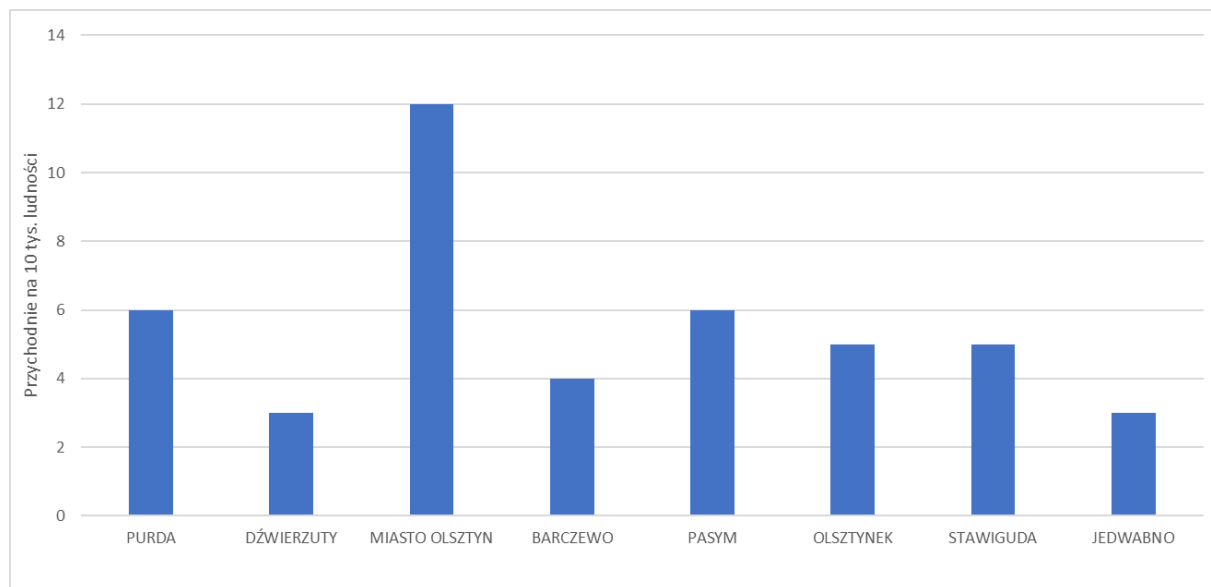
Na terenie Gminy funkcjonują następujące obiekty związane z ochroną zdrowia⁸⁴:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Purdzie;
- Przychodnia lekarska w Klewkach;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Butrynach;
- 1 punkt apteczny.⁸⁵

Należy zaznaczyć, że stacja pogotowia ratunkowego znajduje się w Olsztynie. W przypadku specjalistycznych świadczeń zdrowotnych mieszkańcy Gminy również muszą korzystać ze szpitali w Olsztynie.

Wskaźnik zasobności w przychodnie lekarskie wynosi 6 obiektów na 10 tys. osób. Identyczna wartość występuje również w przypadku gminy Pasym, natomiast w zestawieniu tym wyraźnie przoduje miasto Olsztyn (12 obiektów/10 tys. osób). W przypadku dużych ośrodków miejskich do których zalicza się Olsztyn, liczba ośrodków medycznych jest zazwyczaj wyraźnie wyższa. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się natomiast w gminie Dźwierzuty (3 obiekty/10 tys. osób).

Jednocześnie dla powiatu olsztyńskiego wskaźnik ten wynosi 5 obiektów na 10 tys. osób, natomiast w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego jest to 6 obiektów/10 osób. W związku z powyższym sytuacja w Gminie jest zbliżona do średniej powiatowej i wojewódzkiej.



Ryc. 38 Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców na tle gmin sąsiednich

Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2022 r.

W związku z powyższym uznać można, że dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Purda jest dobry. Należy nadmienić, iż realizowane są tutaj usługi stomatologiczne oraz fizjoterapii. Poza tym ograniczona jest dostępność lekarzy specjalistów z refundacją NFZ.

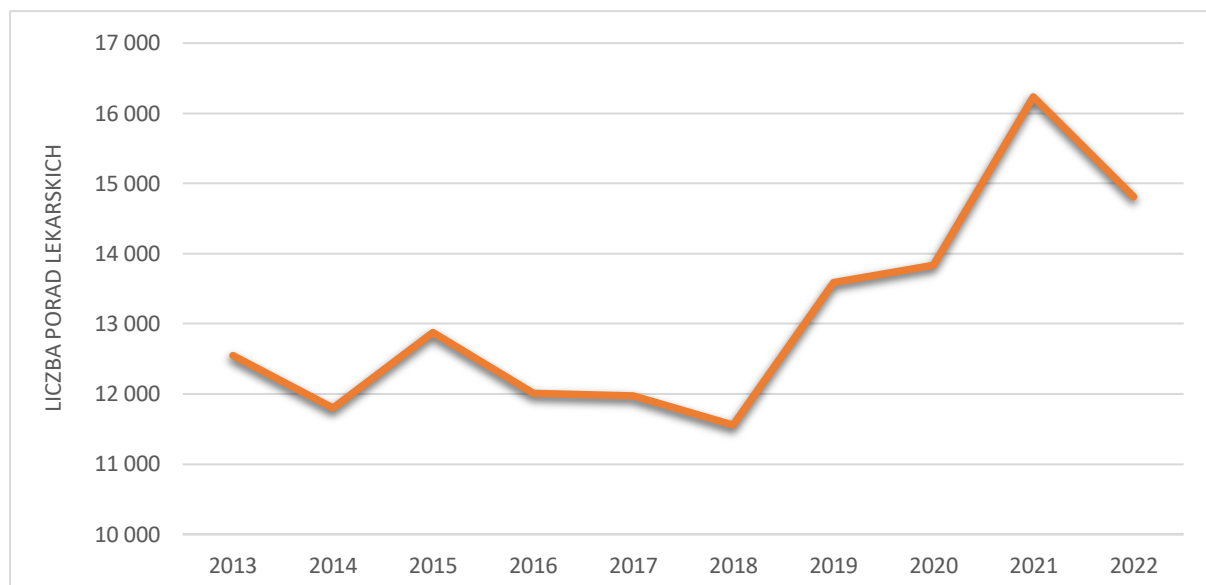
⁸⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Purda.

⁸⁵ Zgodnie z Ustawą z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne:

1. Poza aptekami obrót detaliczny produktami leczniczymi, z uwzględnieniem art. 71 ust. 1 i 3 pkt 2, mogą prowadzić punkty apteczne. (...).

3. Punkty apteczne tworzone po dniu wejścia w życie ustawy mogą być usytuowane jedynie na terenach wiejskich, jeżeli na terenie danej wsi nie jest prowadzona apteka ogólnodostępna.

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat udzielono rokrocznie od ok. 11,8 tys. do ok. 16,2 tys. porad lekarskich, przy czym 2021 rok odznaczał się wyraźnym wzrostem udzielanych porad. Mogło to być spowodowane pandemią COVID-19 i wyższą liczbą zgłoszeń do poradni.



Ryc. 39 Liczba udzielanych porad lekarskich w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2022 r.

10.2. POMOC SPOŁECZNA

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż Gmina podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywania problemów społecznych, których wymiar strategiczny znajduje odzwierciedlenie w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Purda na lata 2022-2027, a także bieżąco aktualizowanych programach:

- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie na lata 2021-2025 (Uchwała Nr XXIX/201/2020 Rady Gminy Purda z dnia 30 grudnia 2020 r.);
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2022-2024 rok (Uchwała Nr XL/317/2022 Rady Gminy Purda z dnia 31 marca 2022 r.);
- Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022-2024 (Uchwała Nr XXXVII/279/2021 Rady Gminy Purda z dnia 26 listopada 2021 r.);
- Gminny program ośłonowy dotyczący wsparcia seniorów w ramach rządowego programu „Korpus Wsparcia Seniorów” na rok 2022 (Uchwała Nr XL/318/2022 Rady Gminy Purda z dnia 31 marca 2022 r.);
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobieganiu bezdomności zwierząt na terenie Gminy Purda w 2022 roku (Uchwała Nr XL/316/2022 Rady Gminy Purda z dnia 31 marca 2022 r.).

Instytucją pomocy społecznej finansowaną z budżetu gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Purdzie. Jednym z najważniejszych celów w/w podmiotu jest udzielanie wsparcia osobom i rodzinom, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej m.in. poprzez przyznawanie i wypłacanie świadczeń socjalnych, a także doprowadzenie do możliwie pełnego usamodzielnienia osób i rodzin oraz integracji ze środowiskiem.

Tab. 25 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie w latach 2019-2022

ROK	2019	2020	2021	2022
LICZBA OSÓB (OS.)	580	435	358	288
ODSETEK MIESZKAŃCÓW (%)	6,7	4,9	4,0	3,2

Materiał źródłowy: Dane GUS.

W Gminie zauważalny jest spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2022 roku z opieki społecznej skorzystało 288 osób, czyli o 292 osoby mniej niż w 2019 roku. Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną są⁸⁶:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- potrzeba ochrony macierzyństwa,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Należy nadmienić, iż gmina Purda realizuje zadania z zakresu świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, na które w 2022 r. przeznaczono łącznie ok. 3 mln zł. Największym zadaniem w obszarze wsparcia materialnego są natomiast wypłaty świadczeń wychowawczych 500 plus, na które Gmina przeznacza w sumie ok. 4 mln zł.

Ponadto od kilku lat realizowany jest program rządowy pn. „Stypendia szkolne”, którego celem jest pomoc uczniom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej. W 2022 r. na ten cel przeznaczono blisko 49 tys. zł. Istotną formą zaangażowania Gminy wobec swoich mieszkańców jest również wsparcie dla rodzin w formie produktów żywnościowych.

Na terenie miejscowości Marcinkowo wraz z filią w Prejłowie znajdują się Środowiskowe Domy Samopomocy. Obiekty te przeznaczone są na pobyt osób z zaburzeniami psychicznymi, którzy w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym jak i społecznym. Działalność ukierunkowana jest na pomoc osobom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych poprzez ich aktywizację społeczną.

10.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie Gminy znajduje się 2 205 budynków mieszkalnych, sama liczba mieszkań wynosi 2 966. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania to 103,7 m², co jest wartością wyraźnie wyższą w stosunku do średniej dla powiatu olsztyńskiego (85,6 m²)⁸⁷.

Podstawowe wskaźniki dla budownictwa mieszkaniowego na terenie Gminy i powiatu, w poszczególnych latach, zaprezentowano poniżej:

⁸⁶ Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Purda za rok 2022, 2023.

⁸⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Tab. 26 Gospodarka mieszkaniowa Gminy na tle powiatu olsztyńskiego w latach 2014-2022

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
liczba budynków mieszkalnych									
gmina Purda	1 842	1 877	1 920	1 948	1 985	2 057	2 070	2 179	2 205
powiat olsztyński	22 402	22 791	23 097	23 428	23 766	24 785	24 806	25 758	26 266
liczba mieszkań									
gmina Purda	2 581	2 618	2 665	2 695	2 733	2 765	2 857	2 910	2 966
powiat olsztyński	39 619	40 428	41 240	42 007	43 168	44 324	45 411	46 203	47 377
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ² na 1 osobę									
gmina Purda	29,1	29,5	30,2	30,5	31,2	31,6	33,0	33,8	34,4
powiat olsztyński	26,9	27,4	27,9	28,2	28,8	29,4	30,1	30,6	31,3
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²									
gmina Purda	95,8	96,5	97,5	98,0	98,6	99,4	102,1	103,1	103,7
powiat olsztyński	83,5	83,8	83,9	84,2	84,1	84,1	85,1	85,4	85,6

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

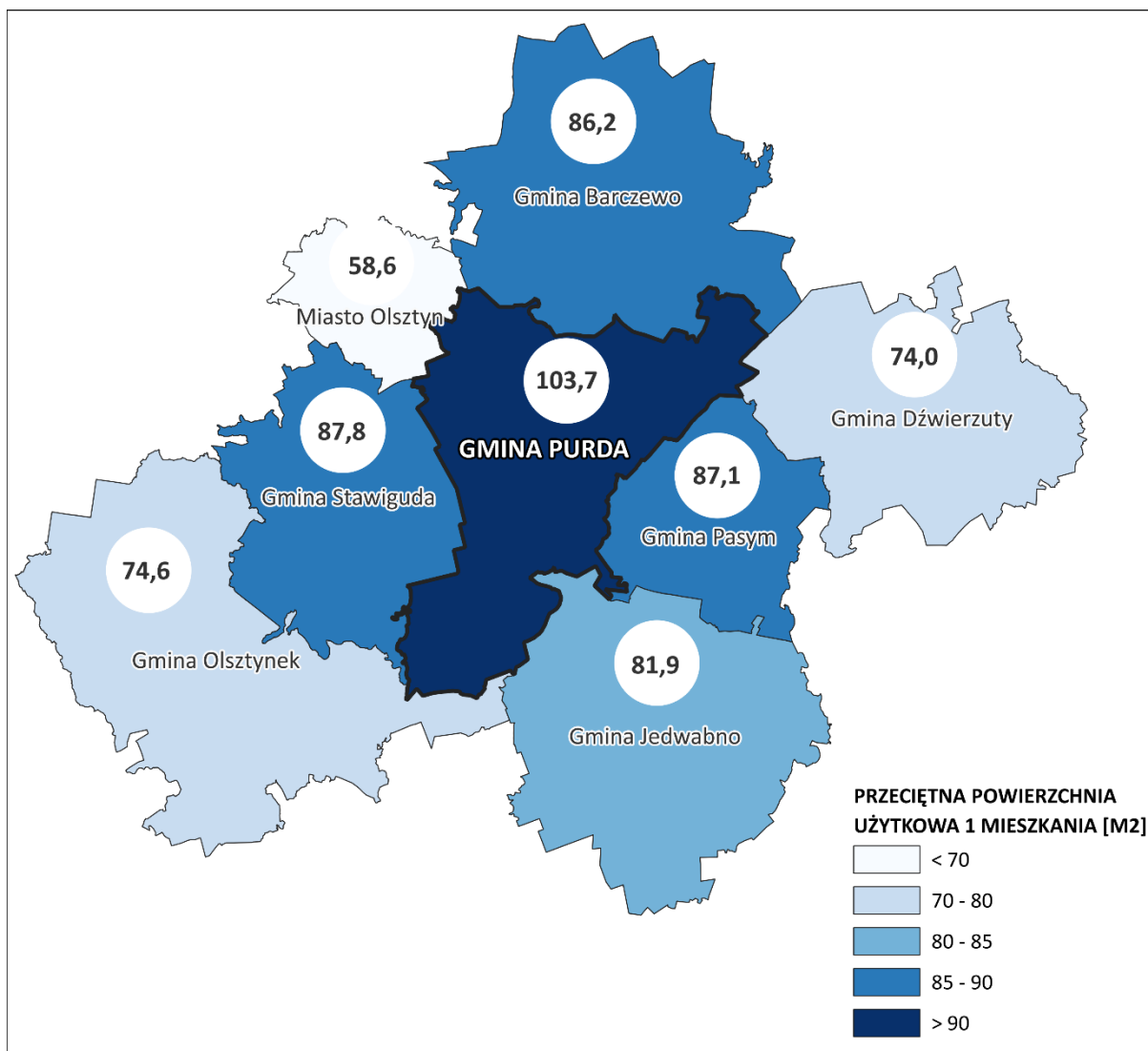
Jak wynika z powyższej tabeli na terenie gminy Purda:

- sukcesywnie wzrasta liczba mieszkań oraz liczba budynków mieszkalnych;
- wzrasta przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania;
- wzrasta przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę.

Gmina Purda w porównaniu do wszystkich gmin ościennych odznacza się najwyższym wskaźnikiem przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w mieście Olsztyn (58,6 m²). Jednocześnie zaznacza się, iż na terenach dużych miast znajduje się zazwyczaj wyraźnie więcej budynków wielorodzinnych, co w konsekwencji przekłada się na niższą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkań.

Należy nadmienić, iż na terenie gminy Purda występuje zjawisko tzw. syndromu sypialni. Część mieszkańców pomimo, iż zamieszkuje teren Gminy zameldowanych jest w Olsztynie. Związane jest to przede wszystkim z bliskim sąsiedztwem ośrodka wojewódzkiego, w tym licznymi udogodnieniami i zachętami oferowanymi mieszkańcom przez Olsztyn⁸⁸.

⁸⁸ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.



Ryc. 40 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Purda oraz gminach ościennych w 2022 roku

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2022 r.

Gmina Purda posiada zasoby komunalne w liczbie 31 mieszkań o dobrym stanie technicznym, w tym:⁸⁹

- 18 lokali mieszkalnych objętych umowami najmu na czas nieoznaczony;
- 10 lokali mieszkalnych objętych umowami na najem socjalny;
- 2 lokale mieszkalne chronione treningowe;
- 1 lokal mieszkalny zastępczy.

W zakresie wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne należy zaznaczyć, iż mało korzystnie sytuacja kształtuje się w zakresie dostępności w urządzenia techniczno-sanitarne. Dotyczy to zwłaszcza instalacji centralnego ogrzewania oraz podłączenia do sieci kanalizacyjnej⁹⁰.

W zestawieniu do gmin ościennych sytuacja kształtuje się mało korzystnie, gdyż jedynie na terenie gminy Stawiguda znajduje się mniejsza liczba mieszkań komunalnych⁹¹.

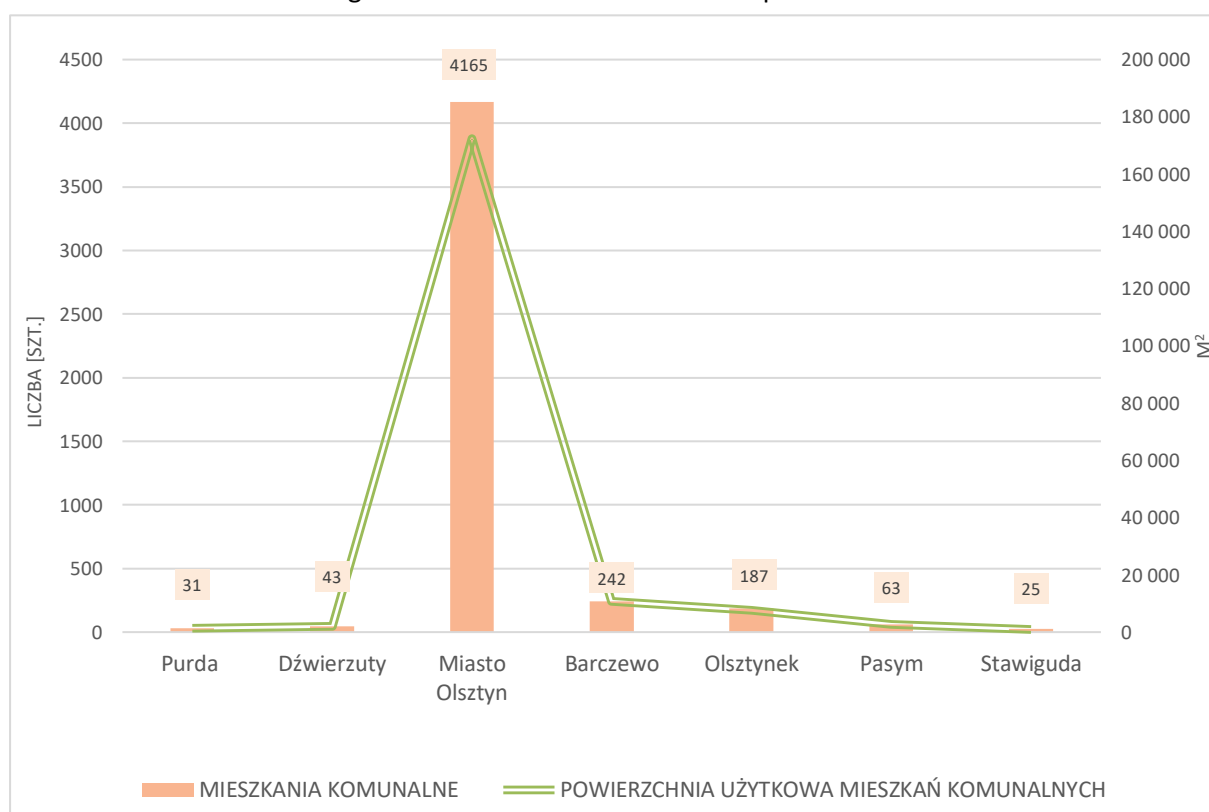
⁸⁹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Purda.

⁹⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁹¹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie, Dane GUS, stan na 2020 r. (brak nowszych danych).

Zdecydowanie najkorzystniejszą sytuacją kształtuje się w Olsztynie, gdzie znajduje się w sumie 4 165 mieszkań komunalnych, o całkowitej powierzchni wynoszącej 172 368 m². Jednocześnie zaznacza się, iż na obszarze miasta znaczną część zasobów mieszkaniowych stanowią budynki wielorodzinne, przez co wynik ten nie jest reprezentatywny. W przypadku pozostałych gmin wiejskich i miejsko-wiejskich przoduje w tym zestawieniu gmina Barczewo, w której znajdują się 242 mieszkania o łącznej powierzchni 10 646 m².

Na terenie Gminy w miejscowości Purda oraz Marcinkowo znajdują się 2 mieszkania chronione o dobrym stanie technicznym. Obejmują one powierzchnie użytkową 42,72 m² oraz 25,06 m², gdzie podmiotem prowadzącym jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej⁹². Mieszkania tego typu stanowią formę pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane.



Ryc. 41 Mieszkania komunalne w gminie i gminach sąsiednich

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2020 r. oraz dane Urzędu Gminy w Purdzie.

⁹² Materiał źródłowy: Zarządzenie Nr 13/2022 Wójta Gminy Purda z dnia 25 stycznia 2022 r. w sprawie zmiany przeznaczenia dwóch lokali mieszkalnych socjalnych na mieszkania chronione stanowiące własność Gminy Purda oraz przekazanie ich do prowadzenia dla Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Purdzie oraz Urzędu Gminy Purda.

10.4. WNIOSKI

- ! Obecność placówek podstawowej opieki zdrowotnej.
- ! Niski udział wydatków na ochronę zdrowia.
- ! Ograniczony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- ! Funkcjonujące instytucje pomocy społecznej (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Środowiskowe Domy Samopomocy).
- ! Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń finansowych pomocy społecznej w ostatnich latach.
- ! Realizacja szeregu działań na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomani oraz wspierania rodziny.
- ! Występowanie problemów społecznych wśród mieszkańców (ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, alkoholizm, niepełna rodzina lub wielodzietność).
- ! Niewielka liczba mieszkań komunalnych w stosunku do większości gmin ościennych.
- ! Obecność mieszkań chronionych.
- ! Występowanie zjawiska tzw. „syndromu sypialni”.
- ! Zdecydowanie najwyższy wskaźnik przeciętnej wielkości mieszkań w stosunku do wszystkich gmin sąsiednich.

11 EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE

Na terenie gminy Purda funkcjonują następujące placówki oświatowe⁹³:

- Szkoła Podstawowa w Szczęsnem;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Purdzie;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Klebarku Wielkim;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Butrynach;
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Nowej Wsi;
- Przedszkole w Nowej Wsi;
- Przedszkole w Klewkach.

11.2. LICZBA UCZNIÓW, WYNIKI EZGAMINÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI

Na przestrzeni ostatnich lat liczba uczęszczających do placówek oświatowych w gminie Purda kształtowała się następująco:

Tab. 27 Osoby uczęszczające do placówek oświatowych w gminie Purda w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE										
Dzieci	250	213	205	210	230	244	228	234	245	259
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE (WRAZ Z GIMNAZJAMI**)										
Uczniowie	338	363	393	366	425	483	511	517	536	537
Absolwenci	55	51	58	47	--	--	57	63	27	89

Materiał źródłowy: Dane GUS.

* bd -brak danych.

** dotyczy lat 2013-2018. Wraz z końcem roku szkolnego 2018/2019 zlikwidowano wszystkie oddziały gimnazjalne.

W gminie Purda obserwowany jest od kilku lat wzrost liczby uczniów. Na przestrzeni omawianego okresu liczba ta wzrosła o ok. 59%, a zatem średniorocznie przybywało ok. 20 uczniów.

Należy jednocześnie zaznaczyć, iż skokowy wzrost liczby uczniów szkół podstawowych w 2017 i 2018 roku wynikał bezpośrednio z przeprowadzonej reformy szkolnictwa, zgodnie z którą wraz początkiem roku szkolnego 2019/2020 przestały istnieć oddziały gimnazjalne⁹⁴ (do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 9 roczników, zaś do szkół podstawowych po reformie jest to 8 roczników).

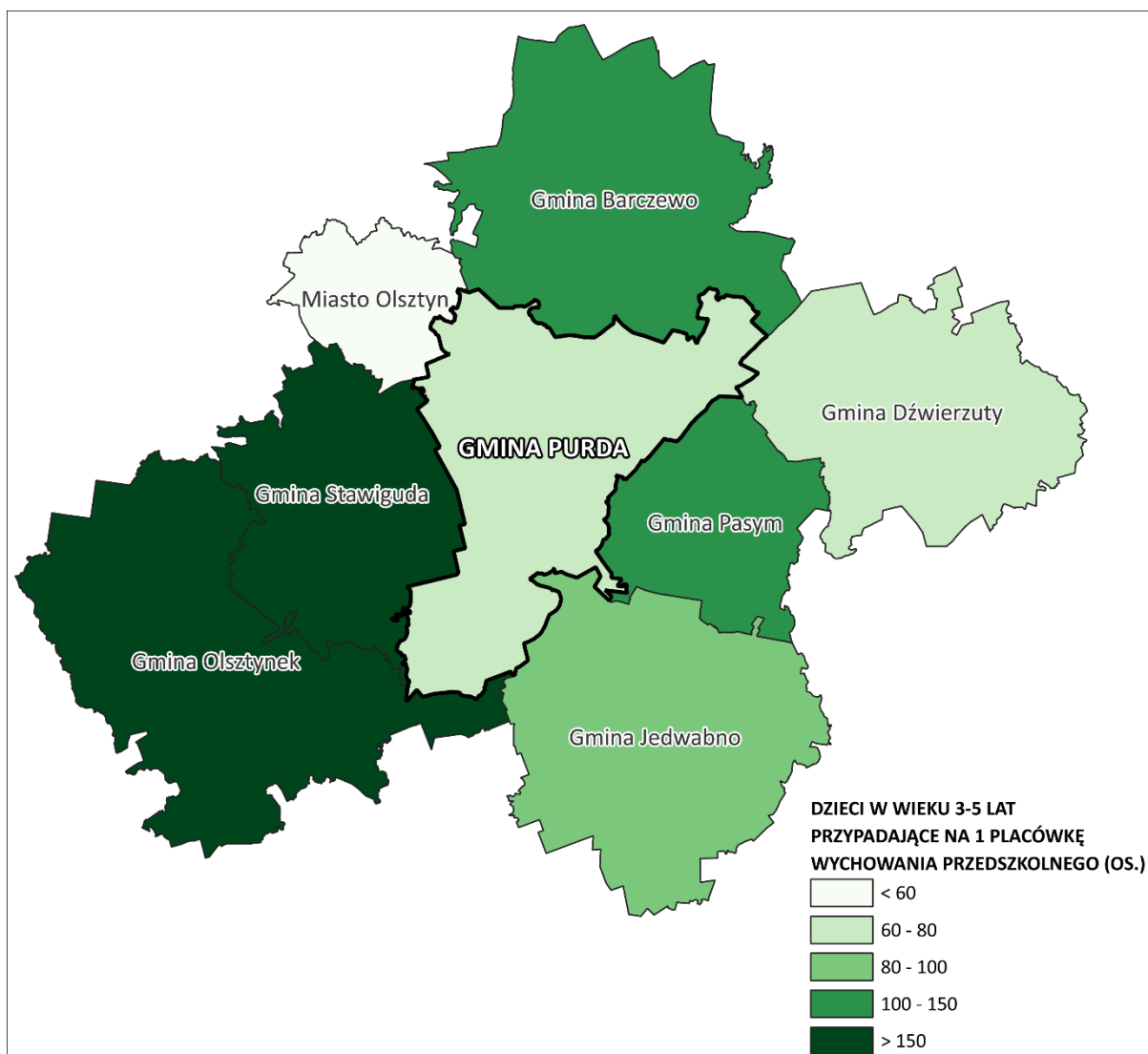
W odniesieniu do wychowania przedszkolnego należy nadmienić, iż na przestrzeni ostatnich lat (2013-2022) liczba dzieci uczęszczająca do placówek przedszkolnych utrzymuje się na relatywnie zbliżonym poziomie (brak wyraźnej tendencji wzrostowej lub malejącej).

⁹³ Materiał źródłowy: <https://www.purda.pl/>

⁹⁴ Reforma szkolnictwa z 2017 roku zakładała m.in.:

- likwidację gimnazjów;
- wprowadzenie ośmioletniego roku nauczania w szkołach podstawowych;
- wprowadzenie czteroletniego toku nauczania w liceach ogólnokształcących;
- wprowadzenie pięcioletniego roku nauczania w technikum.

W gminie Purda na 1 placówkę wychowania przedszkolnego przypadają w przybliżeniu 61 dzieci w wieku 3-5 lat. Jest to drugi najkorzystniejszy wynik na tle gmin sąsiadujących (zaraz po Olszynie). W niniejszym zestawieniu najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się natomiast w gminie Stawiguda oraz Olsztynek, gdzie liczba ta przekracza 150 dzieci.



Ryc. 42 Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego w gminie Purda na tle gmin ościennych w 2022 r.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Współczynnik skolaryzacji netto – relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania⁹⁵.

Zgodnie z danymi GUS za 2022 rok stwierdza się, iż współczynniki skolaryzacji w szkołach podstawowych w gminie Purda (59,08% brutto; 57,65% netto) są wyraźnie niższe w stosunku do całego powiatu olsztyńskiego (77,54% brutto; 76,62% netto).

⁹⁵ Definicje Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

W gminie Purda funkcjonuje obecnie 38 zarejestrowanych stowarzyszeń pozarządowych. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców funkcjonuje tutaj zatem 4,2 organizacji, co jest wskaźnikiem zbliżonym do średniej dla powiatu olsztyńskiego (4,3) i wyraźnie wyższym w stosunku do średniej ogólnokrajowej (2,3).

Na terenie gminy Purda funkcjonują następujące organizacje i stowarzyszenia⁹⁶:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Butrynach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Purdzie;
- Ochotnicza Straż Pożarna „Pomoc Maltańska” w Klebarku Wielkim;
- Stowarzyszenie Sportowe Gminy Purda;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Gimy;
- Stowarzyszenie Serwent;
- Stowarzyszenie Sportowo-Lotnicze Prejłowo;
- Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej im. św. Łazarza w Klebarku Wielkim;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Nowej Wsi;
- Stowarzyszenie „Przykop”;
- Stowarzyszenie Agroturystyczne „Gmina Purda Zaprasza”;
- Fundacja Szpitalnicza Świętego Krzyża „Bene Factum”;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Klebarka Wielkiego „Nasza Wieś”;
- Stowarzyszenie na rzecz Klebarka Małego;
- Stowarzyszenie Ekologiczne „Łąs 2000”;
- Stowarzyszenie Przyrodnicze „Puszcza Ramucka”;
- Fundacja Debata;
- Stowarzyszenie „Instytut Rozwoju”;
- Fundacja Pro-Ekofemina;
- Stowarzyszenie „Kultury i Sportu Wigor”;
- Klub Sportowy Leśnik Nowe Ramuki;
- Fundacja Demeter;
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi „Nasza Wieś – Naszym Domem”;
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Purda;
- Fundacja Pro Liberis Et Arte;
- Fundacja „Ruciaki”;
- Nasze Szczęsne;
- Stowarzyszenie „Gimianie”;
- Lokalna Organizacja Turystyczna „Pogranicze Warmii i Mazur”;
- Fundacja Pro Warmia i Mazury;
- Stowarzyszenie Karmas;
- Fundacja Esstera;
- Fundacja Liderzy Sportu;
- Hortus;
- Stowarzyszenie Wimlandia;
- Fundacja Uwolniona Edukacja Rozkwitalnia;

⁹⁶ Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy, www.ekrs.ms.gov.pl.

- Fundacja Zawsze jest Rozwiązanie;
- Fundacja 94!.

Ponadto gmina Purda jest członkiem⁹⁷:

- Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich;
- Warmińskiego Związku Gmin;
- Olsztyńskiego Obszaru Aglomeracji;
- Stowarzyszenia Szlaku Świętej Warmii;
- Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej;
- Lokalnej Grupy Działania „Południowa Warmia”;
- Lokalnej Grupy Rybackiej Pojezierza Olsztyńskiego;
- Lokalnej Organizacji Turystycznej „Pogranicze Warmii i Mazur”.

11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH

Uczestnictwo w wyborach powszechnych jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności obywatelskiej. Społeczeństwo w sposób realny wywiera bowiem wpływ na sprawy bieżące kraju oraz mniejsze jednostki samorządu.

Dane dotyczące frekwencji wyborczej w gminie Purda w latach 2014-2023 przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 28 Frekwencja wyborcza w Gminie podczas Wyborów Powszechnych oraz Referendum Ogólnokrajowym w latach 2014-2023

ROK	NAZWA	FREKWENCJA W GMINIE (%)	FREKWENCJA W KRAJU (%)
2014	Wybory do Parlamentu Europejskiego	16,3	16,9
2014	Wybory Samorządowe	48,8	47,2
2015	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	39,3	48,9
2015	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	44,9	55,3
2015	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	40,2	50,9
2018	Wybory Samorządowe	55,5	48,8
2019	Wybory do Parlamentu Europejskiego	36,4	45,6
2019	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	53,9	61,7
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	58,4	64,5
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	65,6	68,1
2023	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	68,4	74,4
2023	Referendum Ogólnokrajowe	32,2	40,9

Materiał źródłowy: <https://wybory.gov.pl/>.

⁹⁷ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Purdzie.

Aktywność obywatelska mieszkańców gminy Purda w zakresie partycypacji podczas wyborów powszechnych w okresie 2014-2023 sukcesywnie wzrasta. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż frekwencja w poszczególnych wyborach w Gminie jest zazwyczaj wyraźnie niższa niż średnia dla Polski. Jedynie podczas wyborów samorządowych w 2014 oraz 2018 roku wskaźnik ten był wyższy niż średnia ogólnokrajowa⁹⁸.

11.4. WNIOSKI

- ! Zadowalający poziom dostępności do usług oświatowych na poziomie wczesnoszkolnym.
- ! Brak żłobka lub klubu dziecięcego.
- ! Brak placówki ponadpodstawowej.
- ! Wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych.
- ! Niski na tle powiatu współczynnik skolaryzacji.
- ! Wysoka liczba funkcjonujących organizacji i stowarzyszeń lokalnych, o wskaźniku liczebności zbliżonym do średniej dla powiatu i wyraźnie wyższym od średniej ogólnokrajowej.
- ! Przeważnie niska frekwencja wyborcza w stosunku do średniej krajowej.

⁹⁸ Materiał źródłowy: www.wybory.gov.pl.

12 FINANSE SAMORZĄDOWE

Podstawowym celem działalności samorządu gminnego jest zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej. Realizacja tego działania wymaga zapewnienia stałego dopływu środków, które są niezbędne do finansowania odpowiedniego poziomu dóbr i usług publicznych służących do zaspokajania potrzeb społeczności, a także przedsięwzięć o charakterze rozwojowym.

W procesie strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania poszczególnych przedsięwzięć. Możliwości finansowe, w powiązaniu z jakością zarządzania, stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w pożądanym kierunku, akceptowanym społecznie, ekonomicznie i środowiskowo, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Między rozwojem lokalnym, a finansami Gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania. Gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy.

Istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej jest Budżet Gminy, będący głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców.

12.1. DOCHODY GMINY

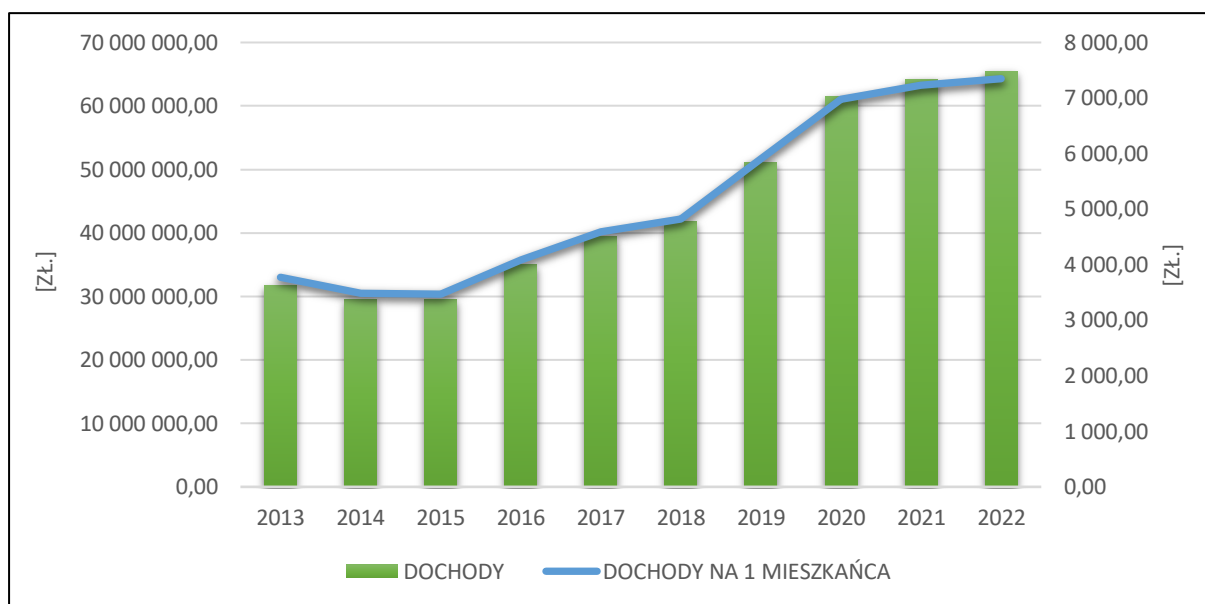
Dochody ogółem gminy Purda na przestrzeni analizowanych lat wzrosły ponad dwukrotnie (z ok. 31,7 mln zł w 2013 r. do ok. 65,4 mln zł w 2022 r.). Ma to również przełożenie na dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 769 zł/os. w 2013 r. do ok. 7 348 zł/os. w 2022 r.).⁹⁹

Tab. 29 Dochody ogółem Gminy w latach 2013-2022

ROK	DOCHODY OGÓŁEM [zł]	DOCHÓD GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2013	31 690 736,34	3 769,12
2014	29 505 320,36	3 485,98
2015	29 507 009,62	3 469,37
2016	34 977 504,07	4 078,53
2017	39 414 155,02	4 588,38
2018	41 783 794,12	4 826,03
2019	51 106 811,22	5 904,89
2020	61 442 007,64	6 975,70
2021	64 167 449,98	7 235,84
2022	65 418 518,06	7 347,92

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

⁹⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS – finanse publiczne: dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu: dochody ogółem oraz dochody na 1 mieszkańca, stan na 31.12.2022 r.



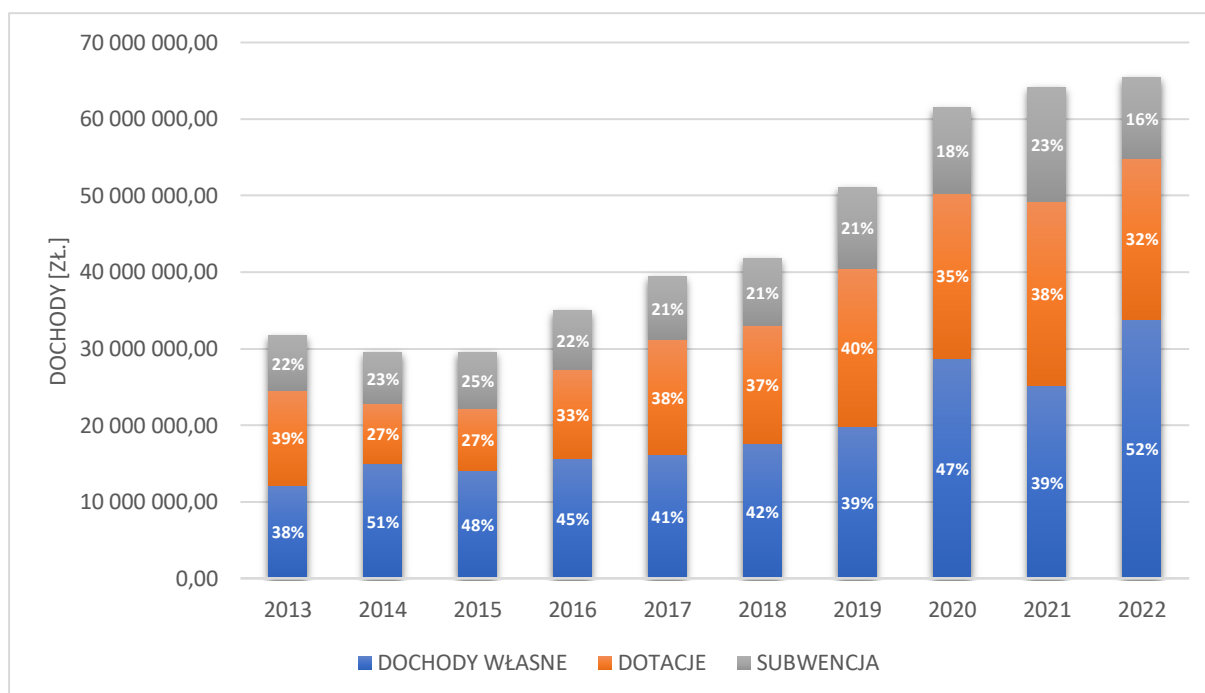
Ryc. 43 Dochody ogółem Gminy w latach 2013-2022 wraz z przeliczeniem na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczny dochód ogółem w dalszym ciągu będzie sukcesywnie wzrastać. Należy przy tym podkreślić, że są to wartości pieniężne nominalne. Realna wartość nabywcza pieniądza uzależniona jest od różnych czynników, a wpływa na nią m.in. inflacja.

Strukturę dochodów gminy Purda tworzą kolejno: dochody własne, dotacje oraz subwencje ogólne. W okresie 2013-2022 całkowita suma dochodów własnych wzrosła blisko trzykrotnie (z ok. 12,2 mln zł w 2013 r. do ok. 33,9 mln zł w 2022 r.). Właśnie to źródło dochodów charakteryzuje się najszybszym wzrostem wśród wszystkich źródeł dochodu w Gminie. Najmniejszy udział w dochodach Gminy i jednocześnie najmniej dynamiczny wzrost na przestrzeni lat, w porównaniu do pozostałych źródeł dochodu, odnotowano w przypadku subwencji (z ok. 7,1 mln zł w 2013 r. do ok. 10,6 mln zł w 2022 r.).¹⁰⁰

¹⁰⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r.



Ryc. 44 Struktura dochodów w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dochody własne pochodzą ze źródeł finansowania, gdzie swój największy udział mają:¹⁰¹

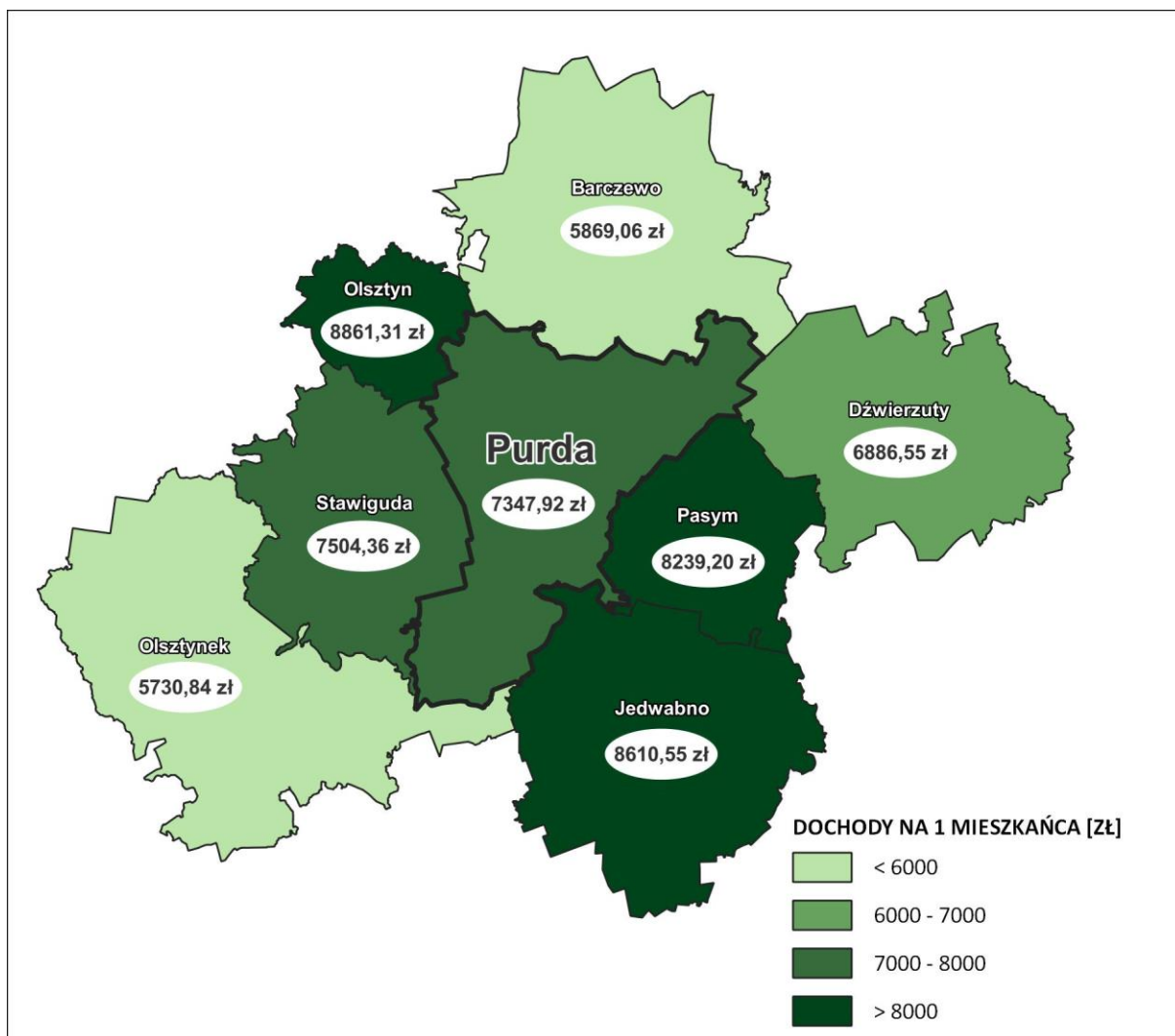
- dochody z tytułu dochodów podatkowych, ustalanych na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości;
- dochody z tytułu wpływu z usług;
- dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych;
- dochody z tytułu podatku rolnego;
- dochody z tytułu podatku leśnego;
- dochody z majątku tj. najmu i dzierżawy składników majątkowych JST oraz innych umów o podobnym charakterze;
- dochody z tytułu podatków od spadków i darowizn;
- dochody z tytułu podatków od środków transportowych;
- dochody z tytułu podatku od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej;
- dochody z tytułu dochodów podatkowych od osób fizycznych (PIT);
- dochody z tytułu dochodów podatkowych od osób prawnych (CIT);

Subwencja ogólna składa się natomiast z części:

- oświatowej;
- wyrównawczej;
- uzupełnień subwencji ogólnej.

Dochody gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Purda w odniesieniu do gmin sąsiadujących kształtują się następująco:

¹⁰¹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r.



Ryc. 45 Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Purda i w gminach sąsiednich w 2022 r.

Material źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2022 r. poziom dochodów na mieszkańca w gminie Purda w zestawieniu do gmin ościennych był przeciętny. Niższe wartości wystąpiły w gminie Olsztynek, Barczewo oraz Dźwierzuty, natomiast w zestawieniu tym wyraźnie przodowała gmina miejska Olszyn, gmina wiejska Jedwabno oraz gmina miejsko-wiejska Pasym. Należy nadmienić, iż zbliżone wartości dochodów na mieszkańca w stosunku do gminy Purda zanotowano w gminie Stawiguda.

12.2. WYDATKI GMINY

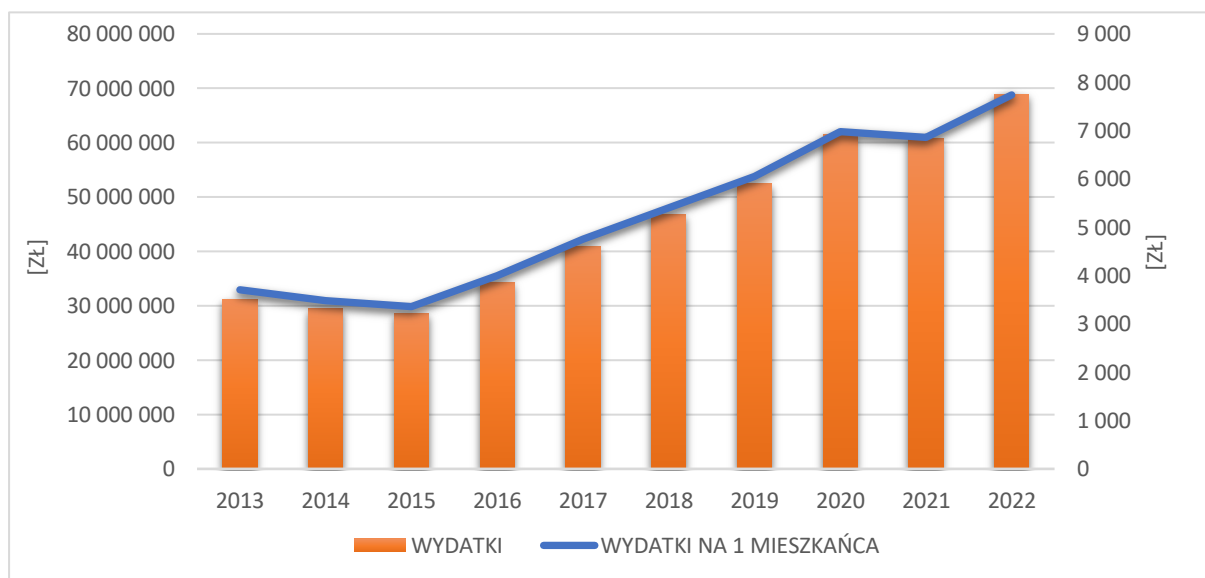
Konsekwencją wzrostu dochodów Gminy był sukcesywny wzrost wydatków ogółem. Na przestrzeni analizowanych lat wydatki wzrosły ponad dwukrotnie, z poziomu ok. 31,1 mln zł w 2013 r. do ok. 68,9 mln zł w 2022 r. Ma to również przełożenie na wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 705 zł/os. w 2013 r. do ok. 7 738 zł/os. w 2022 r.)¹⁰².

Tab. 30 Wydatki ogółem Gminy w latach 2013-2022

ROK	WYDATKI OGÓŁEM [zł]	WYDATKI GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2013	31 148 559,87	3 704,63
2014	29 448 757,90	3 479,30
2015	28 553 885,60	3 357,31
2016	34 256 691,01	3 994,48
2017	40 833 925,21	4 753,66
2018	46 712 518,40	5 395,30
2019	52 416 043,34	6 056,16
2020	61 473 313,87	6 979,26
2021	60 771 277,20	6 852,87
2022	68 888 334,32	7 737,65

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczne wydatki ogółem w Gminie w dalszym ciągu będą wzrastać.



Ryc. 46 Wydatki ogółem Gminy w latach 2013-2022 w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Wydatki budżetów Gminy dzielą się na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. W 2022 r. suma wydatków bieżących wyniosła ok. 37,9 mln zł, natomiast wydatków majątkowych (inwestycyjnych) ok. 7,6 mln zł, co stanowiło 16,8% wydatków ogółem.

Realizacja wydatków budżetu Gminy w 2022 r. w poszczególnych działach klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem struktury procentowej prezentuje się następująco:

¹⁰² Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Tab. 31 Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w Gminie w 2022 r.

NR DZIAŁU	SEKTOR	IŁOŚĆ WYDATKÓW [zł.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 010	Rolnictwo i łowiectwo	8 645 023,38	12,55
Dział 020	Leśnictwo	2 738,79	< 0,00
Dział 600	Transport i łączność	9 612 666,35	13,95
Dział 700	Gospodarka mieszkaniowa	1 904 562,99	2,76
Dział 710	Działalność usługowa	216 393,87	0,31
Dział 750	Administracja publiczna	7 423 665,55	10,78
Dział 751	Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1 780,00	< 0,00
Dział 754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	389 686,23	0,57
Dział 757	Obsługa długu publicznego	1 162 189,86	1,69
Dział 801	Oświata i wychowanie	15 613 094,49	22,66
Dział 851	Ochrona zdrowia	143 391,23	0,21
Dział 852	Pomoc społeczna	5 977 137,19	8,68
Dział 853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	6 189 111,22	8,98
Dział 854	Edukacyjna opieka wychowawcza	106 344,45	0,15
Dział 855	Rodzina	6 899 182,25	10,02
Dział 900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3 454 453,88	5,01
Dział 921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	915 176,81	1,33
Dział 926	Kultura fizyczna	231 735,78	0,34
Ogółem		68 888 334,32	100%

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Największy udział wydatków Gminy w 2022 r. przypadł na Dział 801 – Oświata i wychowanie (ok. 22,66%), Dział 600 – Transport i łączność (ok. 13,95%) oraz Dział 010 – Rolnictwo i łowiectwo (ok. 12,55%).

Najmniej środków przeznaczono na urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa (1 780 zł) oraz leśnictwo (2 739 zł). Relatywnie niewielką kwotę przeznaczono również na edukacyjną opiekę wychowawczą (ok. 106,34 tys. zł), ochronę zdrowia (ok. 143,39 tys.), działalność usługową (ok. 216,39 tys. zł) oraz kulturę fizyczną (ok. 231,74 tys. zł).

12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Sukcesywny wzrost wydatków odgrywa szczególną rolę w zakresie obsługi w zakresie zadań własnych Gminy. Ponadto, wzrost nakładów inwestycyjnych, w tym w wymiarze przestrzennym (m.in. budowa i modernizacja infrastruktury oraz obiektów i urządzeń publicznych, wytypowanie i uzbrajanie nowych terenów rozwojowych), może podnieść atrakcyjność Gminy jako miejsca do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

W latach 2013-2022 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem na terenie gminy Purda kształtował się następująco:

Tab. 32 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
UDZIAŁ %	9,0	13,6	7,7	8,1	15,2	18,0	18,4	20,9	16,6	22,6

Materiał źródłowy: Dane GUS: Finanse publiczne - wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu - Wydatki z budżetu ogółem, stan na 31.12.2022 r.

Jak wykazano wcześniej, największy udział w strukturze dochodów Gminy stanowiły głównie dochody własne. Mimo to, kluczowe znaczenie dla zdolności inwestycyjnej samorządów gminnych mają również finanse zewnętrzne (dochody o charakterze celowym). Gmina Purda w 2022 roku otrzymała m.in.:

- dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej – 11 095 107,48 zł;
- dochody z dotacji w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich – 1 499 209,35 zł;
- dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne – 1 129 261,37 zł;
- środki na dodatkowe zadania związane z konfliktem zbrojnym na Ukrainie – pomoc obywatelom Ukrainy – 963 868,66 zł;
- dochody z dotacji na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego – 8 000,00 zł;
- pozostałe dochody o charakterze celowym – 4 842 171,38 zł.

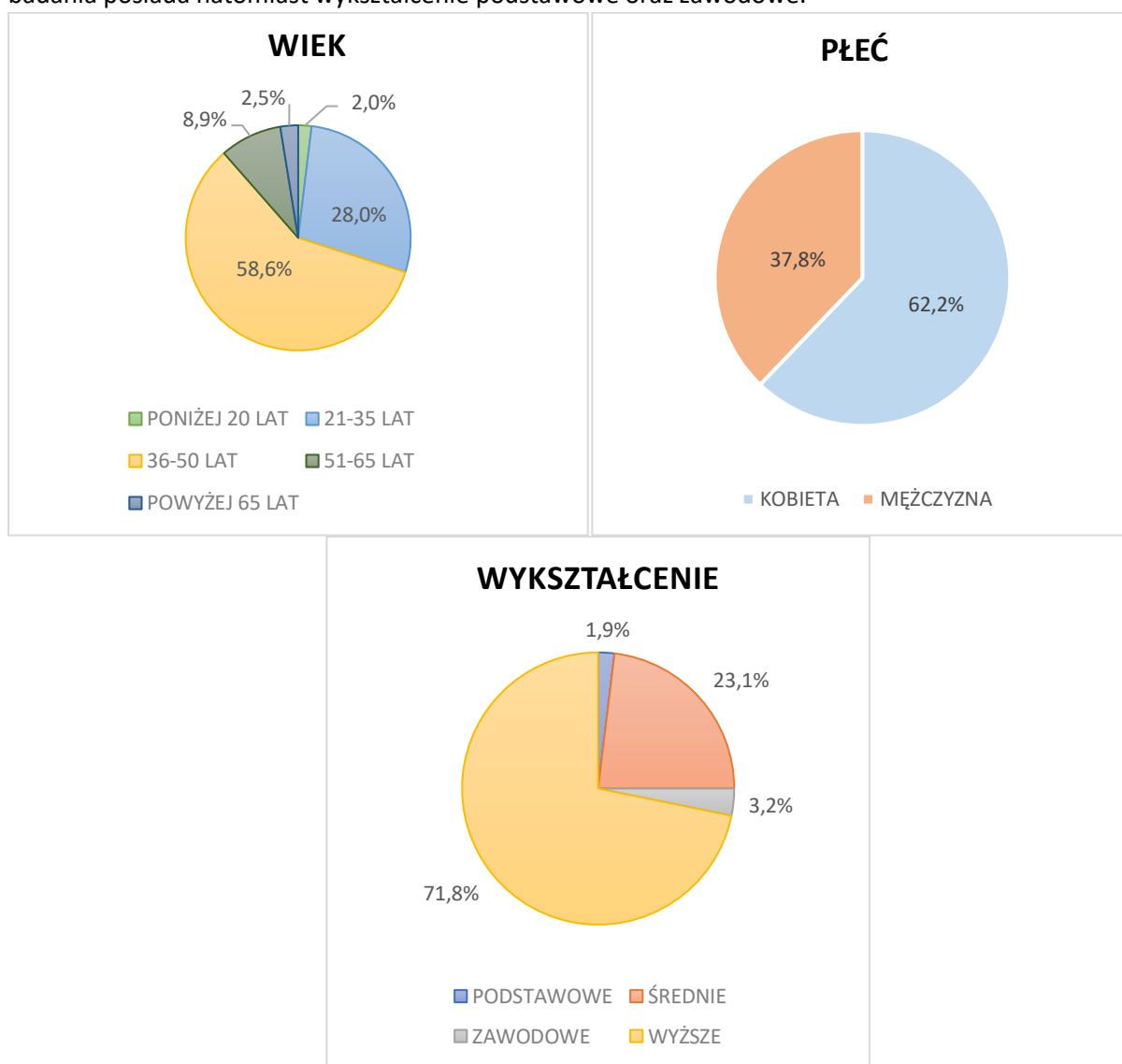
12.4. WNIOSKI

- ! Regularny wzrost dochodów ogółem, w tym dochodów własnych.
- ! Wysoki udział dochodów własnych, w porównaniu do pozostałych źródeł dochodów.
- ! Przeciętny wskaźnik dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w odniesieniu do gmin ościennych.
- ! Regularny wzrost wydatków ogółem.
- ! Znaczne uzależnienie działań proinwestycyjnych od możliwości finansowania zewnętrznego.

13 PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO

Jednym z elementów partycypacji społecznej przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy, obok tradycyjnych konsultacji (w postaci wyłożenia do publicznego wglądu dokumentu, dyskusji publicznej/warsztatu, z dopuszczeniem możliwości składania sugestii i propozycji w formie wniosków), jest badanie ankietowe. Pozwala ono na zdobycie wiedzy nt. odczuć społeczności lokalnej dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy i sposobu jej funkcjonowania oraz stanowi narzędzie poznawcze potrzeb społeczności Gminy.

Na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego¹⁰³, dokonano charakterystyki najistotniejszych problemów i największych potencjałów gminy Purda. W badaniu 62,2% stanowiły kobiety, natomiast 37,8% to mężczyźni. Wśród uczestników badania dominowały osoby w wieku w przedziale 36-50 lat (58,6%) oraz w dalszej kolejności 21-35 lat (28,0%). Respondenci posiadają w większości wykształcenie wyższe (71,8%) oraz średnie (23,1%). Niewielki odsetek uczestników badania posiada natomiast wykształcenie podstawowe oraz zawodowe.

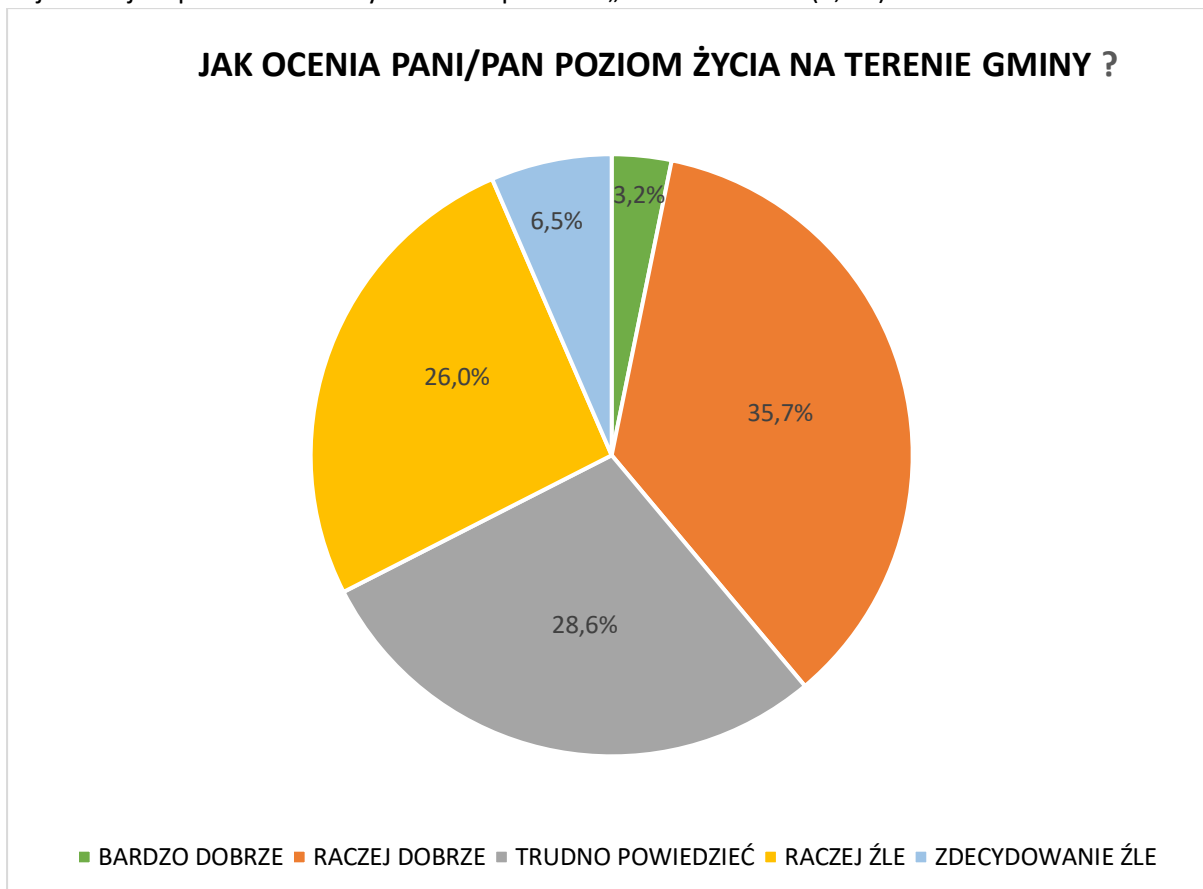


Ryc. 47 Profil uczestnika ankiety (tn. płeć, wiek, wykształcenie)

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Purda na lata 2024-2034.

¹⁰³ Ogłoszenie o konsultacjach i ankieta udostępnione zostały na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej Urzędu i biuletynie informacji publicznej oraz w mediach społecznościowych. Ankietę można było wypełniać tradycyjnie lub elektronicznie za pośrednictwem kwestionariusza online.

Ankietę rozpoczynało pytanie dotyczące ogólnego poziomu życia na terenie Gminy. Wyniki wskazują, iż większość uczestników badania ocenia standard życia „raczej dobrze” (35,7%), natomiast najrzadziej respondenci wskazywali na odpowiedź „bardzo dobrze” (3,2%).



Ryc. 48 Ocena poziomu życia na terenie Gminy

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Purda na lata 2024-2034.

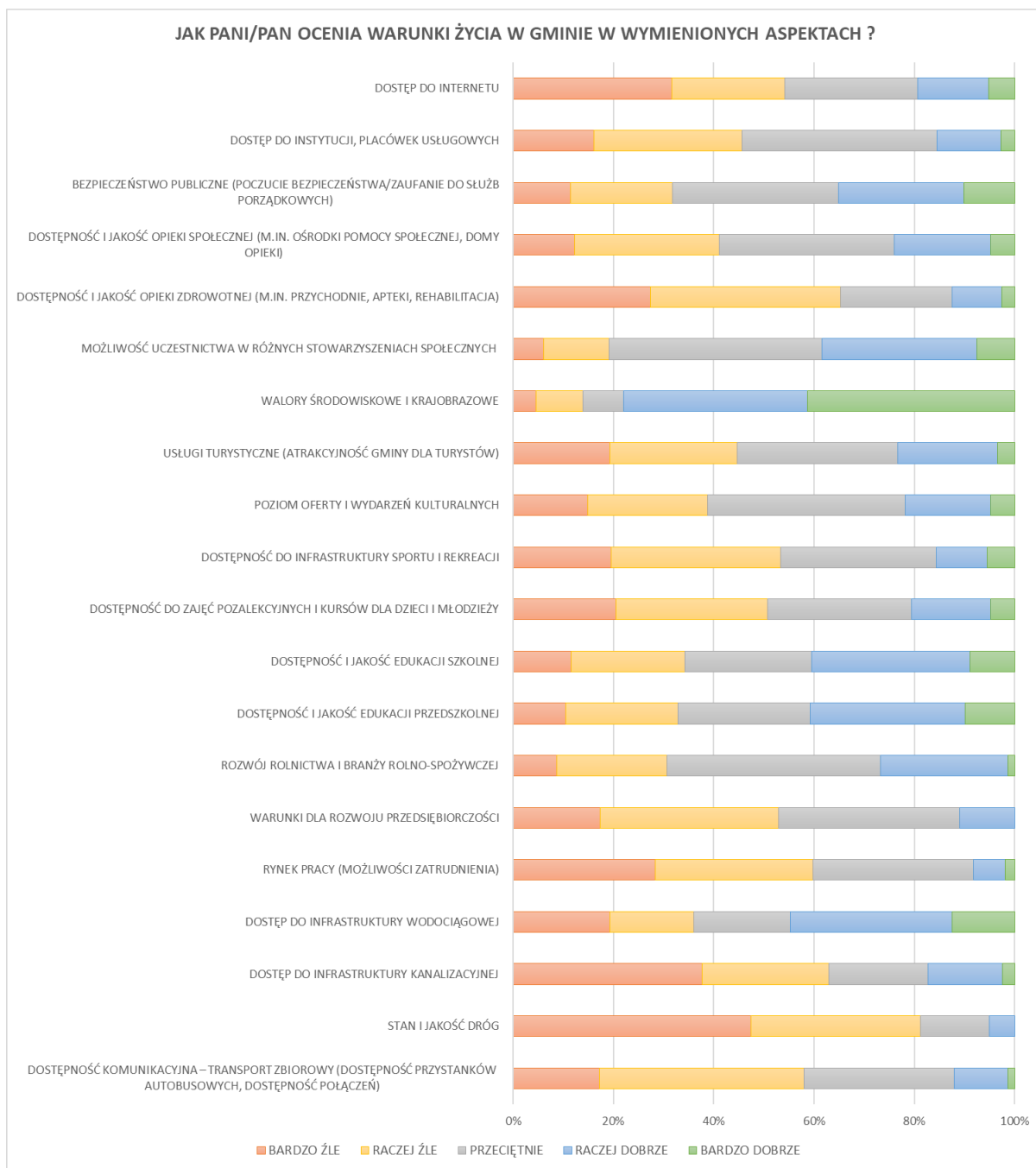
Następne pytanie stanowiło dokładną ocenę warunków życia ludzi w różnych aspektach. Dotyczyło to zagadnień zarówno społecznych, jak również ekonomicznych i środowiskowo-przestrzennych.

Spośród uzyskanych odpowiedzi na przedstawione zagadnienia uczestnicy badania najczęściej wskazywali odpowiedź „przeciętnie” (ok. 29,0%). Relatywnie często wybierano również odpowiedź „raczej źle” (ok. 26,3%), natomiast najrzadziej wybieraną odpowiedzią było „bardzo dobrze” (ok. 6,5%).

Najmniej korzystnie ankietowani oceniają dostępność komunikacyjną, w tym transport zbiorowy, stan i jakość dróg, a także dostępność i jakość opieki zdrowotnej. Ponadto w opinii większości respondentów infrastruktura kanalizacyjna jest niewystarczająco rozwinięta, zaś rynek pracy i możliwości zatrudnienia i realizacji zawodowej również kształtują się mało korzystnie.

Pozytywnie uczestnicy badania oceniają natomiast walory środowiskowe i krajobrazowe, gdzie zdecydowana większość badanych zaznaczyło odpowiedzi „bardzo dobrze” lub „raczej dobrze”. Mieszkańcy wyrażają również stosunkowo pozytywną opinię na temat dostępu do infrastruktury wodociągowej oraz dostępu i jakości edukacji szkolnej i przedszkolnej.

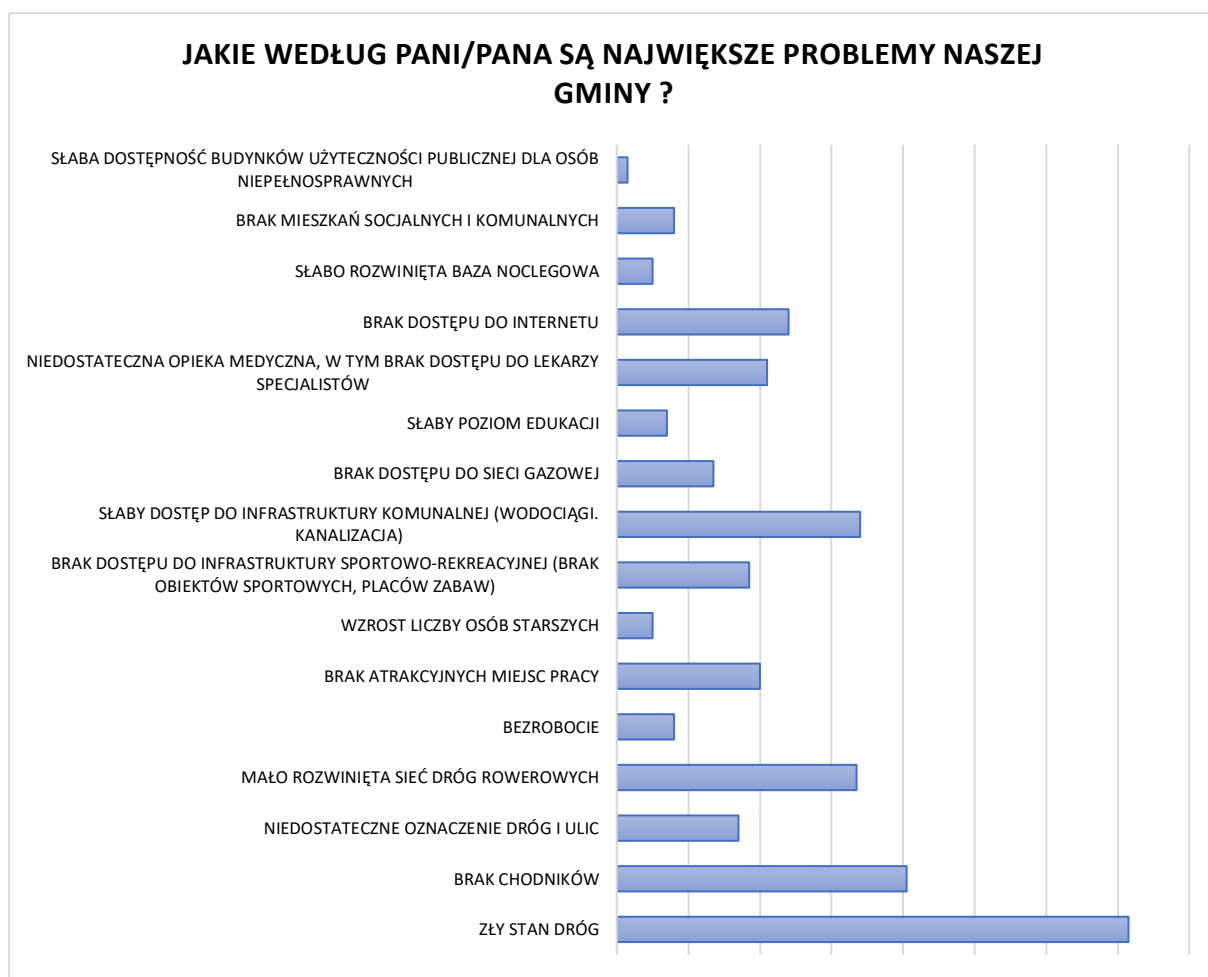
Poniżej znajduje się szczegółowy rozkład procentowy uzyskanych odpowiedzi:



Ryc. 49 Ocena warunków życia w Gminie

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Purda na lata 2024-2034.

Kolejne pytanie w przeprowadzonym badaniu ankietowym dotyczyło wskazania największych problemów, z którymi zmagają się gmina Purda. Odpowiedzi dotyczyły zarówno infrastruktury technicznej w Gminie, jak i życia społecznego mieszkańców.

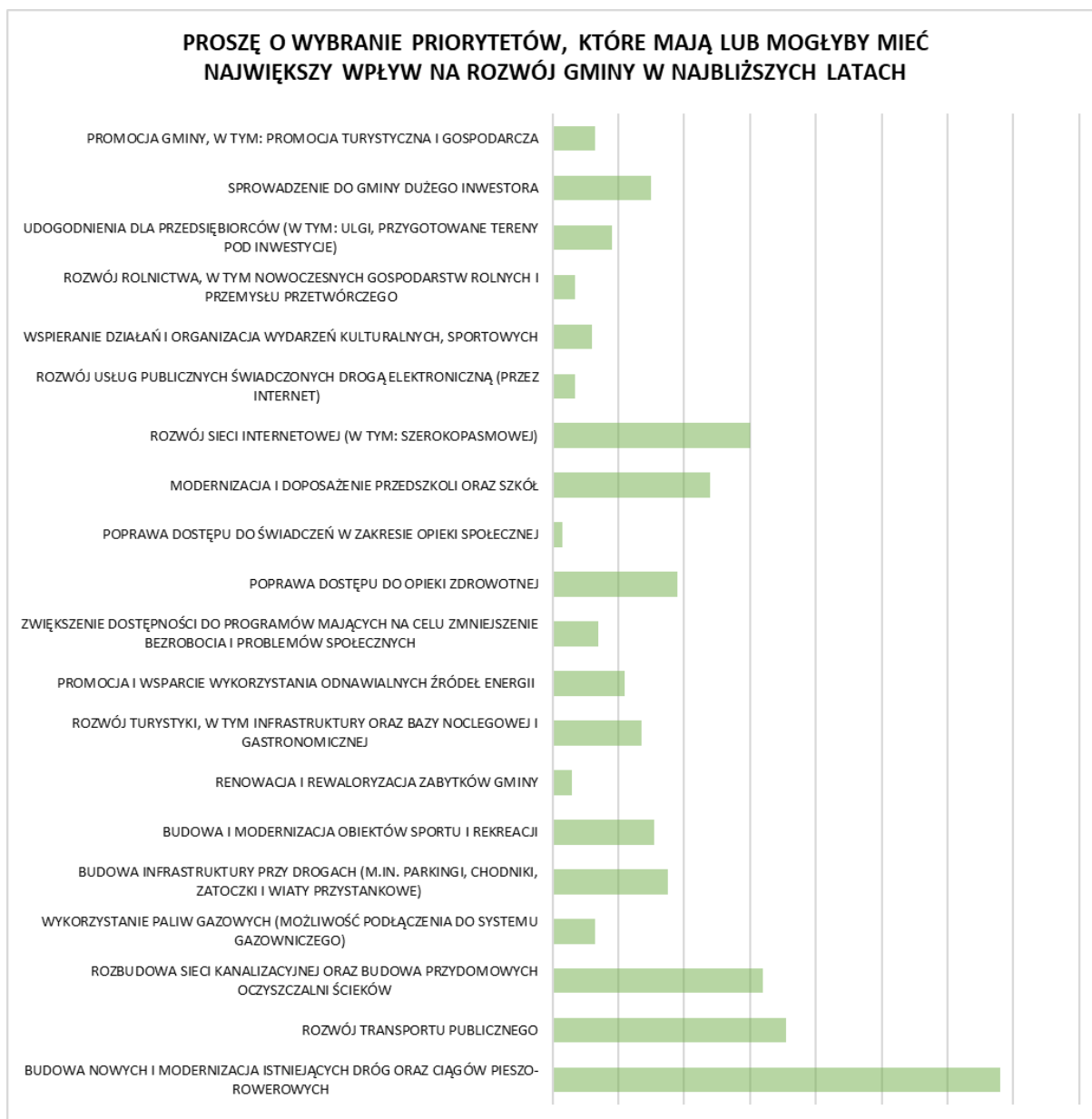


Ryc. 50 Określenie najważniejszych problemów w Gminie

Material źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Purda na lata 2024-2034.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych i uzyskanych odpowiedzi wynika, iż głównym problemem Gminy jest zły stan dróg. Ponadto znaczna część respondentów jako istotny problem wskazało brak chodników, mało rozwiniętą sieć dróg rowerowych oraz niedostateczny dostęp do infrastruktury komunalnej. Pozostałe zagadnienia były rzadziej poruszane.

Następnie respondenci zostali poproszeni o wybranie priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój Gminy w najbliższych latach:



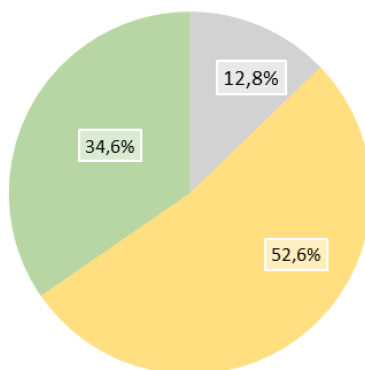
Ryc. 51 Ustalenie głównych priorytetów mających wpływ na rozwój Gminy

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Purda na lata 2024-2034.

Spśród wyżej wymienionych zagadnień respondenci badania jako priorytety mogące mieć realny wpływ na rozwój gminy Purda zdecydowanie najczęściej wskazali budowę nowych i modernizację istniejących dróg i ciągów pieszo-rowerowych. Relatywnie często wskazywano również rozwój transportu publicznego, rozbudowę sieci kanalizacyjnej oraz rozbudowę przydomowych oczyszczalni ścieków i rozwój sieci internetowej (w tym szerokopasmowej).

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło przyszłego wizerunku Gminy. Na pytanie: „Z czym chciał(a)by Pani/Pan, aby utożsamiano Gminę za 10 lat ?” Mieszkańcy Gminy odpowiedzieli następująco:

Z CZYM CHCIAŁ(A)BY PANI/PAN, ABY UTOŻSAMIANO GMINĘ W ROKU 2030 ?



■ Z GMINĄ ATRAKCYJNĄ DLA TURYSTÓW

■ Z GMINĄ PRZEDSIĘBIORCZĄ, ATRAKCYJNĄ DLA INWESTORÓW I TWORZĄCĄ NOWE MIEJSCA PRACY

■ Z GMINĄ EKOLOGICZNĄ DBAJĄCĄ O ŚRODOWISKO NATURALNE I ESTETYKĘ OTOCZENIA

Ryc. 52 Tożsamość Gminy w perspektywie najbliższych 10 lat na podstawie opinii mieszkańców

Material źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Purda na lata 2024-2034.

Zdecydowana większość mieszkańców utożsamia Gminę za 10 lat z Gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Najważniejsze wykorzystane akty prawne:

- Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 poz. 1688).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2023 poz. 40 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1094 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1259 z późn. zm.).

Najważniejsze dokumenty i publikacje:

- Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.
- Powszechny Spis Rolny 2010, 2020.
- Raport o stanie gminy Purda za rok 2022, 2023.
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2017, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Purda na lata 2022-2027, 2021.
- Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, 2019, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Purda, 2021.
- Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego, 2020.

Najważniejsze witryny internetowe:

- <https://bdl.stat.gov.pl/>
- <https://capap.gugik.gov.pl>
- <https://european-union.europa.eu/>
- <https://ekrs.ms.gov.pl/>.
- <https://isok.gov.pl/>
- <https://stat.gov.pl/>
- <https://wybory.gov.pl/>
- <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
- <http://www.geoportal.gov.pl/>
- <https://www.gios.gov.pl/pl/>
- <https://www.gov.pl/>
- <https://www.gov.pl/web/gdos>
- <https://www.polskacyfrowa.gov.pl/>
- <https://www.polskawliczbach.pl/>
- <https://www.wuoz.olsztyn.pl/>
- <https://zabytek.pl/>